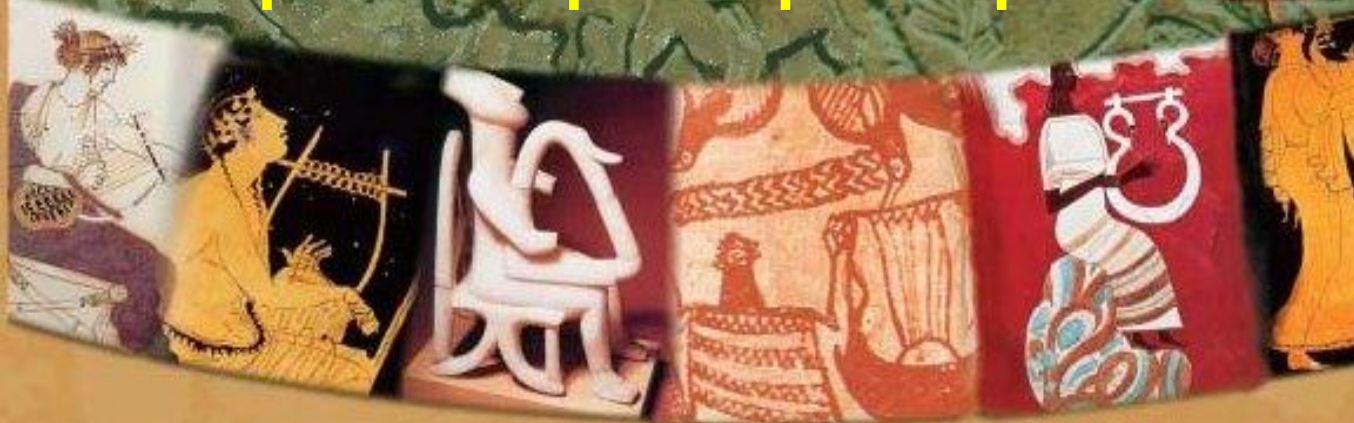

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Στρατής Μαϊστρέλης Ελένη Καλύβη Μαρίνα Μιχαήλ

Ιστορία Γ' Δημοτικού

Από τη Μυθολογία στην Ιστορία

Τόμος 1ος

Ιστορία Γ΄ Δημοτικού

Από τη Μυθολογία στην Ιστορία

Τόμος 1ος

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Στρατής Μαϊστρέλης, *Εκπαιδευτικός Δ.Ε.*

Ελένη Καλύβη, *Εκπαιδευτικός Π.Ε.*

Μαρίνα Μιχαήλ, *Εκπαιδευτικός Δ.Ε.*

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Ευστάθιος Πελαγίδης, *Καθηγητής Παν. Δ. Μακεδονίας*

Απόστολος Καραπαπάς, *τ. Σχολικός Σύμβουλος*

Ελένη Οικονομοπούλου, *Εκπαιδευτικός*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Γεωργία Ρογάρη, *Φιλολόγος*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Γιάννης Παπαγρηγορίου, *Σύμβουλος Π.Ι.*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Αναστασία Παμουτσόγλου, *Πρόεδρος Ε.Θ.Π.Ι.*

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

«ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ – MULTIMEDIA Α.Ε.»

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και 75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

Στρατής Μαϊστρέλης Ελένη Καλύβη Μαρίνα Μιχαήλ

Ιστορία Γ΄ Δημοτικού

Από τη Μυθολογία στην Ιστορία

Τόμος 1ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία
Πράξεων 2.2.1.α: «Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

**Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος Ομότιμος Καθηγητής του
Α.Π.Θ Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου**

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και
παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με
βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το
Νηπιαγωγείο»**

**Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.**

**Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Οικονόμου Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ.
Ινστιτ.**

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό
Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.**

Λίγα λόγια για το μαθητή

Το βιβλίο που κρατάς στα χέρια σου θα σε ταξιδέψει χιλιάδες χρόνια πριν, τότε που οι αρχαίοι Έλληνες έφτιαχναν με τη φαντασία τους χιλιάδες μύθους που περνούσαν από χείλη σε χείλη, από παππούδες και γιαγιάδες στα εγγόνια, σαν παραμύθια. Τους μύθους αυτούς οι ποιητές τους έκαναν ποιήματα, οι ζωγράφοι ζωγραφιές και οι γλύπτες αγάλματα. Τους πιο όμορφους από αυτούς θα τους βρεις σε τούτο το βιβλίο. Αν διαβάσεις λοιπόν με προσοχή τα κείμενα και παρατηρήσεις τις εικόνες του, θα βρεις ότι μέσα στους μύθους κρύβονται μεγάλες αλήθειες που τις πιστεύουμε μέχρι και σήμερα. Με συντροφιά αυτό το βιβλίο, θα περάσεις από το χώρο της Μυθολογίας στο χώρο της Ιστορίας. Θα μάθεις δηλαδή για τους πρώτους ανθρώπους που ζήσανε, δημιούργησανε, δουλέψανε και παίζανε στην ελληνική γη, πριν από πολλά-πολλά χρόνια. Το βιβλίο αυτό συνοδεύεται κι από ένα τετράδιο εργασιών. Ελπίζουμε, τα παιχνίδια, οι ερωτήσεις και οι κατασκευές που περιέχει, να σε διασκεδάσουν, δίνοντάς σου την ευκαιρία, παίζοντας και δημιουργώντας, να γνωρίσεις καλύτερα το θαυμαστό κόσμο του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού.

Δεν έχεις παρά να απολαύσεις τους μύθους και να ανακαλύψεις την ιστορία.

Οι συγγραφείς

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ:

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πώς έγινε ο κόσμος; Ποιος έφτιαξε τη Γη, τον Ουρανό, τη θάλασσα, τους θεούς και τους ανθρώπους;

Οι αρχαίοι Έλληνες, που δε γνώριζαν όσα σήμερα μας εξηγεί η επιστήμη, έφτιαξαν πολλούς μύθους για να τα εξηγήσουν όλα αυτά. Έτσι μέσα σε κάθε μύθο υπάρχει πάντοτε κάποια κρυμμένη αλήθεια.

Η πρώτη θεά που λάτρεψαν ήταν η Γη, που την έλεγαν τότε Γαία. Είχαν καταλάβει πόσο σημαντική ήταν για τη ζωή τους. Αυτή τους έδινε τροφή και καταφύγιο, γι' αυτό της έδωσαν την πιο τιμητική θέση στους μύθους τους και είπαν ότι αυτή γέννησε τον ουρανό, τη θάλασσα, τα βουνά, τους θεούς και τους ανθρώπους.

Οι αρχαίοι ποιητές Όμηρος και Ησίοδος με τα ποιήματά τους έκαναν και σε μας γνωστούς όλους αυτούς τους μύθους.

Ας τους γνωρίσουμε λοιπόν.

Η Γη μας

Η Γαία

1. Η Τιτανομαχία

Στην αρχή υπήρχε μόνο το Χάος. Πυκνό σκοτάδι σκέπαζε τα πάντα, ώσπου από το χάος γεννήθηκε η Γη κι από τη Γη τα βουνά, η θάλασσα και μετά ο Ουρανός με τον ήλιο, το φεγγάρι και τ' αστέρια. Τότε ο Ουρανός και η Γη ενώθηκαν και γέννησαν τους Τιτάνες.

Μα ο Ουρανός φοβόταν πως κάποιο από τα παιδιά του θα έπαιρνε το θρόνο του. Γι' αυτό τα έκλεισε όλα στα βάθη της Γης. Όμως ο γιος του, ο Κρόνος, ο πιο δυνατός απ' τους Τιτάνες, τον νίκησε κι έγινε αυτός όλου του κόσμου αρχηγός. Παντρεύτηκε τη Ρέα και γέννησαν τρεις θεές και τρεις θεούς: την Ήρα, την Εστία και τη Δήμητρα, τον Πλούτωνα, τον Ποσειδώνα και το Δία.

Μα κι ο Κρόνος φοβόταν πως κάποιο απ' τα παιδιά του θα έπαιρνε το θρόνο του. Γι' αυτό, όταν γεννιόνταν, τα κατάπινε. Απελπισμένη η Ρέα πήγε και γέννησε το έκτο της παιδί, το Δία, σε μια σπηλιά, σ' ένα βουνό της Κρήτης. Έκρυψε το παιδί εκεί. Το φρόντιζαν οι Νύμφες κι έπινε το γάλα μιας κατσίκας, της Αμάλθειας. Στον Κρόνο έδωσε να καταπιεί μια φασκιωμένη πέτρα.

Όταν ο Δίας μεγάλωσε, πάλεψε με τον Κρόνο και τον ανάγκασε να βγάλει τα πέντε αδέρφια του που είχε καταπιεί. Άρχισε τότε ένας πόλεμος. Από τη μια οι Τιτάνες κι από την άλλη οι θεοί. Δέκα χρόνια κράτησε η Τιτανομαχία. Νίκησαν οι θεοί και τους Τιτάνες τους έριξαν στα Τάρταρα.

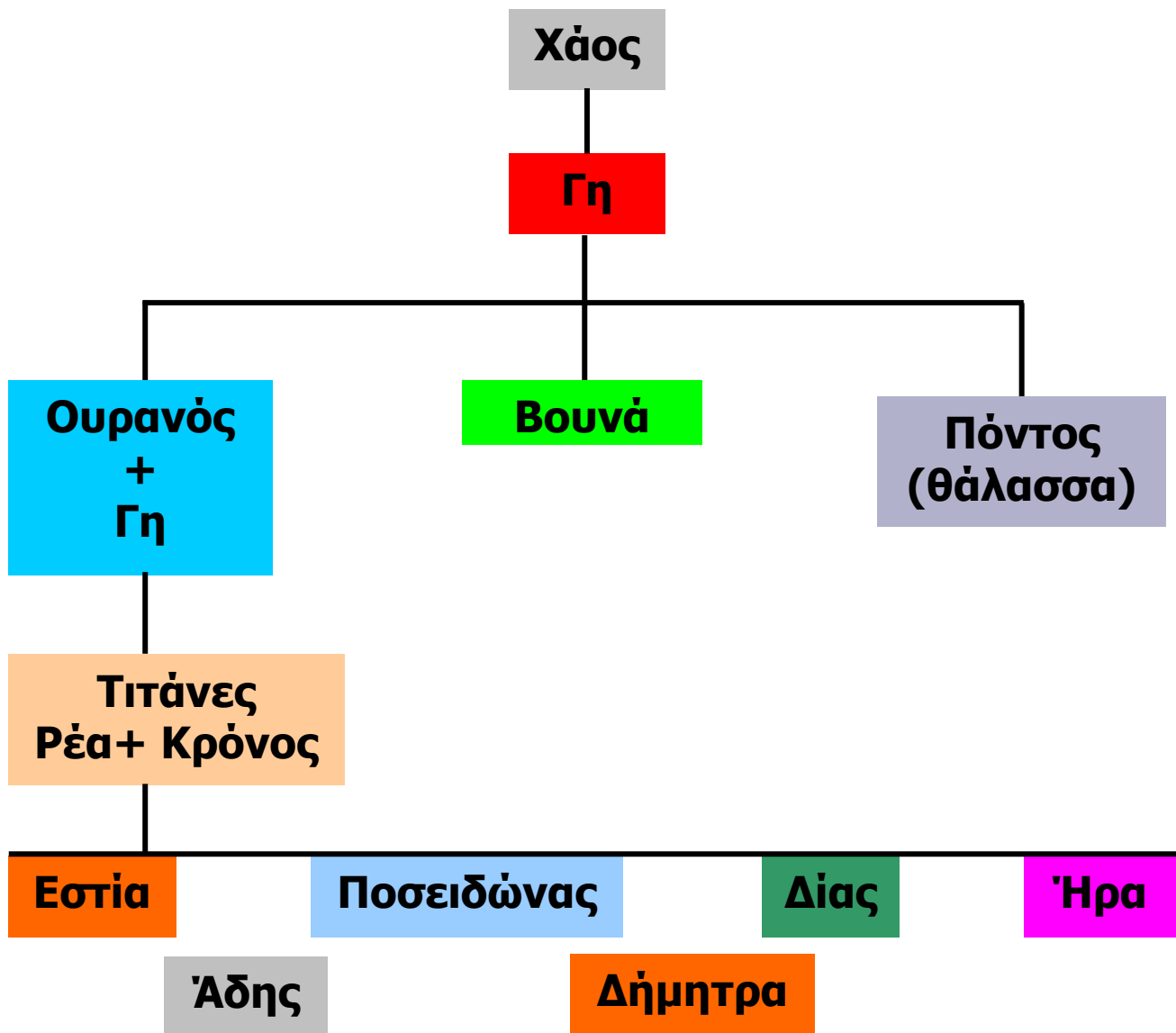
Μετά οι θεοί πάλεψαν με τους Γίγαντες. Η Γιγαντομαχία κράτησε πολύ καιρό. Νίκησαν όμως και πάλι οι θεοί.

Έτσι ο Δίας έγινε κυρίαρχος όλου του κόσμου. Παντρεύτηκε την Ήρα και μαζί με τα παιδιά του και τ' αδέρφια του εγκαταστάθηκε στον Όλυμπο.

1. Η Ρέα δίνει τη φασκιωμένη πέτρα στον Κρόνο.

2. Η Δημιουργία του κόσμου και των θεών

3. Τα παιδιά του Δία

Δίας → Αθηνά
Δίας + Ήρα → Άρης, Ήφαιστος
Δίας + Λητώ → Απόλλων, Άρτεμη
Δίας + Μαία → Ερμής
Δίας + Δήμητρα → Περσεφόνη

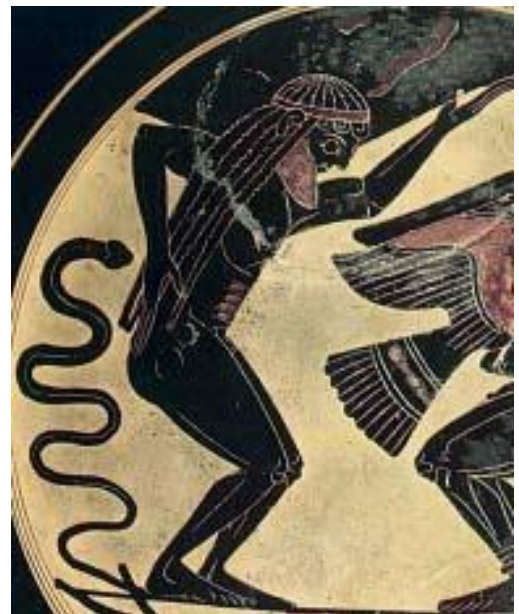
4. Το κέρας της Αμάλθειας ή κέρας της αφθονίας

Όταν ο Δίας ήταν ακόμη μικρός, παίζοντας με την Αμάλθεια μια μέρα, χωρίς να το θέλει, της έσπασε το ένα κέρατο. Στενοχωρήθηκε πολύ η Αμάλθεια κι ο Δίας, για να την παρηγορήσει, ευλόγησε το κέρατο και το έκανε «κέρας της αφθονίας». Από μέσα του έβγαινε ό,τι μπορούσε κανείς να επιθυμήσει: λαχανικά και φρούτα, μέλι, λάδι και κρασί, όλοι οι καρποί της γης κι ό,τι άλλο μπορούσε κάποιος να ζητήσει. Όταν πέθανε η Αμάλθεια, ο Δίας την έκανε αστέρι. Με το δέρμα της έντυσε την ασπίδα του, που ονομάστηκε αιγίδα, και προστάτευε όποιον την κρατούσε. Γι' αυτό και σήμερα λέμε τη φράση «υπό την αιγίδα κάποιου.», που σημαίνει κάτω από την προστασία κάποιου.

Διόδωρος Σικελιώτης, Ιστορική Βιβλιοθήκη,
Γ, 68, 2-3 (διασκευή)

5. Ο Άτλαντας σε αρχαίο ελληνικό αγγείο.

6. Ο Άτλαντας σε γλυπτό νεότερης εποχής.

7. Ο Άτλαντας

Μετά την Τιτανομαχία ο τιτάνας Άτλαντας τιμωρήθηκε σκληρά από το Δία. Τον έβαλε να στέκεται στην άκρη της γης και να κρατά τον ουρανό στη ράχη του για πάντα.

Ησίοδος, Θεογονία 516-520 (διασκευή)

8. Ο Εγκέλαδος

Την εποχή της Γιγαντομαχίας, η Αθηνά κυνήγησε το γίγαντα Εγκέλαδο πάνω από τη Μεσόγειο. Πέταξε πάνω του ένα μεγάλο νησί, τη Σικελία, και τον έθαψε από κάτω. Ο Εγκέλαδος μούγκριζε κι έβγαζε από το στόμα του φωτιά. Τότε η γη κουνιόταν, γινόταν σεισμός και το μεγάλο ηφαίστειο της Σικελίας, η Αίτνα, έτρεμε κι έβγαζε λάβα και καπνούς που σκέπαζαν τον ήλιο. Και σήμερα ακόμα, όταν γίνεται κανένας μεγάλος σεισμός, λέμε «χτύπησε ο Εγκέλαδος».

Απολλώνιος, Βιβλιοθήκη Α, 6, 2 (διασκευή)

9. Η Αθηνά μάχεται με τον Εγκέλαδο. Από την παράσταση της Γιγαντομαχίας στον αρχαίο ναό της Αθηνάς, στην Ακρόπολη.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Με ποιο τρόπο η Ρέα ξεγέλασε τον Κρόνο;
2. Τι είναι το κέρας της Αμάλθειας; Θα σε βοηθήσει το κείμενο 4.
3. Συζητάμε στην τάξη για το πώς εξηγούσαν τον κόσμο και τα φαινόμενα της φύσης οι αρχαίοι Έλληνες και πώς τα εξηγούμε εμείς σήμερα. Θα μας βοηθήσουν οι εικόνες 5-6 και τα κείμενα 7-8.

2. Οι θεοί του Ολύμπου

Ψηλά στον Όλυμπο κατοικούσαν οι δώδεκα αθάνατοι θεοί σ' ένα λαμπρό παλάτι. Έπιναν νέκταρ κι έτρωγαν αμβροσία. Από εκεί ψηλά κυβερνούσαν τους ανθρώπους.

Ο Δίας ή Ζευς ήταν αρχηγός των θεών και των ανθρώπων. Ήταν θεός του ουρανού, που μάζευε τα σύννεφα κι έστελνε τη βροχή στη γη. Κρατούσε αστροπελέκια και τα έριχνε, όταν ήταν θυμωμένος. Λεγόταν και Ξένιος Ζευς, γιατί προστάτευε τους ξένους.

Ο Ποσειδώνας ήταν ο θεός της θάλασσας. Είχε ένα λαμπρό παλάτι στο βυθό και ζούσε εκεί με τη γυναίκα του, την Αμφιτρίτη. Όταν θύμωνε, χτυπούσε με τη φοβερή του τρίαινα τη θάλασσα και σήκωνε κύματα θεόρατα.

Ο Απόλλωνας ήταν θεός της μουσικής, της μαντικής και του φωτός. Γεννήθηκε μαζί με την αδερφή του την Άρτεμη στη Δήλο κάτω από ένα φοίνικα. Εκεί είχε καταφύγει η μητέρα τους, η Λητώ, κυνηγημένη από τη ζηλιάρα Ήρα.

Ο Ήφαιστος ήταν θεός της φωτιάς και των μετάλλων. Σε μια σπηλιά στον Όλυμπο είχε το εργαστήρι του, όπου έλιωνε τα μέταλλα κι έφτιαχνε πράγματα περίτεχνα. Ήταν κουτσός, γιατί κάποτε ο Δίας θύμωσε

και τον πέταξε απ' την κορφή του Ολύμπου στη Λήμνο
κι έτσι χτύπησε το πόδι του.

Ο Ερμής ήταν ο ταχυδρόμος των θεών.
Φορούσε φτερωτά σανδάλια, που τον
έφερναν πάνω από στεριές και θάλασσες,
για να μεταφέρει τις παραγγελίες του Δία.
Ήταν και θεός του εμπορίου. Αυτός
συνόδευε και τις ψυχές των νεκρών στον κάτω κόσμο.

Ο Άρης ήταν θεός του πολέμου και του
μίσους. Φορούσε πάντα πανοπλία,
κρατούσε όπλα και του άρεσε να σκορπά
τον τρόμο στους ανθρώπους.

Υπήρχαν κι άλλοι πολλοί θεοί όπως ο Πλούτωνας,
ο θεός των νεκρών και του κάτω κόσμου. Ζούσε στον
Άδη με την Περσεφόνη, τη γυναίκα του.

Ο Διόνυσος, που ήταν θεός του
αμπελιού και του κρασιού και του άρεσαν
τα γλέντια και οι γιορτές, και πολλοί άλλοι.

1. Η ζωή στον Όλυμπο

Τότε έτσι οι θεοί, ως που βασίλεψε ο ήλιος, όλη μέρα
τρώγαν, πίναν κι είχε, όπως ταίριαζε, ο καθένας
το μερίδιο του.
Ούτε η γλυκιά κιθάρα έλειπε από του Απόλλωνα
τα χέρια,
ούτε κι οι Μούσες, που γλυκόφωνα με τη σειρά
τραγουδούσαν.

Και όταν πια βασίλεψε του ήλιου το φως το αχτιδοβόλο,
καθένας στο δικό του τράβηξε αρχοντικό να κοιμηθεί,
εκεί που είχε χτίσει στον κάθε τους παλάτι

ο κουτσοπόδης,
ο ξακουστός τεχνίτης Ήφαιστος, με τη σοφή του τέχνη.

Όμηρος, Ιλιάδα Α 601-608, μτφ. Καζαντζάκη - Κακριδή
(με αλλαγές)

2. Ο Απόλλωνας παίζει την κιθάρα του.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

3. Ο Απόλλωνας και το μαντείο των Δελφών

Όταν ακόμα ήταν πολύ μικρός, ο Απόλλωνας πήγε στους Δελφούς, σκότωσε το φοβερό δράκοντα Πύθωνα και τον έθαψε στη γη. Στο μέρος όπου τον έθαψε, οι άνθρωποι έφτιαξαν περίλαμπρο ναό για να τιμήσουν το θεό. Μέσα σ' αυτό το ναό η ιέρεια Πυθία, καθισμένη πάνω στον ιερό τρίποδα και μασώντας φύλλα δάφνης, έδινε στους ανθρώπους χρησμούς, δηλαδή προφητείες

και συμβουλές για το μέλλον. Αυτό ήταν το περίφημο μαντείο των Δελφών.

Ομηρικός ύμνος στον Απόλλωνα 372 (διασκευή)

4. Ο Δίας κρατώντας το σκήπτρο και τον κεραυνό. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

5. Ο Ερμής κρατώντας το κηρύκειο. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

6. Ο Ποσειδῶνας.
Αρχαίο ελληνικό γλυπτό.

7. Ο Απόλλωνας.
Γλυπτό της νεότερης εποχής.

8. Ο Όλυμπος

9. Η κορυφή του Ολύμπου σχεδόν αγγίζει τον ουρανό
Ο Όλυμπος, όπου αμετακίνητος κρατιέται των θεών ο θρόνος όπως λένε. Ασύγνεφη εκεί πάνω βασιλεύει

γαλήνη ατέλειωτη, κι ολόλευκη φεγγοβολή τον λούζει.
Έτσι οι θεοί οι τρισευτυχισμένοι τον χαίρονται αιώνια.

Όμηρος, Οδύσσεια ζ 42-46,
μτφ. Καζαντζάκη - Κακριδή (με αλλαγές)

10. Ο μύθος της Ευρώπης

Στη Συρία ζούσε κάποτε ο Βασιλιάς Αγήνορας, ο γιος του Ποσειδώνα. Αυτός είχε μια πεντάμορφη κόρη, την Ευρώπη. Ο Δίας είδε την Ευρώπη, την αγάπησε και μια μέρα, που η κόρη μάγευε λουλούδια με τις φίλες της σ' ένα ακρογιάλι της Συρίας, μεταμορφώθηκε σε άσπρο ταύρο, την πλησίασε και ξάπλωσε κοντά της. Το όμορφο ζώο έδειχνε ήρεμο και φιλικό και η Ευρώπη το πλησίασε, το χαίδεψε και κάθισε στη ράχη του ανύποπτη. Την ίδια στιγμή ο ταύρος πετάχτηκε όρθιος κι όρμησε προς τη θάλασσα. Τρομαγμένη η Ευρώπη κρατήθηκε από τα κέρατά του. Ο ταύρος πέταξε πάνω από τα κύματα κι έφτασε στην Κρήτη. Εκεί ο Δίας πήρε την κανονική του μορφή, παντρεύτηκε την Ευρώπη και γέννησαν τρεις γιους. Όταν ο Δίας επέστρεψε στον Όλυμπο, παρήγγειλε στον Ήφαιστο να φτιάξει ένα χάλκινο γίγαντα, τον Τάλω, για να φυλάει την Κρήτη και να μη μπορέσει ποτέ να φύγει η Ευρώπη. Από αυτήν πήρε το όνομά της η ήπειρος που ζούμε κι εμείς σήμερα, η Ευρώπη.

Απολλόδωρος, Βιβλιοθήκη Γ, 1, 2-4 (διασκευή)

11. Το ευρώ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

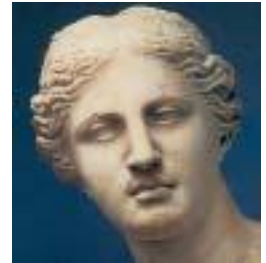
1. Ο Ποσειδώνας ήταν ο θεός της θάλασσας. Σήμερα ποιος άγιος είναι προστάτης της θάλασσας και των ναυτικών;
2. Παρατηρώ την εικόνα 2. Ποιο μουσικό όργανο παίζει ο Απόλλωνας; Εσένα ποιο μουσικό όργανο σου αρέσει; Αν επισκεφθείς το μουσείο λαϊκών οργάνων, θα δεις ότι ακόμα και σήμερα χρησιμοποιούμε μουσικά όργανα που για πρώτη φορά χρησιμοποίησαν οι αρχαίοι.
3. Από που πήρε το όνομά του το ευρώ; Αφηγούμαι με δικά μου λόγια το μύθο που παριστάνεται στο νόμισμα (κείμενο 10).

3. Οι θεές του Ολύμπου

Στον Όλυμπο κατοικούσαν και οι θεές στου Δία το παλάτι. Πρώτη ήταν η Ήρα, η γυναίκα του Δία, βασίλισσα του κόσμου. Προστάτευε το γάμο και την οικογένεια κι ήταν πολύ ζηλιάρα.

Η Αφροδίτη ήταν θεά της ομορφιάς. Γεννήθηκε απ' τον αφρό της θάλασσας. Ήταν μητέρα του φτερωτού θεού Έρωτα, που με τα βέλη του σημάδευε τις καρδιές των ανθρώπων.

Η Αθηνά, η κόρη του Δία, ήταν θεά της σοφίας και των τεχνών. Πριν ακόμη γεννηθεί η Αθηνά, ο Δίας κατάπιε τη μητέρα της, τη σοφή Μήτιδα, γιατί έμαθε πως αυτή μετά την Αθηνά, θα γεννούσε έναν θεό που θα του έπαιρνε το θρόνο. Όταν λοιπόν ήρθε η ώρα να γεννηθεί η Αθηνά, ο Δίας διέταξε τον Ήφαιστο να του ανοίξει μ' ένα τσεκούρι το κεφάλι. Αμέσως βγήκε απ' το κεφάλι του πάνοπλη η Αθηνά.

Η Δήμητρα ήταν η θεά της γεωργίας. Αυτή έμαθε τους ανθρώπους να καλλιεργούν τη γη και να σπέρνουν το σιτάρι. Προστάτευε τα δέντρα κι όλα τα φυτά κι άλλαζε τις εποχές του χρόνου. Κόρη της ήταν η Περσεφόνη.

Η Άρτεμη ήταν θεά του κυνηγιού κι αδερφή του Απόλλωνα. Όλη τη μέρα τριγύριζε στα δάση με το τόξο και τα βέλη της. Προστάτευε τα δάση κι όλα τα άγρια ζώα.

Η Εστία ήταν η θεά του σπιτιού. Προστάτευε τα νοικοκυριά, γι' αυτό σ' όλα τα σπίτια υπήρχε ένας μικρός βωμός δικός της, η εστία.

Υπήρχαν και πολλές άλλες μικρότερες θεές στη γη, όπως οι Μούσες και οι Χάριτες, οι Νύμφες και οι Μοίρες, και στη θάλασσα οι Νηρηίδες, οι κόρες του Νηρέα και πολλές άλλες.

Οι Έλληνες λάτρευαν τους θεούς και τις θεές τους σε λαμπρούς ναούς, τους έφτιαχναν αγάλματα και τους πρόσφεραν δώρα και θυσίες.

1. Η γέννηση της Αθηνάς από το κεφάλι του Δία. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

2. Τα σύμβολα των θεών

Δίας	→ κεραυνός, αετός, σκήπτρο
Ποσειδώνας	→ τρίαινα, άλογο, δελφίνια
Ήρα	→ σκήπτρο, ρόδι, παγώνι
Δήμητρα	→ στάχυα, δάδες
Αθηνά	→ κουκουβάγια, περικεφαλαία, ελιά
Ήφαιστος	→ σφυρί, λαβίδα
Άρης	→ όπλα
Αφροδίτη	→ φτερωτοί έρωτες, περιστέρι
Απόλλωνας	→ κιθάρα, δάφνινο, στεφάνι

Άρτεμη	→ τόξο, θήκη με βέλη, ελάφι
Ερμής	→ κηρύκειο, φτερωτά σανδάλια
Διόνυσος	→ αμπέλι, κισσός

3. Η Δήμητρα, ο Τριπτόλεμος και η Περσεφόνη.

4. Η Ήρα

5. Η Άρτεμη

6. Η Εοτία

7. Η γέννηση της Αφροδίτης.
Δύο γυναικείες μορφές βοηθούν την Αφροδίτη να βγει από τη θάλασσα.

8. Η γέννηση της Αφροδίτης, όπως τη φαντάστηκε ένας ζωγράφος της νεότερης εποχής.
«Την είπαν Αφροδίτη άνθρωποι και θεοί,
γιατί την έθρεψε ο αφρός».

Ησίοδος, Θεογονία 198-199

9. Δήμητρα και Περσεφόνη

Ο Θεός του Άδη, ο Πλούτωνας, αγάπησε κάποτε την κόρη της θεάς Δήμητρας, την Περσεφόνη. Μια μέρα που η Περσεφόνη έπαιζε σ' ένα καταπράσινο λιβάδι, είδε έναν ανθισμένο νάρκισσο. Πήγε να τον μυρίσει κι αμέσως άνοιξε η γη, βγήκε από μέσα ο Πλούτωνας, με

το κατάμαυρο άρμα του, την άρπαξε κι έφυγε για τον Άδη. Τις σπαραχτικές κραυγές της Περσεφόνης τις άκουσε η μητέρα της κι έτρεξε να τη βρει. Μα η Περσεφώνη ήταν άφαντη. Εννιά μερόνυχτα την έψαχνε κλαίγοντας η Δήμητρα, ώσπου ο ήλιος τη λυπήθηκε και της φανέρωσε αυτό που είχε γίνει. Η Δήμητρα ζήτησε από το Δία να φέρει πίσω την Περσεφώνη μα εκείνος δε δέχτηκε. Θυμωμένη τότε η Δήμητρα, έφυγε από τον Όλυμπο κι άρχισε να τριγυρνάει κλαίγοντας στη γη. Απ' όπου διάβαινε μαραίνονταν τα δέντρα, ξεραίνονταν όλα τα φυτά τα σπαρτά και τα λουλούδια. Τα ζώα κι οι άνθρωποι πέθαιναν απ' την πείνα. Είδε τη συμφορά αυτή ο Δίας κι έστειλε τον Ερμή να φέρει πίσω την Περσεφώνη από τον Άδη. Ο Πλούτωνας όμως, πριν φύγει η Περσεφώνη, της έδωσε να φάει λίγα σπυριά από ένα ρόδι μαγεμένο, για να μην τον ξεχάσει. Έφερε ο Ερμής την Περσεφώνη στη μητέρα της κι αμέσως άνθισαν όλα τα λουλούδια, πρασίνισαν τα δέντρα κι όλα τα φυτά.

Από τότε, οκτώ μήνες το χρόνο έμενε η Περσεφώνη με τη Δήμητρα, και τότε ερχόταν η άνοιξη και το καλοκαίρι. Τα δέντρα κι όλα τα φυτά της γης έδιναν φρούτα και καρπούς, άνθιζαν τα λουλούδια, η γη πρασίνιζε, κελαηδούσαν τα πουλιά. Στο τέλος όμως του φθινοπώρου η Περσεφώνη γύριζε στον Πλούτωνα και τότε ερχόταν ο χειμώνας. Τα δέντρα και τα φυτά μαραίνονταν, η γη κοιμόταν κι όλα περίμεναν την άνοιξη που θα ξαναγύριζε η Περσεφώνη από τον Άδη.

Ομηρικός ύμνος στη Δήμητρα
(διασκευή)

10. Αθηνά και Ποσειδῶνας

Κάποτε ο Ποσειδῶνας και η Αθηνά μάλωναν για το ποιος θα γίνει προστάτης της πόλης του Κέκροπα, της σημερινής Αθήνας. Όλοι οι θεοί του Ολύμπου είχαν μαζευτεί πάνω στην Ακρόπολη, κι ο Κέκροπας, ο πρώτος βασιλιάς, ζήτησε από τους δυο θεούς να χαρίσουν δώρα στην πόλη κι όποιος έδινε το καλύτερο να ήταν ο νικητής. Χτύπησε τότε την τρίαινά του ο Ποσειδῶνας στο βράχο της Ακρόπολης κι αμέσως πετάχτηκε αλμυρό νερό κι ένα πολεμικό άλογο. Χτύπησε το κοντάρι της και η Αθηνά κι αμέσως πετάχτηκε απ' το βράχο μια ελιά που αμέσως ψήλωσε και γέμισε καρπούς. Το δώρο της Αθηνάς άρεσε σ' όλους περισσότερο. Έτσι έγινε η Αθηνά προστάτιδα της πόλης, που πήρε και το όνομά της. Ονομάστηκε Αθήνα.

Απολλόδωρος, Βιβλιοθήκη Γ 14,1 (διασκευή)

11. Η Αθηνά.
Αρχαίο ελληνικό ανάγλυφο.

12. Η Αράχνη

Ζούσε στ' αρχαία χρόνια μια αρχοντοπούλα όμορφη που την έλεγαν Αράχνη. Ήξερε πολύ καλά την τέχνη του αργαλειού κι ύφαινε υπέροχα υφαντά. Καυχιόταν πως ήξερε να υφαίνει καλύτερα κι από την Αθηνά. Κάποτε μάλιστα τόλμησε και ζήτησε από τη θεά να παραβγούν στον αργαλειό. Η Αθηνά δέχτηκε κι άρχισαν να υφαίνουν. Ύφαινε η Αθηνά και πάνω στο υφαντό της έφτιαχνε την πάλη της με τον Ποσειδώνα πάνω στην Ακρόπολη της Αθήνας. Ύφαινε κι η Αράχνη κι έφτιαχνε τα καμώματα του Δία κι όλων των θεών του Ολύμπου. Θυμωμένη τότε η Αθηνά που μια θνητή τόλμησε να συγκριθεί μαζί της, μεταμόρφωσε την κόρη σε έντομο και την καταράστηκε όλες τις μέρες της ζωής της κρεμασμένη να υφαίνει τον ιστό της.

Οβίδιος, Μεταμορφώσεις 6, 5-145 (διασκευή)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1. Διαβάζω το κείμενο 9 και απαντώ. Με ποιο μύθο οι αρχαίοι εξηγούσαν την αλλαγή των εποχών;**
- 2. Παρατηρώ την εικόνα 1 και περιγράφω με δικά μου λόγια τη γέννηση της Αθηνάς. Γιατί νομίζεις ότι ήταν η θεά της σοφίας;**
- 3. Πώς λάτρευαν οι αρχαίοι τους θεούς τους; Στην περιοχή που ζεις υπάρχουν αρχαίοι ναοί; Οργάνωσε με την τάξη σου μία επίσκεψη.**

4. Ο Προμηθέας, ο Δευκαλίωνας και η Πύρρα

Ο Δίας μοίρασε χαρίσματα σε όλους τους θεούς μα δε νοιάστηκε πολύ για τους ανθρώπους. Όμως ο Προμηθέας, γιος του τιτάνα Ιαπετού και της Θέμιδας, επειδή αγαπούσε και λυπόταν τους ανθρώπους, ανέβηκε στον Όλυμπο κι από το εργαστήρι του Ηφαίστου έκλεψε τη φωτιά, την έβαλε μέσα σ' ένα κούφιο καλάμι και την έδωσε στους ανθρώπους. Και τους έμαθε με τη φωτιά να λιώνουν τα μέταλλα και να φτιάχνουν εργαλεία.

Ο Δίας τότε θύμωσε πολύ. Πήγε τον Προμηθέα σ' ένα ψηλό βουνό, τον Καύκασο, και τον έδεσε πάνω σε ένα βράχο με χοντρές αλυσίδες που του έφτιαξε ο Ήφαιστος. Και κάθε μέρα έστελνε έναν αετό που του έτρωγε το συκώτι. Τριάντα χρόνια έμεινε δεμένος ο Προμηθέας στον Καύκασο, ώσπου κάποτε πέρασε από κει ο Ηρακλής και τον ελευθέρωσε.

Αλλά ούτε και οι άνθρωποι γλίτωσαν απ' το θυμό του Δία. Σκέφτηκε να τους στείλει συμφορές. Γι' αυτό διέταξε τον Ήφαιστο να φτιάξει μια γυναίκα από χώμα και νερό. Της έδωσε ζωή κι όλοι οι θεοί της έδωσαν δώρα: η Αθηνά σοφία, η Αφροδίτη ομορφιά, ο Ερμής πονηριά κτλ. Την ονόμασαν Πανδώρα κι ο Δίας την έστειλε στη γη, δίνοντας της ένα πιθάρι, που εκεί μέσα είχε κλείσει όλες τις συμφορές.

Η Πανδώρα, αφού κατέβηκε στη γη, γεμάτη περιέργεια άνοιξε το πιθάρι. Χύθηκαν τότε έξω όλες οι συμφορές: το μίσος, η απάτη, ο πόλεμος, η πείνα, οι αρρώστιες. Στον πάτο όμως του πιθαριού ο Δίας είχε βάλει την Ελπίδα, που φώλιασε στις καρδιές των ανθρώπων, για να τους δίνει θάρρος και παρηγοριά να συνεχίζουν τη ζωή τους.

Αργότερα, που οι άνθρωποι έγιναν κακοί και ανυπάκουοι, ο Δίας έκανε κατακλυσμό, για να τους εξαφανίσει. Από τον κατακλυσμό γλίτωσε μόνο ο γιος του Προμηθέα, ο Δευκαλίωνας και η γυναίκα του η Πύρρα, που έφτιαξαν μια κιβωτό και κλείστηκαν μέσα. Η κιβωτός σταμάτησε στην κορυφή του Παρνασσού. Ο Δευκαλίωνας και η Πύρρα βγήκαν έξω και ζήτησαν από το Δία να τους δώσει κι άλλους ανθρώπους, για να έχουν συντροφιά. Εκείνος τους συμβούλεψε να ρίχνουν πέτρες πίσω τους και να μη γυρίσουν να κοιτάζουν. Πράγματι οι πέτρες που έριχνε ο Δευκαλίωνας γίνονταν άνδρες και οι πέτρες που έριχνε η Πύρρα γίνονταν γυναίκες. Η Πύρρα γέννησε ένα παιδί, τον Έλληνα. Από αυτόν καταγόμαστε όλοι εμείς οι Έλληνες.

1. Το μαρτύριο του Προμηθέα.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

2. Ο Δίας απειλεί τον Προμηθέα

Και τότε ο Δίας που τα σύννεφα μαζεύει άγρια
θυμωμένος είπε.
«Γιε του Ιαπετού, με τόσο κοφτερό μυαλό,
όσο κανένας άλλος,
γελάς που τον δικό μου νου ξεγέλασες, κλέβοντας
τη φωτιά,
μεγάλη όμως συμφορά σε περιμένει, εσένα τον ίδιο
κι όσους ανθρώπους θα γεννηθούν μετά.
Γιατί τους έχω αντίδωρο κακό για τη φωτιά,
να φχαριστιέται μ' αυτό η ψυχή τους,
σφιχταγκαλιάζοντας
την ίδια τους τη συμφορά».

Ησίοδος, Έργα και Ημέραι 53-58, μτφ. Δ. Ν. Μαρωνίτης
(με αλλαγές)

3. Η Πανδώρα και το κουτί με τις συμφορές, όπως τη φαντάστηκε ένας καλλιτέχνης της νεότερης εποχής.

4. Η Πανδώρα

Τότε και των θεών ο κήρυκας της χάρισε ωραία φωνή, κι ονόμασε Πανδώρα τη γυναίκα αυτή, γιατί οι θεοί του Ολύμπου όλοι της δώρισαν κι από ένα δώρο-συμφορά για τους ανθρώπους. Κι αφού την αποτέλειωσε, ωραίο κακό αντί καλό, την έφερε έξω, να τη δουν άνθρωποι και θεοί, καμαρωτή με τα στολίσματα της γαλανής θεάς, κόρης του παντοδυνάμου πατέρα της. Έμειναν έκθαμβοι θεοί αθέατοι, άνθρωποι θνητοί μόλις αντίκρισαν τα μάτια τους το θαύμα.

Ησίοδος, Έργα και Ημέραι 79-82
και Θεογονία 585-592, μτφ. Δ. Ν. Μαρωνίτης (με αλλαγές)

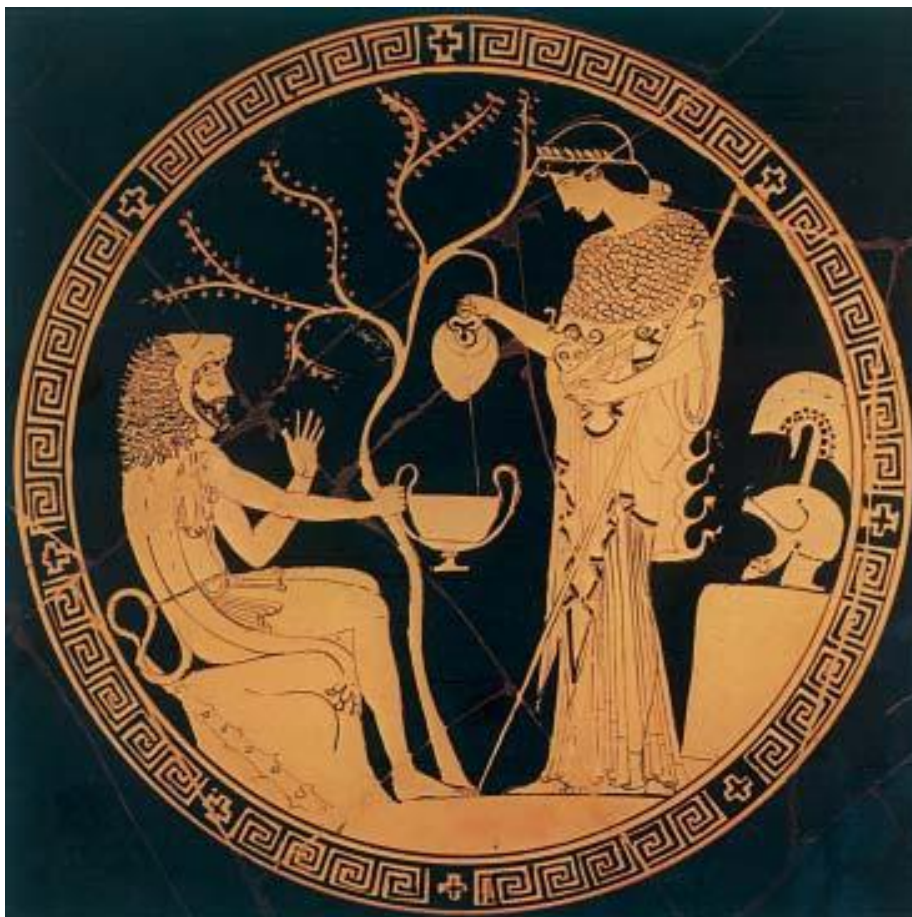
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1. Γιατί νομίζεις ότι το δώρο του Προμηθέα (η φωτιά) ήταν πολύ σημαντική για τον άνθρωπο; Που θα μπορούσε να τη χρησιμοποιήσει;**
- 2. Διαβάζω το κείμενο 4 και απαντώ. Από που πήρε το όνομά της η Πανδώρα; Τι εντύπωση προκάλεσε σε θεούς και ανθρώπους;**
- 3. Δείχνω στο χάρτη το βουνό που άραξε η κιβωτός του Δευκαλίωνα.**

Ο ΗΡΑΚΛΗΣ

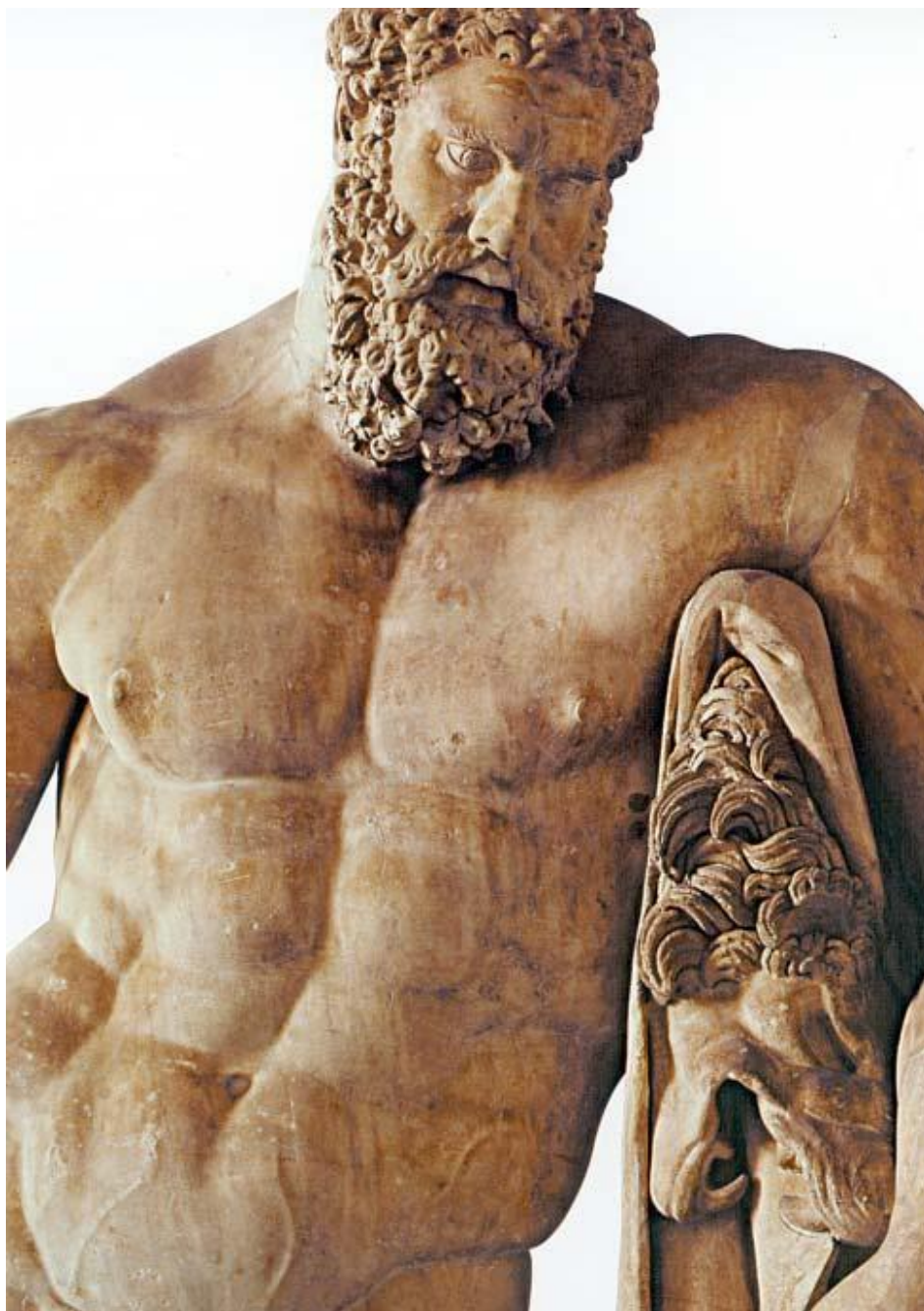
ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Ηρακλής γεννήθηκε στη φαντασία των ανθρώπων σε μια πολύ παλιά εποχή. Την εποχή εκείνη οι άνθρωποι κυνηγούσαν τα άγρια ζώα, για να τραφούν με το κρέας τους και να ντυθούν με το δέρμα τους, και τρόμαζαν από τους κεραυνούς, τους σεισμούς και τις άγριες καταιγίδες. Χρειάζονταν λοιπόν τους ήρωες, για να τους βοηθούν στις δυσκολίες της ζωής τους.

**Ο Ηρακλής και η θεά Αθηνά,
που πάντα του συμπαραστεκόταν.**

Ο Ηρακλής είναι ο μεγαλύτερος ήρωας της ελληνικής μυθολογίας. Γιος του Δία και μιας θνητής βασιλοπούλας, της Αλκμήνης, ήταν ο δυνατότερος απ' όλους τους ανθρώπους. Εξολόθρευσε άγρια θηρία και τέρατα, έδιωξε τυράννους και σκότωσε κακούς βασιλιάδες. Ήταν πάντα δίκαιος, καλόκαρδος και πρόθυμα βοηθούσε τους ανθρώπους. Ήταν ατρόμητος κι ανίκητος και τα κατορθώματά του έμειναν για πάντα αξέχαστα.

1. Η γέννηση του Ηρακλή

Κάποτε ο Αμφιτρύωνας και η γυναίκα του, η **Αλκμήνη**, κόρη του βασιλιά των Μυκηνών, αναγκάστηκαν να φύγουν από την πατρίδα τους και να ζητήσουν καταφύγιο στη Θήβα. Εκεί η Αλκμήνη γέννησε δυο παιδιά Τον **Ηρακλή** που ήταν γιος του **Δία**, και τον **Ιφικλή**.

Η **Ήρα** ζήλευε την Αλκμήνη και μισούσε πολύ τον Ηρακλή. Ο Δίας όμως έστειλε μια μέρα τον Ερμή να φέρει το μωρό στον Όλυμπο και το έβαλε να πιει λίγο γάλα από το στήθος της Ήρας, την ώρα που αυτή κοιμόταν, για να γίνει ανίκητο. Όταν η Ήρα ξύπνησε, κατάλαβε ποιο ήταν το μωρό και τραβήχτηκε απότομα. Χύθηκε τότε λίγο από το γάλα της στον ουρανό κι έγινε ο **Γαλαξίας** με τα χιλιάδες αστέρια του.

1. Η Δημιουργία του Γαλαξία.
Έτσι απέδωσε το μύθο ένας ζωγράφος της νεότερης εποχής.

Όταν τα δυο παιδιά έγιναν περίπου οκτώ μηνών, η Ήρα έστειλε μια νύχτα δυο φίδια να τα πνίξουν. Μόλις τα φίδια πλησίασαν την κούνια τους, ο Δίας έστειλε φως που έλουσε το δωμάτιο και τα παιδιά ξύπνησαν. Ο Ιφικλής τρομαγμένος έβαλε τα κλάματα. Ο Ηρακλής όμως, χωρίς κανένα φόβο, άρπαξε τα φίδια απ' το λαιμό και τα έπνιξε. Όλοι τότε κατάλαβαν ότι ο Ηρακλής είχε θεϊκή καταγωγή.

Όταν μεγάλωσε ο Ηρακλής, παντρεύτηκε την κόρη του βασιλιά της Θήβας, τη Μεγάρη κι έγινε ο ίδιος βασιλιάς. Κυβέρνησε μερικά χρόνια τη Θήβα και ζούσε ευτυχισμένος. Κάποια μέρα όμως η Ήρα, που πάντα τον μισούσε, τον τρέλανε κι ο Ηρακλής έκανε κακό στα παιδιά και στη γυναίκα του, νομίζοντας πως είναι εχθροί του. Συνήλθε όμως και κατάλαβε το κακό που είχε κάνει. Πήγε τότε στο μαντείο των Δελφών, για να ρωτήσει τον Απόλλωνα τι έπρεπε να κάνει για να τον συγχωρέσουν οι θεοί.

Η Πυθία, η ιέρεια του Απόλλωνα, του είπε ότι έπρεπε να γυρίσει στις Μυκήνες, την πατρίδα της μητέρας του, και να υπηρετήσει πιστά δώδεκα χρόνια τον ξάδερφο του, τον Ευρυσθέα, που βασίλευε εκεί. Μετά θα γινόταν αθάνατος και θα ανέβαινε στον Όλυμπο.

2. Ο Ηρακλής πνίγει τα φίδια. Τα πρόσωπα στην εικόνα είναι: η Αλκμήνη, η Αθηνά, ο Ηρακλής, ο Ιφικλής, η παραμάννα τους και ο Αμφιτρύωνας. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

3. Ο Ηρακλής σε νεαρή ηλικία

4. Η εμφάνιση του Ηρακλή

Ήταν και από την εμφάνισή του φανερό πως ήταν γιος του Δία. Είχε ύψος τέσσερις πήχες και μάτια πανέξυπνα, σαν να πετούσαν φωτιές.

Απολλόδωρος, Βιβλιοθήκη Μυθολογική 2, 64, μτφ. Π. Βαλαβάνης (με μικρές αλλαγές)

5. Η προσωπικότητα του Ηρακλή

Και ο Ηρακλής, αφού ανατράφηκε και μορφώθηκε, και προπαντός με την επίμονη σωματική άθληση, έφτασε να γίνει ανώτερος απ' όλους τους άλλους στη σωματική ρώμη και φημισμένος για την ευγένεια της ψυχής.

Διόδωρος Σικελιώτης, Ιστορική Βιβλιοθήκη, 4,10, 2,
μτφ. Α. Παπανδρέου

6. Ο Ηρακλής

7. Η Αρετή και η Κακία

Μια μέρα, όταν ο Ηρακλής ήταν ακόμη νέος, καθόταν σ' ένα ήσυχο σταυροδρόμι και σκεφτόταν ποιο δρόμο ν' ακολουθήσει στη ζωή του. Το δρόμο του αγώνα και της προσφοράς στους ανθρώπους ή το δρόμο της διασκέδασης και της απόλαυσης;

Τότε του φάνηκε ότι τον πλησίασαν δύο γυναίκες. Η μια ήταν ντυμένη απλά χωρίς κανένα στολίδι, ενώ ή άλλη ήταν ντυμένη πολύ όμορφα κι είχε πολλά στολίδια.

Αυτή μίλησε πρώτη στον Ηρακλή και του είπε:

- Ηρακλή, είσαι ο δυνατότερος άνθρωπος στη γη.

Μπορείς ν' αρπάξεις ό,τι θέλεις, χωρίς ποτέ να εργαστείς. Αν με ακολουθήσεις, ο δρόμος της ζωής σου θα είναι πολύ εύκολος κι ευχάριστος.

Θα απολαύσεις χωρίς κόπο πολλές χαρές και διασκεδάσεις.

- Ποια είσαι εσύ; τη ρώτησε ο Ηρακλής.

- Οι φίλοι μου με λένε Ευτυχία και οι εχθροί μου με λένε Κακία, του απάντησε. Πλησίασε τότε και ή άλλη γυναίκα.

- Ηρακλή, του είπε, με λένε Αρετή. Αν ακολουθήσεις το δικό μου δρόμο, η ζωή σου θα είναι γεμάτη κόπους και αγώνες αλλά και καλά έργα. Με τη δύναμη που σου έδωσαν οι θεοί θα ευεργετείς τους ανθρώπους κι εκείνοι θα σε αγαπούν και θα σε τιμούν.

Ο Ηρακλής αποφάσισε να χρησιμοποιήσει τη δύναμή του, για να βοηθήσει τους ανθρώπους. Γι' αυτό διάλεξε το δρόμο της Αρετής.

Ξενοφώντας, Απομνημονεύματα, 2,1, 21 (διασκευή)

8. Ο Ηρακλής στο σταυροδρόμι της Αρετής και της Κακίας. Έργο ζωγραφικής της νεότερης εποχής.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1. Με ποιους τρόπους ο Δίας εκδηλώνει την αγάπη του για το μικρό του γιο, τον Ηρακλή;**
- 2. Ποια εξήγηση έδωσαν οι αρχαίοι στη δημιουργία του Γαλαξία; Παρατηρώ πώς παριστάνει το σχετικό μύθο ένας καλλιτέχνης της νεότερης εποχής (εικόνα 1).**
- 3. Ποιο κατόρθωμα έκανε ο Ηρακλής, όταν ήταν ακόμα μωρό; Τι να περιμένουμε απ' αυτόν όταν μεγαλώσει;**

2. Το Λιοντάρι της Νεμέας

Ο Ηρακλής έφυγε από τη Θήβα. Μαζί με τον ανιψιό του, τον Ιόλαο, πήγε στις Μυκήνες για να υπηρετήσει τον Ευρυσθέα. Ο Ευρυσθέας, που φοβόταν τον Ηρακλή, τον έστειλε να κάνει δώδεκα άθλους, δηλαδή δώδεκα δύσκολα κατορθώματα, ελπίζοντας ότι σε κάποιο από αυτά θα σκοτωνόταν.

Ο πρώτος άθλος που έκανε ο Ηρακλής ήταν να σκοτώσει το λιοντάρι της Νεμέας. Το φοβερό αυτό λιοντάρι το είχε μεγαλώσει η Ήρα. Το δέρμα του ήταν τόσο σκληρό που τα σιδερένια βέλη δεν το περνούσαν. Είχε τη φωλιά του σε μια σπηλιά με δυο εισόδους, στην πλαγιά ενός βουνού κοντά στη Νεμέα. Καθημερινά κατέβαινε στην πεδιάδα και κατασπάραζε ζώα και ανθρώπους. Οι κάτοικοι ήταν απελπισμένοι και δεν τολμούσαν να βγουν στην εξοχή.

Ο Ηρακλής, πηγαίνοντας στη Νεμέα, πέρασε από το ιερό άλσος της πόλης, έκοψε μια αγριελιά κι απ' τον κορμό της έφτιαξε ένα βαρύ ρόπαλο. Μετά πήγε και περίμενε κοντά στη φωλιά του λιονταριού κι, όταν αυτό φάνηκε, το χτύπησε πρώτα με τα βέλη του. Τα βέλη έπεσαν στη γη χωρίς να το τραυματίσουν και το λιοντάρι επιτέθηκε στον Ηρακλή. Εκείνος το χτύπησε με το ρόπαλο. Το λιοντάρι πόνεσε και κρύφτηκε στη φωλιά του. Ο Ηρακλής τότε μάζεψε μεγάλες πέτρες, έκλεισε τη μια είσοδο και μπήκε από την άλλη. Το ζώο βρυχήθηκε και σείστηκε όλο το βουνό. Όρμησε πάνω στον ήρωα και πάλευαν μια ώρα. Τέλος ο Ηρακλής τύλιξε τα χέρια του γύρω από το λαιμό του και το έπνιξε. Μετά πήρε το δέρμα του, τη λεοντή το φόρεσε και γύρισε στις Μυκήνες. Όταν τον είδε ο Ευρυσθέας τρόμαξε πολύ και διέταξε να του φτιάξουν ένα χάλκινο πιθάρι, για να κρύβεται, όταν θα κινδύνευε.

1. Ο Ηρακλής παλεύει με το λιοντάρι της Νεμέας.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

2. Η λεοντή

Πάλεψε με το θηρίο και το έπνιξε, σφίγγοντας του το λαιμό με τα μπράτσα του. Γύρω στο σώμα του τύλιξε το δέρμα του θηρίου, που λόγω του μεγέθους του τον κάλυπτε ολόκληρο, και το είχε στο εξής προστασία για τους μελλοντικούς κινδύνους.

Διόδωρος Σικελιώτης, Ιστορική βιβλιοθήκη, 4,11, 4, μτφ. φιλολογική ομάδα Κάκτου (με μικρές αλλαγές)

3. Τα χαρίσματα του Ηρακλή

Ηρακλή γενναιόψυχε,
μεγαλοδύναμε, ρωμαλέε Τιτάνα,
χειροδύναμε, αδάμαστε,
γεμάτε με μεγάλους άθλους,

που τους ανθρώπους καθησύχασες
διώχνοντας τ' ανήμερα θεριά...

12ος Ορφικός ύμνος Ηρακλέους,
μτφ. Δ. Π. Παπαδίτσα

4. Τα Νέμεα

Για να θυμούνται όλοι το κατόρθωμα του αυτό, ο Ηρακλής όρισε να γίνονται κάθε χρόνο αγώνες στη Νεμέα.

Οι αγώνες αυτοί ονομάζονταν Νέμεα και τους νικητές τους στεφάνωναν με στεφάνι από αγριοσέλινο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

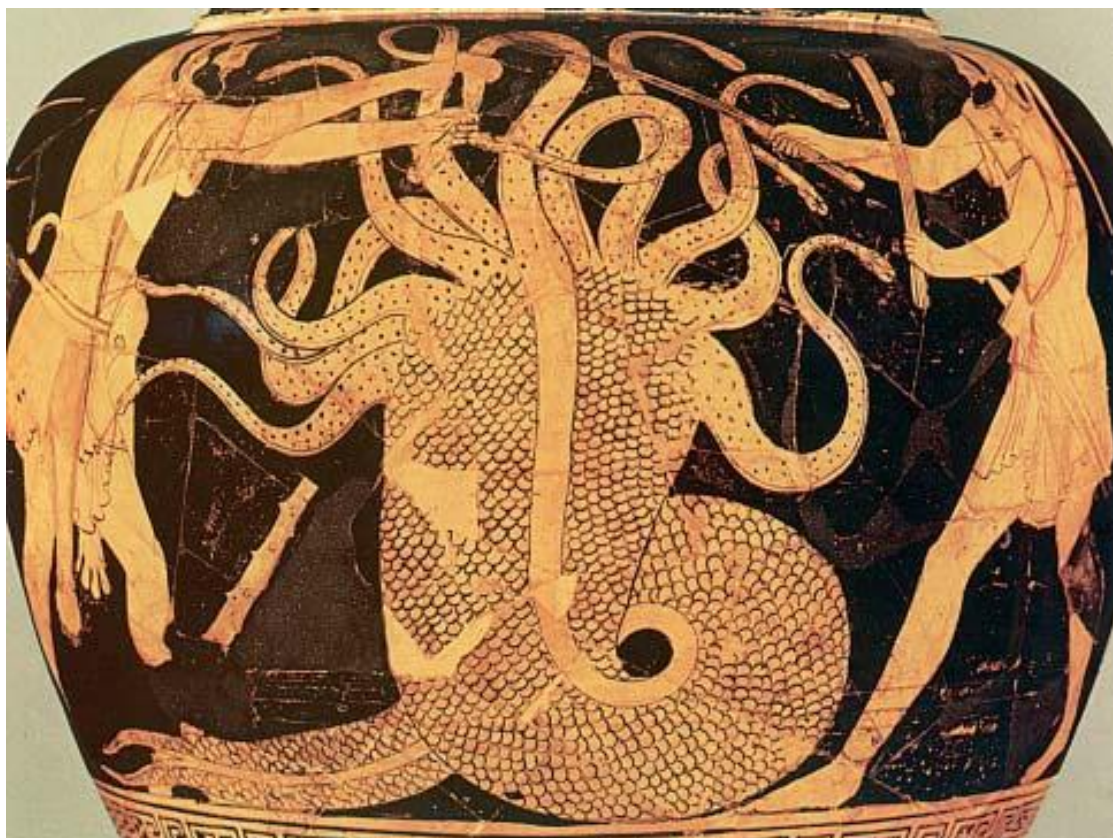
1. Γιατί ο Ηρακλής δέχτηκε να υπηρετήσει τον Ευρυσθέα;
2. Δείχνω στο χάρτη την πορεία που ακολούθησε ο Ηρακλής από την πόλη που γεννήθηκε μέχρι την πόλη που βασίλευε ο Ευρυσθέας.
3. Ποια μέσα χρησιμοποίησε ο Ηρακλής, για να σκοτώσει το λιοντάρι της Νεμέας; Ήταν αρκετή η σωματική του δύναμη;

3. Η Λερναία Ύδρα και ο κάπρος του Ερύμανθου

Στη λίμνη Λέρνη της Πελοποννήσου ζούσε ένα φοβερό νερόφιδο, με τεράστιο σώμα και εννιά κεφάλια. Από τα στόματά του έβγαινε φωτιά που κατάκαιγε φυτά, ζώα κι ανθρώπους. Οι κάτοικοι της περιοχής ήταν απελπισμένοι και κανείς δεν τολμούσε να πλησιάσει τη λίμνη. Ο Ευρυσθέας διέταξε τον Ηρακλή να σκοτώσει αυτό το τέρας.

Ο Ηρακλής πήγε στη λίμνη Λέρνη μαζί με τον ανιψιό του, τον Ιόλαο. Κατάφερε να βγάλει τη Λερναία Ύδρα από τη φωλιά της και της επιτέθηκε. Με ένα δρεπάνι άρχισε να κόβει τα κεφάλια της. Μόλις όμως έκοβε ένα κεφάλι, στη θέση του φύτρωναν δύο. Φώναξε τότε τον Ιόλαο, που άναψε ένα δαυλό και μόλις ο Ηρακλής έκοβε ένα κεφάλι, ο Ιόλαος έκαιγε την πληγή. Έτσι σταμάτησαν να φυτρώνουν καινούρια κεφάλια. Το μεσαίο όμως κεφάλι της Λερναίας Ύδρας ήταν αθάνατο. Γι' αυτό ο Ηρακλής, αφού το έκοψε, το έθαψε βαθιά στη γη κι έβαλε πάνω του μια τεράστια πέτρα. Βούτηξε και τα βέλη του στο δηλητηριασμένο σώμα της Ύδρας κι έγιναν θανατηφόρα.

Μετά ο Ευρυσθέας έστειλε τον Ηρακλή να του φέρει ζωντανό ένα φοβερό αγριογούρουνο, που ζούσε στο βουνό Ερύμανθο της Πελοποννήσου, έκανε μεγάλες καταστροφές και σκότωνε ζώα και ανθρώπους. Ο Ηρακλής πήγε στον Ερύμανθο και κυνήγησε το αγριογούρουνο κάμποσες ημέρες. Στο τέλος το ζώο εξαντλήθηκε από την κούραση και ο Ηρακλής το έπιασε, το έδεσε, το σήκωσε στους ώμους του και το πήγε ζωντανό στις Μυκήνες. Ο Ευρυσθέας, όταν το είδε, τρόμαξε και κρύφτηκε στο πιθάρι.

1. Ο Ηρακλής και ο Ιόλαος εξοντώνουν τη Λερναία Ύδρα. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

2. Ο Ηρακλής φέρνει στον Ευρυσθέα τον κάπρο του Ερυμάνθου. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

3. Ο Ευρυσθέας μιλάει για την έχθρα του με τον Ηρακλή

Φορτώθηκα την έχθρα αυτή άθελα μου.
Μα θέλοντας και μη, θεά καθώς ήταν,
σ' αυτό το πάθος μ' είχε ρίξει η Ήρα.
Μ' αφού την έχθρα ενάντια του έτσι πήρα
πολλά για εκείνον πάθη σοφίστηκα
και πάντα μέσ' στης νύχτας τις σκέψεις
πολλά γεννούσε ο νους μου.
Το ξέρω ο Ηρακλής δεν ήταν ένα κούφιο όνομα,
ήταν άντρας πραγματικός,
γιατί κι εχθρός μου αν είναι,
τιμητικά θα πω για ένα γενναίο.

Ευριπίδης, Ηρακλείδαι, στ. 985-1000, μτφ. Π. Λεκατσάς
(με μικρές αλλαγές)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1. Ποιος βοήθησε τον Ηρακλή να σκοτώσει τη Λερναία Ύδρα και με ποιο τρόπο; (εικόνα 1).**
- 2. Παρατηρώ την εικόνα 2 και απαντώ. Πώς αντέδρασε ο Ευρυσθέας μόλις είδε τον κάπρο του Ερυμάνθου; Τι δείχνει η αντίδραση του αυτή;**

4. Το ελάφι με τα χρυσά κέρατα, οι Στυμφαλίδες όρνιθες, οι στάβλοι του Αυγεία

Σ' ένα βουνό της Πελοποννήσου ζούσε το ιερό ελάφι της θεάς Άρτεμης. Είχε χρυσά κέρατα, χάλκινες οπλές και κανείς δεν το έφτανε στο τρέξιμο. Ο Ευρυσθέας διέταξε τον Ηρακλή να φέρει το ελάφι αυτό ζωντανό στις Μυκήνες. Ένα ολόκληρο χρόνο το κυνηγούσε ο Ηρακλής στα βουνά και στα δάση χωρίς αποτέλεσμα. Μια μέρα το ελάφι μπήκε στον ποταμό Λάδωνα, για να περάσει απέναντι. Τότε ο Ηρακλής το χτύπησε ελαφρά με ένα βέλος στο πόδι. Μετά το σήκωσε στους ώμους του και το πήγε στις Μυκήνες. Αφού το έδειξε στον Ευρυσθέα, το άφησε ελεύθερο, όπως είχε υποσχεθεί στη θεά Άρτεμη.

Μετά ο Ηρακλής πήγε στη λίμνη Στυμφαλία. Εκεί ζούσαν οι Στυμφαλίδες όρνιθες, μεγάλα πουλιά με σιδερένια ράμφη και φτερά, που τρέφονταν με ανθρώπινο κρέας. Φτάνοντας, άρχισε να χτυπά δυο χάλκινα κρόταλα που του είχε χαρίσει η Αθηνά. Τα πουλιά βγήκαν από τα καλάμια της λίμνης όπου κρύβονταν και πέταξαν τρομαγμένα. Τότε ο Ηρακλής με τα βέλη του σκότωσε πολλά. Όσα γλίτωσαν έφυγαν μακριά και δεν ξαναφάνηκαν.

Αργότερα ο Ευρυσθέας τον έστειλε να καθαρίσει τους στάβλους του βασιλιά Αυγεία σε μια μέρα. Ο Αυγείας ζούσε στην Ήλιδα κι είχε αμέτρητα κοπάδια που του τα είχε χαρίσει ο πατέρας του, ο Ήλιος. Τα ζώα ήταν πάρα πολλά και οι βοσκοί του δεν προλάβαιναν να καθαρίζουν τους στάβλους. Είχαν μαζευτεί λοιπόν πολλοί σωροί από κοπριά που μύριζαν πολύ άσχημα. Ο Ηρακλής έσκαψε δύο βαθιά χαντάκια, που

περνούσαν μέσα από τους στάβλους κι έφταναν μέχρι τους ποταμούς Αλφειό και Πηνειό. Έστρεψε μετά το ρεύμα των ποταμών μέσα στα χαντάκια. Τα ορμητικά νερά μπήκαν στους στάβλους, παρέσυραν την κοπριά και την πήγαν στη θάλασσα. Έτσι ο Ηρακλής καθάρισε τους στάβλους του Αυγεία σε μια μόνο μέρα.

1. Ο Ηρακλής και το ελάφι της Άρτεμης.
Πάντα βοηθός ο Ιόλαος. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

2. Ο Ηρακλής πιάνει το ελάφι

Στη συνέχεια το πρόσταγμα που έλαβε ήταν να φέρει το χρυσοκέρατο ελάφι. Αυτό τον άθλο όμως τον εκτέλεσε χωρίς βία και κινδύνους μόνο με την εξυπνάδα του μυαλού του.

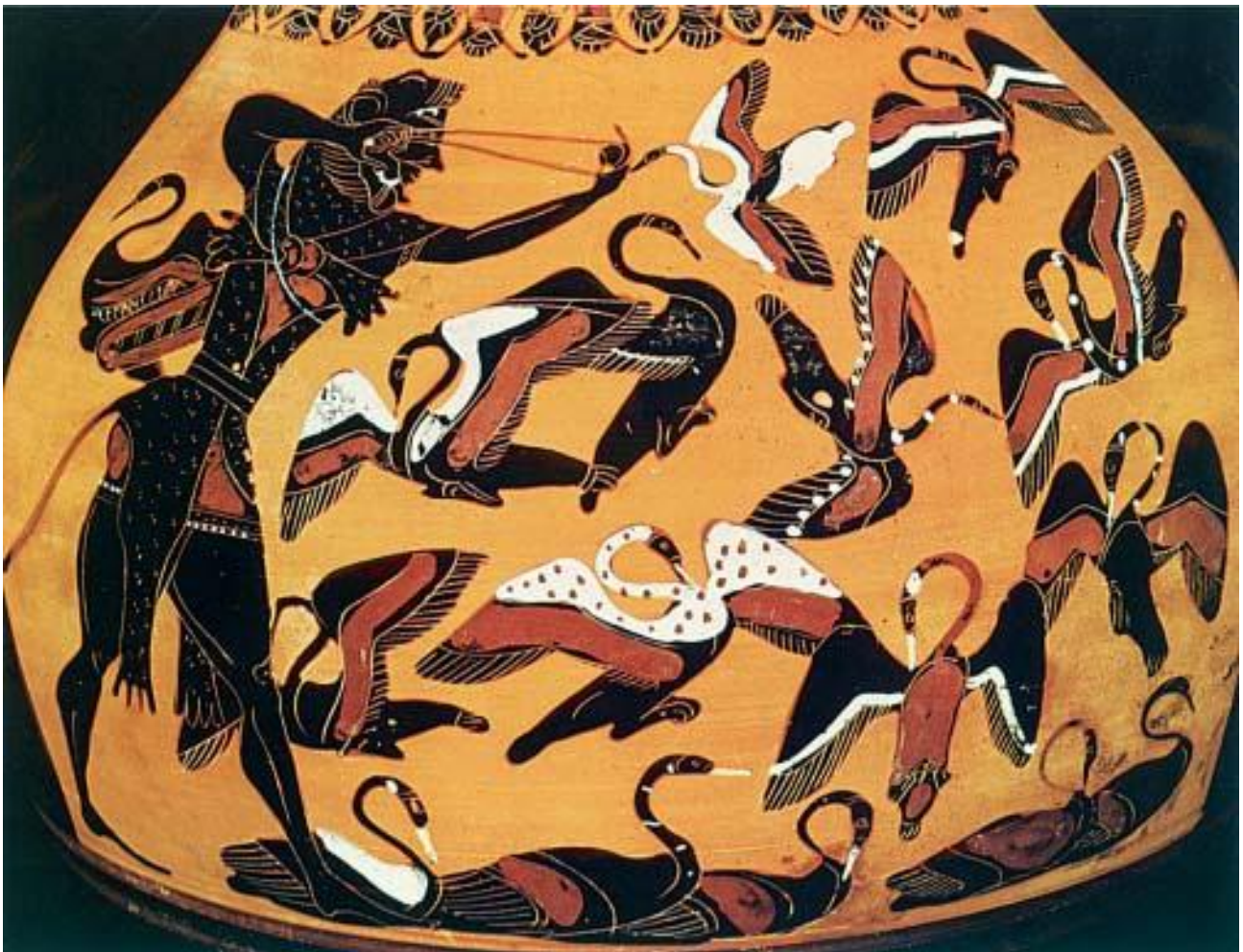
Διόδωρος Σικελιώτης, Ιστορική Βιβλιοθήκη, 4,13,1,
μτφ. φιλολογική ομάδα Κάκτου

3. Πώς εξόντωσε ο Ηρακλής τις Στυμφαλίδες όρνιθες

Υπάρχει παράδοση πως στα νερά της Στυμφαλίας έζησαν κάποτε πουλιά ανθρωποφάγα που τα σκότωσε με το τόξο του ο Ηρακλής.

Ο Πείσανδρος όμως από την Κάμειρο λέει πως δεν σκότωσε τα πουλιά ο Ηρακλής, αλλά τα έδιωξε χτυπώντας κρόταλα.

Παυσανίας, Ελλάδος Περιήγησις,
8, 22, 4, μτφ. Ν. Παπαχατζής

4. Ο Ηρακλής και οι Στυμφαλίδες όρνιθες. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

5. Πώς ο Ηρακλής χρησιμοποίησε το νερό, για να καθαρίσει τους στάβλους του Αυγεία

Οδήγησε τον Αλφειό ποταμό μέσα στους στάβλους και τους καθάρισε με το ρεύμα του ποταμού εκτελώντας κι αυτόν τον άθλο μέσα σε μια ημέρα. Και βέβαια στέκεται κανείς με θαυμασμό μπροστά στη σύλληψη αυτής της ιδέας.

Διόδωρος Σικελιώτης, Ιστορική Βιβλιοθήκη 4,13, 3, μτφ. Α. Παπανδρέου (με μικρές αλλαγές)

6. Ο Ηρακλής με τη βοήθεια της Αθηνάς καθαρίζει τους στάβλους του Αυγεία. Γλυπτό από το ναό του Δία στην Ολυμπία.

7. Ο Ηρακλής και οι Ολυμπιακοί αγώνες

Ο Αυγείας είχε υποσχεθεί μεγάλη αμοιβή στον Ηρακλή, αν καθάριζε τους στάβλους του. Δεν κράτησε όμως την υπόσχεσή του. Γι' αυτό ο Ηρακλής μάζεψε στρατό, τον νίκησε και τον σκότωσε.

Για να θυμούνται όλοι αυτή τη νίκη, όρισε να γίνονται κάθε τέσσερα χρόνια αγώνες, κοντά στον ποταμό Αλφειό, προς τιμή του πατέρα του, του Δία. Το μέρος αυτό ονομάστηκε Ολυμπία και οι αγώνες Ολυμπιακοί. Ο ίδιος ο Ηρακλής οργάνωσε τους πρώτους Ολυμπιακούς αγώνες και στεφάνωσε τους νικητές με κλαδί αγριελιάς. Στους αγώνες αυτούς έρχονταν αθλητές και θεατές απ' όλα τα μέρη της Ελλάδας κι όσο κρατούσαν οι αγώνες σταματούσαν οι έχθρες και οι πόλεμοι. Και τα έκανε όλα αυτά ο Ηρακλής, γιατί είχε την ιδέα ότι η συγκέντρωση αυτή θα βοηθούσε τους Έλληνες να γίνουν όλοι φίλοι μεταξύ τους.

Πίνδαρος, Ολύμπια 10,26 και Λυσίας Ολυμπιακός 1-2
(διασκευή)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1. Διαβάζω το κείμενο και απαντώ. Με ποιο τρόπο ο Ηρακλής έπιασε το χρυσοκέρατο ελάφι;**
- 2. Διαβάζουμε το κείμενο 5 και συζητάμε στην τάξη για τις προσπάθειες των ανθρώπων να χρησιμοποιήσουν τα νερά των ποταμών για το καλό τους.**
- 3. Διαβάζω το κείμενο 7 και απαντώ. Ποια ήταν η σχέση του Ηρακλή με τους Ολυμπιακούς αγώνες; Ποιους άθλους αγώνες είδαμε ότι καθιέρωσε;**

5. Κι άλλοι άθλοι

Μετά απ' όλα αυτά τα κατορθώματα, ο Ευρυσθέας έστειλε τον Ηρακλή σε πιο μακρινά μέρη. Έτσι, ο Ηρακλής πήγε στην Κρήτη κι έπιασε τον άγριο ταύρο του Μίνωα, που από το στόμα του έβγαιναν φλόγες κι έκανε πολλές καταστροφές. Ανεβασμένος στη ράχη του, πέρασε το Αιγαίο κι έφτασε στις Μυκήνες.

Ο Ηρακλής μετά πήγε στη Θράκη, όπου ζούσε ο βασιλιάς Διομήδης, ο γιος του θεού Άρη. Αυτός είχε τέσσερα άγρια άλογα, που τρέφονταν με ανθρώπινες σάρκες. Σκότωσε το Διομήδη, έπιασε τα άλογα και τα έφερε στις Μυκήνες.

Ταξίδεψε και πιο μακριά, στον Εύξεινο πόντο, στη χώρα των Αμαζόνων. Οι Αμαζόνες ήταν όλες τους όμορφες και ξακουστές στο τόξο και στην ιππασία. Ο Ηρακλής πολέμησε μαζί τους, τις νίκησε και πήρε τη ζώνη της βασίλισσας τους, της Ιππολύτης, και την έφερε στον Ευρυσθέα.

Αργότερα ταξίδεψε στη Δύση, πιο πέρα από την άκρη της γης, για να φέρει στις Μυκήνες τα βόδια του Γηρυόνη. Ο Γηρυόνης ήταν ένα τέρας που από τη μέση κι επάνω είχε τρία σώματα. Τα βόδια του τα φύλαγε ο σκύλος του, ο Όρθος, που είχε δυο κεφάλια και η ουρά του ήταν φίδι. Ο Ηρακλής σκότωσε και τους δυο, κι έφερε τα βόδια στον Ευρυσθέα που τα θυσίασε στη θεά Ήρα.

**1. Ο Ηρακλής πιάνει τον ταύρο της Κρήτης.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.**

**2. Ο Ηρακλής και τα άλογα του Διομήδη.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.**

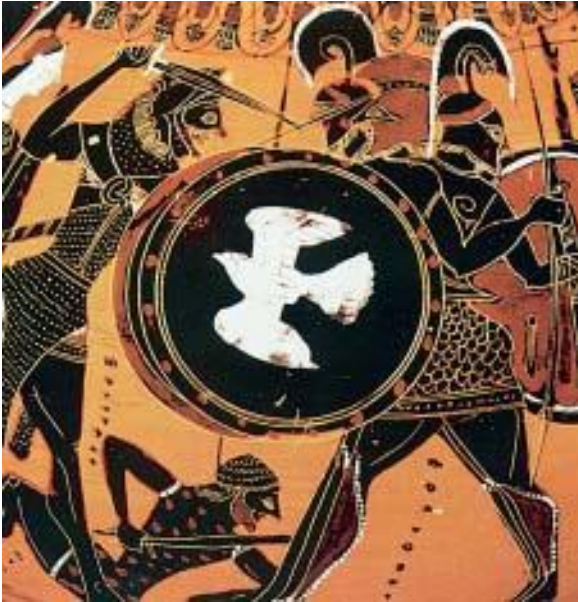
3. Άδμητος και Άλκηστη

Ο Ηρακλής έκανε και πολλά άλλα κατορθώματα προσπαθώντας να βοηθήσει τους ανθρώπους. Στις Φερές της Θεσσαλίας βασίλευε ο φίλος του, ο Άδμητος. Ο Άδμητος είχε παντρευτεί την όμορφη Άλκηστη. Τη μέρα όμως του γάμου του είχε ξεχάσει να κάνει θυσία στην Άρτεμη, γι' αυτό οι Μοίρες είχαν αποφασίσει να πεθάνει. Ο θεός Απόλλωνας, που κάποτε είχε φιλοξενηθεί στο παλάτι του Άδμητου, προσπάθησε ν' αλλάξει γνώμη στις Μοίρες. Εκείνες όμως δέχτηκαν να του χαρίσουν τη ζωή αν κάποιος άλλος δεχόταν να πεθάνει στη θέση του. Κανείς, ούτε οι γονείς του Άδμητου δε δέχτηκαν να πεθάνουν αντί γι' αυτόν. Δέχτηκε όμως η Άλκηστη κι ήρθε ο Χάροντας και την πήρε, για να την πάει στον Άδη. Τότε πέρασε από τις Φερές ο Ηρακλής, που πήγαινε στη Θράκη, για να φέρει τ' άλογα του Διομήδη. Όταν έμαθε τι έγινε, έτρεξε να προλάβει το Χάροντα. Τον πρόλαβε κοντά στην είσοδο του Άδη. Πάλεψε μαζί του, τον νίκησε κι έφερε την Άλκηστη πίσω στο παλάτι του Άδμητου.

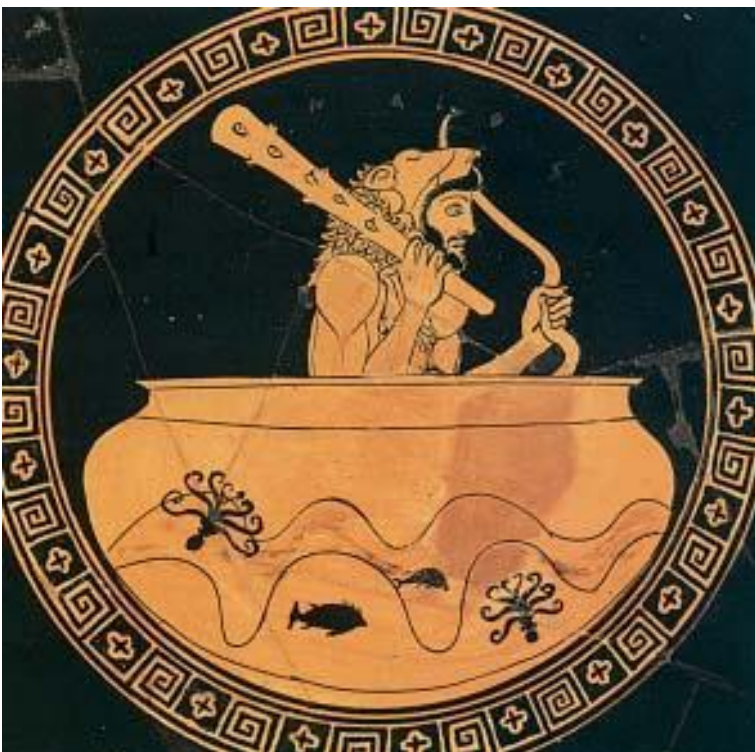
Ευριπίδης, Άλκηστη (διασκευή)

4. Ο Ηρακλής και οι Αμαζόνες.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

5. Ο Ηρακλής και ο Γηρυόνης.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

6. Ο Ηρακλής ταξιδεύει με το Κύπελλο του Ήλιου.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

7. Το κύπελλο του Ήλιου

Ψάχνοντας ο Ηρακλής να βρει το γίγαντα Γηρυόνη, ταξίδεψε ως εκεί που ενώνονται η Ευρώπη με την Αφρική. Έπρεπε όμως να διασχίσει τον Ωκεανό. Γι' αυτό ζήτησε από τον Ήλιο να του δανείσει το χρυσό του κύπελλο. Μ' αυτό ταξίδευε και εκείνος, όταν ήθελε

να φέρει το φως της μέρας. Ο Ήλιος θαύμασε την παλικάριά του και του το έδωσε. Έτσι ο Ηρακλής πέρασε τον Ωκεανό και έφτασε στη χώρα του Γηρυόνη.

Απολλόδωρος, Βιβλιοθήκη Β 5,10, (διασκευή)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Πώς ήρθε ο Ηρακλής από την Κρήτη στις Μυκήνες; Θυμάται κάτι παρόμοιο από τα προηγούμενα μαθήματα;
2. Πώς έφτασε ο Ηρακλής στη χώρα του Γηρυόνη; Θα σε βοηθήσει το κείμενο 7.

6. Ο Κέρβερος του Άδη και τα χρυσά μήλα των Εσπερίδων

Στη γη ο Ηρακλής ήταν ανίκητος. Γι' αυτό ο Ευρυσθέας αποφάσισε να τον στείλει στον Κάτω Κόσμο για να του φέρει τον Κέρβερο, ένα φοβερό σκυλί με τρία κεφάλια, που φύλαγε την είσοδο του Άδη. Ο Ηρακλής πήγε στον Άδη και, με την άδεια του Πλούτωνα και της Περσεφόνης, πάλεψε με τον Κέρβερο, τον νίκησε, τον έδεσε και τον έφερε στις Μυκήνες. Όταν τον αντίκρισε, ο Ευρυσθέας τρόμαξε και κρύφτηκε πάλι στο πιθάρι. Ο Ηρακλής γύρισε τον Κέρβερο στον Άδη, όπως είχε υποσχεθεί στον Πλούτωνα.

Μετά ο Ευρυσθέας τού ζήτησε να κάνει έναν τελευταίο άθλο. Ήθελε να του φέρει τα χρυσά μήλα των Εσπερίδων.

Ο κήπος των Εσπερίδων βρισκόταν στην άκρη της γης. Εκεί υπήρχε το δέντρο που έκανε τα χρυσά μήλα. Όποιος τα έτρωγε έμενε για πάντα νέος. Το φύλαγαν οι νύμφες Εσπερίδες κι ένας ακοίμητος δράκος. Εκεί κοντά βρισκόταν κι ο τιτάνας Άτλαντας που κρατούσε τον Ουρανό στη ράχη του.

Ο Ηρακλής ταξίδεψε πολύ για να φτάσει εκεί. Πέρασε από πολλές χώρες. Πέρασε κι από τον Καύκασο όπου ελευθέρωσε τον Προμηθέα. Εκείνος, για να τον ευχαριστήσει, του έδειξε το δρόμο για να φτάσει στον κήπο των Εσπερίδων και τον συμβούλεψε να στείλει τον Άτλαντα να πάρει τα χρυσά μήλα. Ο Ηρακλής βρήκε τον Άτλαντα κι εκείνος δέχτηκε να πάει στον κήπο των Εσπερίδων. Ο Ηρακλής όμως αναγκάστηκε να κρατήσει ο ίδιος τον ουρανό στη ράχη του, ώσπου να γυρίσει.

Ο Άτλαντας με τη βοήθεια των Εσπερίδων, που έφτιαξαν ένα μαγικό ποτό και κοίμισαν το δράκο, πήρε

τα χρυσά μήλα. Επιστρέφοντας στον Ηρακλή δεν ήθελε να ξαναπάρει τον Ουρανό στη ράχη του και είπε ότι θα πήγαινε ο ίδιος τα μήλα στον Ευρυσθέα. Ο Ηρακλής έκανε πως συμφώνησε και τον παρακάλεσε να τον βοηθήσει να βάλει ένα μαξιλάρι στη ράχη του, για να κρατάει καλύτερα τον Ουρανό. Ο Άτλαντας πλησίασε να τον βοηθήσει κι ο Ηρακλής με μια γρήγορη κίνηση έριξε τον Ουρανό στη ράχη του Άτλαντα, άρπαξε τα χρυσά μήλα και γύρισε στις Μυκήνες.

Καταφέρνοντας και αυτό τον άθλο, επιτέλους ήταν ελεύθερος.

1. Ευρυσθέας, Κέρβερος και Ηρακλής.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

2. Ο Ηρακλής μιλάει για τον Κέρβερο

..... πέρασα βάσανα αμέτρητα,
σε αφέντη δούλεψα πολύ κατώτερο μου,
που άθλους φοβερούς, αβάσταχτους με πρόσταξε
να κάνω.
Με είχε κι εδώ (στον Άδη) σταλμένο κάποτε,
το σκύλο να του φέρω,

γιατί άθλος πιο βαρύς, λογάριαζε, δε γίνεται από τούτον.
Ωστόσο εγώ τού τον ανέβασα, τον έβγαλα απ' τον Άδη,
γιατί ήταν ο Ερμής που μου παράστεκε
κι η γλαυκομάτα κόρη.

Όμηρος, Οδύσσεια λ 620-626, μτφ. Καζαντζάκη- Κακριδή
(με μικρές αλλαγές)

3. Η Αθηνά, ο Ηρακλής που κρατάει τον ουρανό και ο Άτλαντας, που του φέρνει τα χρυσά μήλα.
Γλυπτό από το ναό του Δία στην Ολυμπία.

4. Ο Ηρακλής σκοτώνει το δράκοντα και παίρνει τα χρυσά μήλα

Κι ήρθε (ο Ηρακλής) στις τραγουδίστριες κόρες, στον κήπο τον εσπέριο, να κόψει τα μήλα απ' τα χρυσά κλωνάρια. Το δρακοντόφιδο θανάτωσε που 'χε τη ράχη κόκκινη κι αζύγωτο τα φύλαγε κουλουριασμένο.

Ευριπίδης, Ηρακλής Μαινόμενος 394-400,
μτφ. Τ. Ρούσσο

5. Ο Ηρακλής τιμωρεί τους άδικους βασιλιάδες

Ταξιδεύοντας ο Ηρακλής για τη χώρα των Εσπερίδων, πέρασε από την Αίγυπτο. Εκεί βασίλευε ο Βούσιρις, ένας πολύ άγριος βασιλιάς, που συνήθιζε κάθε ξένο που έφτανε στην Αίγυπτο να τον θυσιάζει στους θεούς. Οι στρατιώτες του Βούσιρι έπιασαν και τον Ηρακλή όταν έφτασε εκεί, τον έδεσαν και τον πήγαν στο βωμό για να τον θυσιάσουν. Όταν όμως άρχισε η τελετή της θυσίας, ο Ηρακλής έσπασε τα δεσμά του και σκότωσε τον Βούσιρι και τους στρατιώτες του, απαλλάσσοντας έτσι την Αίγυπτο από αυτόν τον φριχτό βασιλιά.

Απολλόδωρος, Βιβλιοθήκη Β 5,11 (διασκευή)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1. Τι ήταν ο Κέρβερος; Να τον περιγράψεις παρατηρώντας με προσοχή την εικόνα 1. Σήμερα όταν λέμε κάποιον «κέρβερο», τι εννοούμε;**
- 2. Διαβάζω το κείμενο 2 και απαντώ. Ποιοι βοήθησαν τον Ηρακλή να πιάσει τον Κέρβερο;**
- 3. Διαβάζω το κείμενο 4 και παρατηρώ την εικόνα 3. Ποια από τις δυο αυτές πηγές συμφωνεί με όσα έμαθες στο σημερινό μάθημα;**

7. Το τέλος του Ηρακλή

Ελεύθερος πια ο Ηρακλής παντρεύτηκε τη **Δηιάνειρα**, κόρη του βασιλιά της Αιτωλίας, του Οινέα. Μια μέρα πήγαν να περάσουν τον Εύηνο ποταμό. Εκεί συνάντησαν τον **Κένταυρο Νέσσο**. Ο Νέσσος πήρε στη ράχη του τη Δηιάνειρα, για να την περάσει απέναντι. Θέλησε όμως να την πάρει δική του κι άρχισε να τρέχει. Τότε ο Ηρακλής τον χτύπησε με ένα από τα δηλητηριασμένα βέλη του. Πριν ξεψυχήσει ο Νέσσος είπε στη Δηιάνειρα: «Μάζεψε λίγο από το αίμα μου. Αν αλείψεις μ' αυτό το χιτώνα του Ηρακλή, θα σε αγαπάει για πάντα».

Έτσι, κάποτε που ο Ηρακλής ζήτησε ένα καθαρό χιτώνα από τη Δηιάνειρα, για να τον φορέσει και να κάνει θυσία στο Δία, εκείνη άλειψε ένα χιτώνα με το δηλητήριο του Νέσσου και του τον έδωσε. Ο Ηρακλής τον φόρεσε κι ο χιτώνας κόλλησε πάνω του. Αμέσως άρχισε να νιώθει αβάσταχτους πόνους. Κατάλαβε τότε ότι έφτασε το τέλος του. Ανέβηκε στο βουνό Οίτη, έφτιαξε ένα σωρό από ξύλα, ξάπλωσε πάνω του και ζήτησε ν' ανάψουν τη φωτιά. Κανείς δε δέχτηκε να το κάνει αυτό. Μόνο ο **Φιλοκτήτης**, που περνούσε από κει, δέχτηκε ν' ανάψει τη φωτιά κι ο Ηρακλής, για να τον ευχαριστήσει, του χάρισε τα δηλητηριασμένα βέλη του. Ξαφνικά άρχισε ν' αστράφτει και να βροντά. Ένα σύννεφο κατέβηκε, πήρε τον Ηρακλή και τον ανέβασε στον **Όλυμπο**. Εκεί συμφιλιώθηκε με την Ήρα κι έζησε για πάντα με τους θεούς του Ολύμπου.

**1. Ο Ηρακλής, η Δηιάνειρα και ο Κένταυρος Νέσσος.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.**

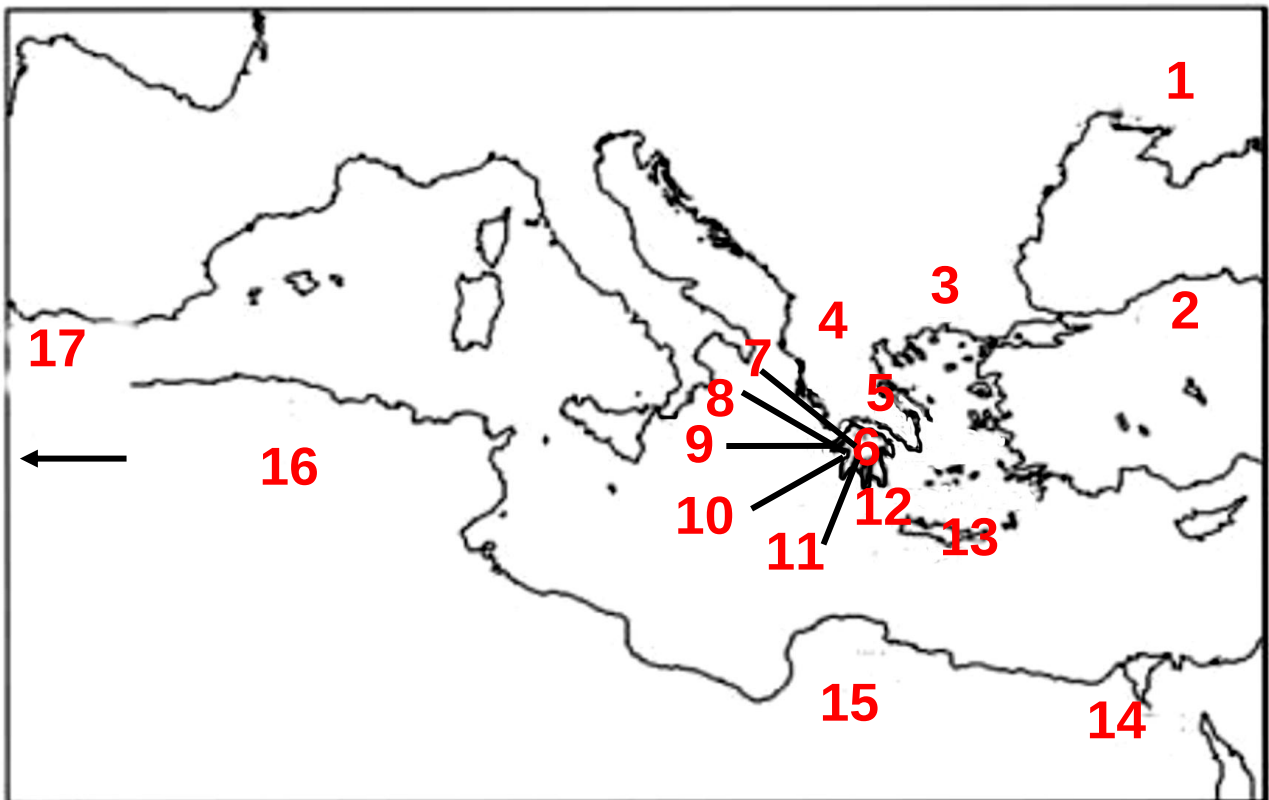

**2. Η Αθηνά οδηγεί τον Ηρακλή στον Όλυμπο.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο**

3. Ο Ηρακλής γίνεται θεός

Ο Ηρακλής, ο αντρείος γιος της Αλκμήνης, σαν εκατόρθωσε τους δύσκολους άθλους του, πήρε για γυναίκα του στο χιονισμένο Όλυμπο την Ήβη, την κόρη του μεγάλου Δία και της Ήρας, ευτυχισμένος που, σαν κατόρθωσε τεράστιο έργο, κατοικεί ανάμεσα στους αθανάτους, απείραχτος πλέον από συμφορές και αγέραςτος για πάντα.

Ησίοδος, Θεογονία 950-955, μτφ.
Π. Λεκατσάς (με αλλαγές)

4. Οι περιπλανήσεις του Ηρακλή

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

1. ΚΑΥΚΑΣΟΣ (Προμηθέας)
2. Αμαζόνες
3. ΘΡΑΚΗ (Διομήδης)
4. ΦΕΡΕΣ (Άλκηστης)
5. ΘΗΒΑ
6. ΜΥΚΗΝΕΣ
7. ΗΛΙΔΑ (Αυγείας) ΟΛΥΜΠΙΑ
8. Ερύμανθος
9. Νεμέα
10. Λέρνη
11. Στυμφαλία
12. ΤΑΙΝΑΡΟ (Άδης)
13. ΚΡΗΤΗ (Ταύρος)
14. ΑΙΓΥΠΤΟΣ (Βούσιρις)
15. ΛΙΒΥΗ (Ανταίος)
16. ΑΤΛΑΣ (Εσπερίδες)
17. ΗΡΑΚΛΕΙΕΣ ΣΤΗΛΕΣ (Γηρυόνης)

5. Η δόξα του Ηρακλή

Τι να σημαίνει άραγε το όνομα, Ηρακλής; Είναι αυτός, που χάρη στο μίσος της Ήρας, απέκτησε κλέος, δηλαδή μεγάλη δόξα. Πραγματικά η δόξα του Ηρακλή είναι πολύ μεγάλη. Οι άνθρωποι τον αγάπησαν πολύ για τις ευεργεσίες που τους πρόσφερε και τον λάτρεψαν σαν θεό. Πολλοί ναοί φτιάχτηκαν και πολλές γιορτές κι αγώνες γίνονταν για να τον τιμήσουν. Πολλές πόλεις πήραν το όνομα του σε ολόκληρη τη Μεσόγειο. Ακόμα και το σημερινό Γιβραλτάρ, λέγεται και «Ηράκλειες στήλες», γιατί περνώντας από κει ο Ηρακλής έστησε δύο κολόνες, μία στην Ευρώπη και μία στην Αφρική.

Οι πρόγονοι των Σπαρτιατών, οι Δωριείς, πίστευαν ότι κατάγονταν από τον Ηρακλή και γι' αυτό τους έλεγαν Ηρακλείδες. Βασιλιάδες όλων των εποχών ονειρεύονταν να γίνουν δυνατοί σαν αυτόν και να βοηθάνε τους ανθρώπους. Γι' αυτό έφτιαχναν νομίσματα που είχαν πάνω τους χαραγμένη τη μορφή του. Ένας από αυτούς ήταν κι ο Μέγας Αλέξανδρος, που έλεγε ότι ήταν απόγονος του Ηρακλή και πάντα του πρόσφερε θυσίες. Γράφτηκαν γι' αυτόν θεατρικά έργα και οι άθλοι του στολίζουν χιλιάδες αγγεία και άλλα έργα τέχνης, αρχαία και νεότερα. Ακόμα και στις μέρες μας γυρίζονται κινηματογραφικές ταινίες με πρωταγωνιστή τον Ηρακλή. Σίγουρα θα έχεις δει κι εσύ κάποια από αυτές.

6. Ο Ηρακλής μετά το τέλος των άθλων του.
Άγαλμα Ρωμαϊκής εποχής.

7. Αρχαίο νόμισμα της Θάσου με παράσταση του Ηρακλή.

**8. Ο Μέγας Αλέξανδρος
που φορά τη λεοντή,
σε νόμισμα.**

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιο ήταν το τέλος του Ηρακλή; Πώς φαντάζεσαι ότι τον υποδέχτηκαν οι θεοί στον Όλυμπο;
2. Διαβάζω το κείμενο 3 και απαντώ. Πώς ο Ηρακλής συμφιλιώθηκε με την Ήρα;
3. Παρατηρώ με προσοχή το χάρτη με τις περιοχές απ' όπου πέρασε ο Ηρακλής. Τι συμπεραίνω;

Ο ΘΗΣΕΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάποτε ο Ηρακλής πέρασε απ' την Τροιζήνα, όπου τον φιλοξένησε στο παλάτι του ο βασιλιάς Πιθθέας. Όταν κάθισαν να φάνε, ο Ηρακλής έβγαλε τη λεοντή και την άφησε χάμω. Μια παρέα παιδιών βλέποντας τη λεοντή τρόμαξαν και το έβαλαν στα πόδια. Ένα όμως επτάχρονο παιδί, νομίζοντας πως έβλεπε αληθινό λιοντάρι, άρπαξε ένα τσεκούρι κι όρμησε να το σκοτώσει. Ήταν ο Θησέας, ο εγγονός του βασιλιά Πιθθέα. Ένας ακόμη ήρωας της ελληνικής μυθολογίας.

Έργο του γλύπτη Γιώργου Βιτάλη

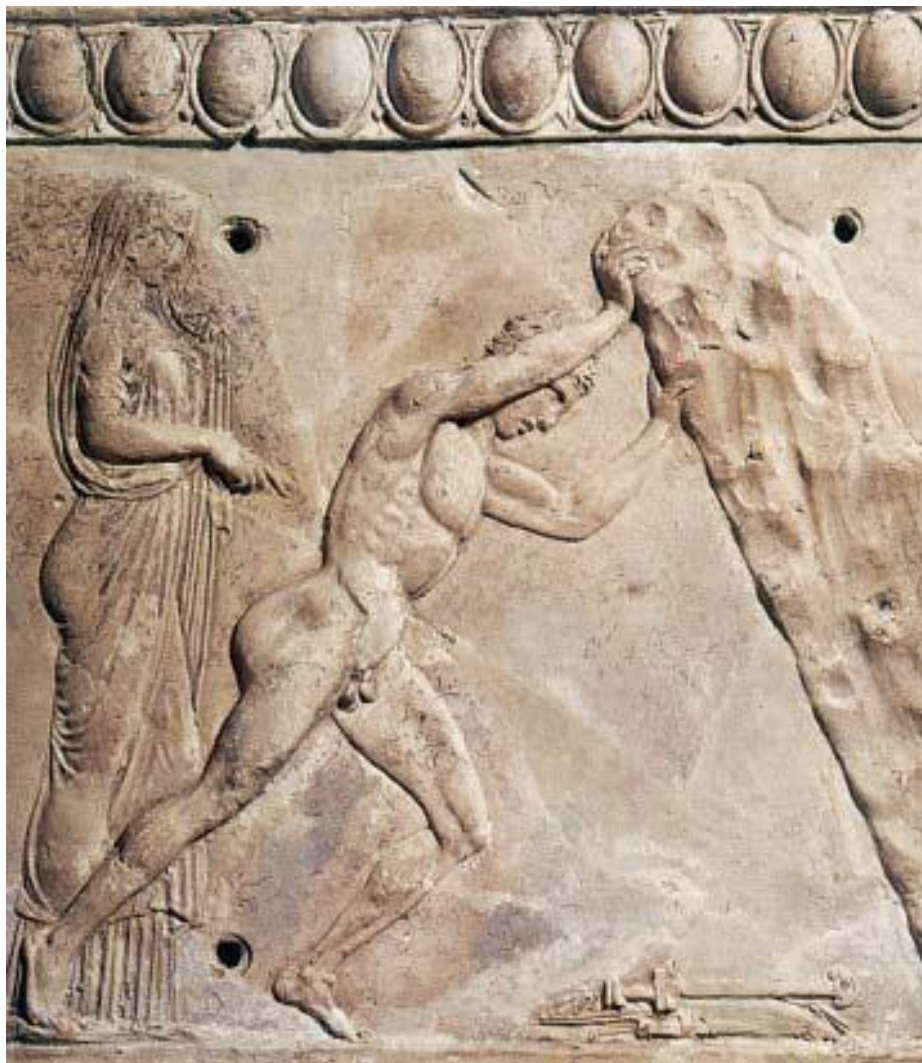
1. Θησέας, το βασιλόπουλο της Τροιζήνας

Ο βασιλιάς της Αθήνας, ο Αιγέας, γυρνώντας κάποτε από το μαντείο των Δελφών, πέρασε από την Τροιζήνα. Εκεί γνώρισε την Αίθρα, την κόρη του βασιλιά Πιθέα. Από αυτούς τους δυο γεννήθηκε ο Θησέας. Ενώ η Αίθρα ήταν ακόμη έγκυος, ο Αιγέας χρειάστηκε να γυρίσει στην Αθήνα. Πριν φύγει, έκρυψε το σπαθί και τα χρυσά σανδάλια του κάτω από ένα βράχο, δίπλα στο ναό του Δία και της είπε: «Αν το παιδί που θα γεννήσεις είναι αγόρι, όταν θα μεγαλώσει και θα μπορέσει να σηκώσει το βράχο, να πάρει το σπαθί και τα σανδάλια μου και να έρθει στην Αθήνα».

Όταν ο Θησέας μεγάλωσε, η Αίθρα τού έδειξε το βράχο, εκείνος τον σήκωσε, πήρε τα δώρα του πατέρα του κι έφυγε για την Αθήνα. Δεν θέλησε να πάει με καράβι. Προτίμησε το δρόμο της στεριάς που ήταν γεμάτος κινδύνους.

Ξεπέρασε όλους τους κινδύνους που συνάντησε, νίκησε πολλούς κακοποιούς, ληστές και άγρια ζώα που τρομοκρατούσαν και σκότωναν ανθρώπους. Οι άνθρωποι μπορούσαν να ταξιδεύουν πια ελεύθερα.

Έφτασε τέλος στην Αθήνα όπου ο Αιγέας, βλέποντας το σπαθί και τα σανδάλια του, τον γνώρισε αμέσως και τον υποδέχτηκε με χαρά και ανακούφιση.

1. Ο Θησέας σηκώνει το θεόρατο βράχο και βρίσκει το σπαθί και τα σαντάλια του πατέρα του. Πίσω του είναι η μητέρα του, η Αίθρα, που τον κατευθύνει.
Αρχαίο ελληνικό ανάγλυφο.

2. Τα κατορθώματα του Θησέα

Πηγαίνοντας από την Τροιζήνα στην Αθήνα, ο Θησέας έκανε πολλά κατορθώματα. Κοντά στην Επίδαυρο, νίκησε το ληστή Περιφήτη, που σκότωνε τους περαστικούς με ένα σιδερένιο ρόπαλο.

Στον Ισθμό της Κορίνθου σκότωσε τον Σίνη, που λύγιζε τις κορυφές δυο πεύκων, έδενε πάνω τους διαβάτες,

άφηνε μετά τα πεύκα ελεύθερα κι οι άνθρωποι γίνονταν δυο κομμάτια. Πιο πέρα σκότωσε τη Φαιά, μια αγριογούρουνα που τρόμαζε τους ανθρώπους της περιοχής. Προχωρώντας έφτασε στις Σκιρωνίδες πέτρες. Εκεί ο Σκίρωνας, αφού λήστευε τους περαστικούς, τους ανάγκαζε να του πλένουν τα πόδια. Μόλις όμως εκείνοι έσκυβαν μπροστά του, με μια δυνατή κλωτσιά τους γκρέμιζε απ' τα βράδια κι έπεφταν στη θάλασσα. Εκεί τους έτρωγε μια τεράστια χελώνα. Ο Θησέας τον νίκησε και τον έριξε στη θάλασσα. Το μέρος αυτό σήμερα λέγεται Κακιά Σκάλα.

Μετά σκότωσε τον Προκρούστη. Αυτός ξάπλωνε τους περαστικούς πάνω σ' ένα κρεβάτι σιδερένιο. Αν κάποιος ήταν πιο μακρύς, του έκοβε τα πόδια. Αν ήταν πιο κοντός, του τραβούσε τα πόδια ώσπου ξεκολλούσαν. Ο Θησέας τον ξάπλωσε στο σιδερένιο κρεβάτι κι επειδή ήταν πιο μακρύς του έκοψε το κεφάλι.

Πλούταρχος, Θησέας 8-12 (διασκευή)

3. Θησέας και Προκρούστης.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Δείχνω στο χάρτη την πορεία του Θησέα από την Τροιζήνα στην Αθήνα.
2. Διαβάζω το κείμενο 2 και απαντώ. Ποια κατορθώματα έκανε ο Θησέας μέχρι να φτάσει στην Αθήνα;

2. Ο Θησέας σκοτώνει το Μινώταυρο

Μερικά χρόνια πριν φτάνει ο Θησέας στην Αθήνα, οι Αθηναίοι γιόρταζαν για να τιμήσουν την Αθηνά κι έκαναν αγώνες. Στους αγώνες πήρε μέρος κι ο γιος του Μίνωα, του βασιλιά της Κρήτης. Νίκησε σ' όλα τ' αγωνίσματα και γι' αυτό κάποιοι Αθηναίοι από τη ζήλια τους τον σκότωσαν. Ο Μίνωας ήρθε με πολλά καράβια και πολιορκήσε την Αθήνα. Νίκησε τους Αθηναίους και τους ανάγκασε να του πληρώνουν φόρο. Κάθε χρόνο έπρεπε να του στέλνουν επτά νέες κι επτά νέους για να τους τρώει ο Μινώταυρος.

Ο Μινώταυρος ήταν ένα τέρας με κεφάλι ταύρου και σώμα ανθρώπινο. Ζούσε κλεισμένος στο λαβύρινθο, στο υπόγειο του παλατιού του Μίνωα, που τον είχε φτιάξει ο Αθηναίος Δαίδαλος. Είχε τόσους πολλούς διαδρόμους και δωμάτια, που κανένας ποτέ δεν είχε καταφέρει να βγει από εκεί.

Όταν έφτασε ο Θησέας στην Αθήνα, για τρίτη χρονιά οι Αθηναίοι έπρεπε να στείλουν τα παιδιά τους στην Κρήτη και σε όλη την πόλη ακούγονταν θρήνοι και κλάματα. Ο Θησέας αποφάσισε να πάει κι εκείνος μαζί τους για να σκοτώσει το Μινώταυρο.

Στο λιμάνι του Φαλήρου τους αποχαιρέτησαν όλοι κλαίγοντας. Έβαλαν στο καρφί μαύρα πανιά κι ο βασιλιάς Αιγέας τους παρακάλεσε, αν γύριζαν ζωντανοί, να βάλουν πανιά άσπρα.

Το καράβι έφτασε στην Κρήτη. Εκεί ο Θησέας γνώρισε την κόρη του Μίνωα, την Αριάδνη. Θαμπωμένη η νέα από την ομορφιά του Θησέα θέλησε να τον βοηθήσει. Γι' αυτό του έδωσε ένα κουβάρι νήμα, το μίτο, και τον συμβούλεψε να δέσει την άκρη του στην είσοδο του λαβύρινθου και να το ξετυλίγει.

Ο Θησέας μπήκε με θάρρος στο λαβύρινθο κι έψαχνε το Μινώταυρο, ξετυλίγοντας το κουβάρι. Κάποια στιγμή άκουσε το άγριο μουγκρητό του. Όταν συναντήθηκαν, πάλεψαν σκληρά. Ο Θησέας σκότωσε το φοβερό τέρας με το σπαθί του και βγήκε απ' το λαβύρινθο μαζεύοντας το νήμα. Στην είσοδο τον υποδέχτηκαν οι νέοι της Αθήνας με δάκρυα χαράς και ανακούφισης.

1. Αρχαίο κρητικό νόμισμα με παράσταση του λαβυρίνθου.

2. Ο Θησέας σκοτώνει το Μινώταυρο. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

3. Ο γιος του Ποσειδώνα

Πολλοί λένε πως ο Θησέας δεν ήταν γιος του Αιγέα, αλλά του Ποσειδώνα. Μάλιστα στο πλοίο που πήγαινε το Θησέα και τα παιδιά των Αθηναίων στην Κρήτη βρισκόταν κι ο Μίνωας, που είχε πάει ο ίδιος να παραλάβει το βαρύ φόρο της Αθήνας. Εκεί βρισκόταν κι η Περίβοια, η όμορφη κόρη του βασιλιά των Μεγάρων. Ο Μίνωας, θαμπωμένος από την ομορφιά της, θέλησε να τη χαϊδέψει. Η κόρη τρομαγμένη ζήτησε βοήθεια απ' τον Θησέα. Εκείνος θυμωμένος απείλησε το Μίνωα λέγοντας του: «Συγκρατήσου βασιλιά γιατί θα δοκιμάσεις τη δύναμη των χεριών μου. Κι αν είσαι γιος του Δία, εγώ είμαι γιος του Ποσειδώνα». Ο Μίνωας τότε παρακάλεσε το Δία, τον πατέρα του, κι έριξε αστροπελέκι. Κι αμέσως πέταξε το δαχτυλίδι του στη θάλασσα κι είπε στο Θησέα: «Α είσαι γιος του Ποσειδώνα, όπως λες, φέρε το δαχτυλίδι». Σαν αστραπή ο Θησέας έπεσε στη θάλασσα. Αμέσως ήρθαν δελφίνια και τον οδήγησαν στο παλάτι του Ποσειδώνα, στο βυθό. Εκεί είδε ο Θησέας τις Νηρηίδες κι ανάμεσά τους του Ποσειδώνα τη γυναίκα, την Αμφιτρίτη. Εκείνη του έδωσε το δαχτυλίδι του Μίνωα, του έριξε στους ώμους ένα χιτώνα κατακόκκινο και στα μαλλιά τού έβαλε ολόχρυσο στεφάνι. Κι έτσι ξεπρόβαλε ο ήρωας δίπλα στο καρφί χωρίς να έχει βραχεί.

Βακχυλίδης, Διθύραμβος 17 (διασκευή)

4. Ο Θησέας χαιρετά το θνητό πατέρα του Αιγέα, ενώ η μητέρα του, η Αίθρα, τον χαϊδεύει στο πηγούνι. Ο θεϊκός πατέρας του Θησέα, ο Ποσειδώνας, τους παρακολουθεί. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1. Πώς κρίνεις την απόφαση του Θησέα να πάει στην Κρήτη;**
- 2. Με ποιο τρόπο η Αριάδνη βοήθησε το Θησέα; Θα τα κατάφερνε ο Θησέας χωρίς τη βοήθειά της;**

3. Ο Θησέας επιστρέφει στην Αθήνα

Το ίδιο βράδυ ο Θησέας και οι νέοι της Αθήνας έφυγαν κρυφά με το πλοίο τους από την Κρήτη. Μαζί τους πήραν και την Αριάδνη. Προηγουμένως είχαν φροντίσει να ανοίξουν τρύπες στα καρφιά του Μίνωα, για να μην μπορούν να τους ακολουθήσουν.

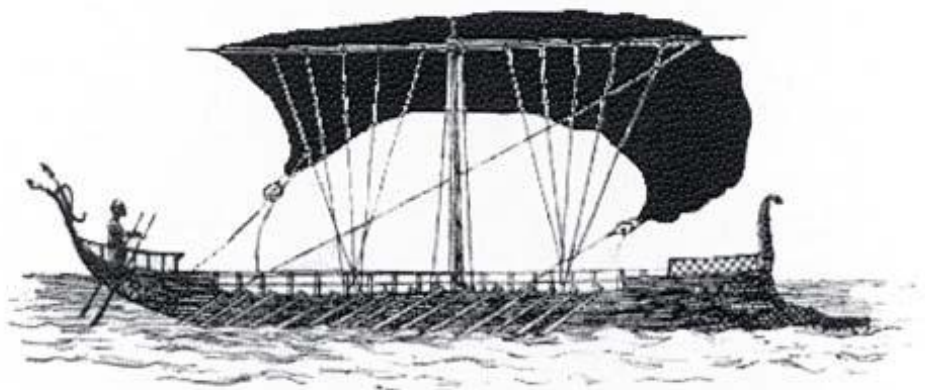
Ταξίδεψαν χαρούμενοι μέχρι τη Νάξο. Εκεί βγήκαν σε μια ακρογιαλιά για να ξεκουραστούν. Τότε όμως πέρασε από κει ο θεός Διόνυσος. Είδε την Αριάδνη, θαμπώθηκε από την ομορφιά της και την πήρε, για να την κάνει γυναίκα του. Ο Θησέας στενοχωρήθηκε πολύ για το χαμό της Αριάδνης. Το πλοίο συνέχισε το ταξίδι του για την Αθήνα, κανείς όμως δε σκέφτηκε ότι έπρεπε ν' αλλάξουν τα μαύρα πανιά.

Εν τω μεταξύ ο Αιγέας από το Σούνιο κοίταζε συνέχεια τη θάλασσα, ελπίζοντας κάποια στιγμή να δει το πλοίο να επιστρέφει. Κι όταν μια μέρα φάνηκε το πλοίο στον ορίζοντα με πανιά μαύρα, απ' τη μεγάλη του λύπη έπεσε από το βράχο στη Θάλασσα και πνίγηκε. Η θάλασσα όπου έπεσε ονομάστηκε Αιγαίο πέλαγος.

Μετά το θάνατο του Αιγέα, ο Θησέας έγινε βασιλιάς της Αθήνας και βασίλεψε πολλά χρόνια με σοφία και δικαιοσύνη. Αργότερα παντρεύτηκε τη Φαίδρα, την αδερφή της Αριάδνης. Κάποτε όμως ταξίδεψε μακριά. Όταν γύρισε, είχε χάσει το θρόνο του. Απογοητευμένος αποφάσισε να ζήσει την υπόλοιπη ζωή του στη Σκύρο, όπου είχε πατρικά κτήματα.

Όταν πήγε στη Σκύρο, τον υποδέχτηκε ο βασιλιάς Λυκομήδης και του πρότεινε να του δείξει ο ίδιος τα κτήματά του. Ο Θησέας, που τον νόμιζε φίλο του, πήγε μαζί του. Εκείνος όμως τον έσπρωξε σ' έναν γκρεμό και

τον σκότωσε. Τον έθαψαν στη Σκύρο. Αργότερα όμως οι Αθηναίοι έφεραν τα οστά του στην Αθήνα.

1. Το πλοίο με τα μαύρα πανιά

2. Δαίδαλος και Ίκαρος

Στην Κρήτη, στου Μίνωα το παλάτι, είχε καταφύγει κάποτε ο Δαίδαλος από την Αθήνα. Ήταν περίφημος τεχνίτης, εφευρέτης και μηχανικός. Λέγανε μάλιστα πως τον είχε διδάξει η ίδια η Αθηνά.

Ο Δαίδαλος έφτιαξε το περίτεχνο παλάτι του Μίνωα, που όμοιο του δεν υπήρχε στη γη. Ο Μίνωας όμως δεν άφηνε το Δαίδαλο να φύγει από την Κρήτη, γιατί φοβόταν μήπως έφτιαχνε για κάποιον άλλο βασιλιά καλύτερο παλάτι. Ο Δαίδαλος ήταν απελπισμένος.

Κανένα κρητικό καράβι δεν τον έπαιρνε κι εκείνος νοσταλγούσε την Αθήνα, την πατρίδα του. Καθώς όμως ήταν πολυμήχανος, σκέφτηκε ότι ο μόνος τρόπος ήταν να φύγει σαν πουλί. Πήρε λοιπόν πολλά φτερά πουλιών, τα κόλλησε μεταξύ τους με κερί κι έφτιαξε τέσσερα μεγάλα φτερά. Έδεσε τα δυο στους ώμους του και τ' άλλα δυο στους ώμους του Ίκαρου, του γιου του, κι έφυγαν πετώντας απ' την Κρήτη.

Όμως ο Ίκαρος δεν άκουγε τις συμβουλές του πατέρα

του κι ανέβαινε πολύ ψηλά στον ουρανό, ώσπου ο ήλιος έλιωσε το κερί των φτερών του. Τα φτερά διαλύθηκαν κι ο Ίκαρος σκοτώθηκε πέφτοντας στα βράχια ενός νησιού. Το νησί λέγεται και σήμερα Ικαρία και το πέλαγος που απλώνεται μπροστά του Ικάριο πέλαγος.

Απολλόδωρος, Επιτομή 1,12-15 (διασκευή)

3. Ο Δαίδαλος και ο Ίκαρος, όπως τους φαντάστηκαν ένας αρχαίος κι ένας νεότερος καλλιτέχνης.

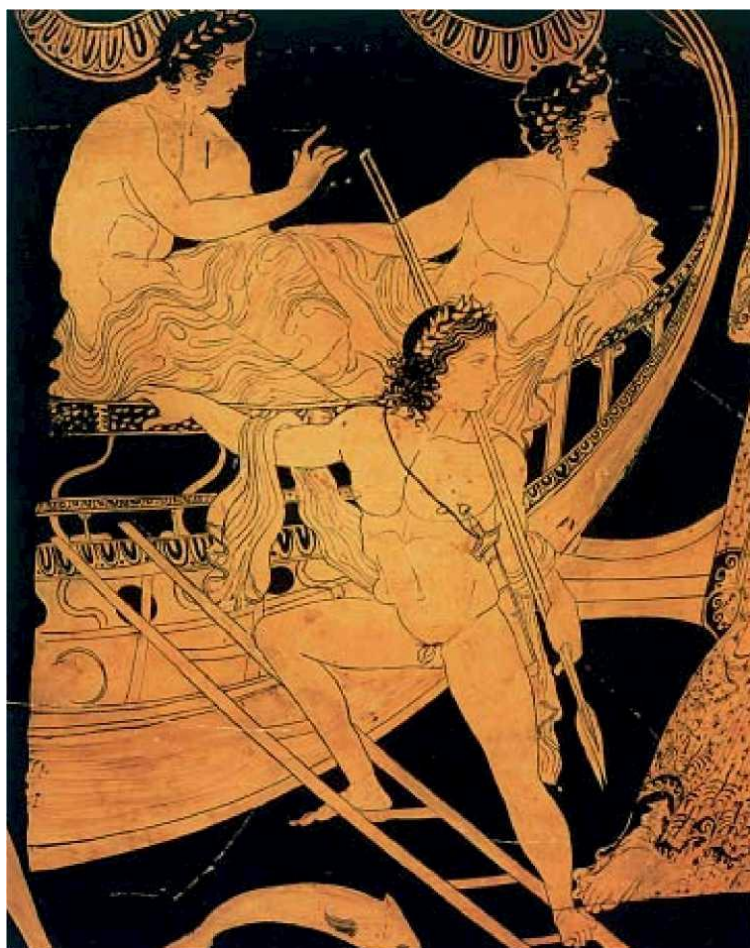
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Από που πήρε το όνομά του το Αιγαίο Πέλαγος;
2. Διαβάζω το κείμενο 2 και απαντώ. Γιατί ο Μίνωας δεν άφηνε το Δαίδαλο να φύγει από την Κρήτη; Με ποιο τρόπο έφυγε τελικά;

Η ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη μακρινή Κολχίδα, το χρυσόμαλλο δέρμα ενός κριαριού κρεμόταν για χρόνια στα κλαδιά μιας ιερής βελανιδιάς. Στο βουνό Πήλιο της Θεσσαλίας, στη σπηλιά ενός Κενταύρου, μεγάλωνε ένα παιδί. Ήταν ο **Ιάσοντας**, ένας ακόμη ήρωας της μυθολογίας μας, που θα πήγαινε κάποια μέρα, μαζί με άλλους ήρωες, τους **Αργοναύτες**, να φέρει το χρυσόμαλλο δέρας στην Ελλάδα. Το ταξίδι τους αυτό ονομάστηκε **Αργοναυτική εκστρατεία**.

Οι Αργοναύτες

1. Ο Φρίξος, η Έλλη και το χρυσόμαλλο δέρας

Στον Ορχομενό της Βοιωτίας ζούσε κάποτε ο βασιλιάς Αθάμας με τη γυναίκα του τη Νεφέλη και τα δυο τους παιδιά, το Φρίξο και την Έλλη. Η Νεφέλη όμως πέθανε και ο Αθάμας παντρεύτηκε μια άλλη γυναίκα, την Ινώ.

Η Ινώ μισούσε θανάσιμα το Φρίξο και την Έλλη. Γι' αυτό κάλεσε τις γυναίκες του Ορχομενού και τις έπεισε να ψήσουν το σιτάρι που θα έσπερναν οι άνδρες τους, γιατί τάχα έτσι θα είχαν καλύτερη σοδειά. Το ψημένο όμως σιτάρι δε φύτρωσε καθόλου και οι κάτοικοι του Ορχομενού εκείνη τη χρονιά πεινούσαν.

Ανήσυχος ο βασιλιάς έστειλε ανθρώπους στο μαντείο των Δελφών να ρωτήσουν γιατί δε φύτρωσε το σιτάρι. Η Ινώ όμως πλήρωσε τους απεσταλμένους του βασιλιά και τους έπεισε να πουν ψέματα στον Αθάμα. Του είπαν λοιπόν πως ο χρησμός που τους έδωσε η Πυθία έλεγε ότι, για να ξανακαρπίσει η γη του Ορχομενού, ο βασιλιάς έπρεπε να θυσιάσει στο βωμό του Δία το γιο του, το Φρίξο.

Ο Αθάμας αποφάσισε να υπακούσει και να θυσιάσει το παιδί του. Όταν όμως έβαλαν το Φρίξο πάνω στο βωμό, η μητέρα του, η Νεφέλη, έστειλε ένα χρυσόμαλλο κριάρι, που πήρε στη ράχη του το Φρίξο και την Έλλη και πέταξε μακριά προς την Ανατολή.

Το κριάρι πέρασε πετώντας πάνω από το Αιγαίο. Όταν όμως περνούσε τη στενή θάλασσα ανάμεσα στη Θράκη και στη Μικρά Ασία, η Έλλη ζαλίστηκε, έπεσε και πνίγηκε. Από τότε η θάλασσα αυτή ονομάστηκε Ελλήσποντος.

Λυπημένος ο Φρίξος συνέχισε το ταξίδι του, ώσπου έφτασε στην Κολχίδα. Εκεί θυσίασε το κριάρι στο Δία και το χρυσόμαλλο δέρμα του, ή δέρας, όπως λεγόταν, το χάρισε στο βασιλιά της Κολχίδας, τον Αιήτη, που τον φιλοξενούσε. Εκείνος το κρέμασε σε μια βελανιδιά στο δάσος του θεού Άρη κι έβαλε έναν ακοίμητο δράκο να το φυλάει.

1. Ο Φρίξος και το χρυσόμαλλο κριάρι.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο

2. Ο Φρίξος και η Έλλη, όπως τους φαντάστηκε ένας νεότερος καλλιτέχνης, ο λαϊκός ζωγράφος Θεόφιλος.

3. Οι αρχαίοι λάτρευαν τους θεούς τους με θυσίες

Πρώτα έστρωσαν πάνω στο βωμό ξερόκλαδα ελιάς. Οι πιο νεαροί από τα παλικάρια έφεραν δυο βόδια στο βωμό κι οι άλλοι φέρανε αγιασμένο νερό και δημητριακά. Τότε παρακάλεσαν μεγαλόφωνα το θεό Απόλλωνα να τους βοηθήσει. Ύστερα σκόρπισαν τα δημητριακά, έσφαξαν τα βόδια, τα έγδαραν, τα έκοψαν κομμάτια, τα τύλιξαν με λίπος παχύ και τα 'ψησαν πάνω στα ξερόκλαδα, ενώ έχυναν πάνω τους κρασί ανέρωτο.

Απολλώνιος Ρόδιος, Αργοναυτικά Α', 402-436 (διασκευή)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Βρίσκω στο χάρτη τον Ελλήσποντο. Από που πήρε το όνομά του; Με βοηθάει η εικόνα 2.
2. Τι ήταν το χρυσόμαλλο δέρας;

2. Πελίας και Ιάσοντας

Την εποχή των ηρώων και των μύθων, ο βασιλιάς της Ιωλκού, ο Αίσοντας, έφτασε μια σκοτεινή νύχτα στο βουνό Πήλιο μαζί με το μικρό του γιο, τον Ιάσωνα. Ο αδερφός του, ο Πελίας, είχε αρπάξει το θρόνο του κι ο Αίσοντας, επειδή φοβόταν για τη ζωή του γιου του, τον έφερε κρυφά στο Πήλιο στη σπηλιά του Κενταύρου Χείρωνα.

Ο Ιάσοντας μεγάλωσε κοντά στον Κένταυρο Χείρωνα κι έγινε ένα πολύ έξυπνο και δυνατό παλικάρι. Όταν έγινε είκοσι χρονών, αποφάσισε να γυρίσει στην Ιωλκό, για να πάρει πίσω από τον Πελία το θρόνο του πατέρα του.

Πηγαίνοντας προς την Ιωλκό, στην όχθη ενός ποταμού, συνάντησε μια γριούλα που τον παρακάλεσε να την περάσει απέναντι. Ήταν η θεά Ήρα μεταμορφωμένη, που ήθελε να δοκιμάσει την καλοσύνη του. Πρόθυμα ο Ιάσοντας την πήρε στους ώμους του. Προσπαθώντας όμως να περάσει το ποτάμι έχασε το ένα του σανδάλι κι έφτασε στην πόλη μονοσάνδαλος.

Ο θεός του όμως, ο Πελίας, είχε πάρει χρησμό από το μαντείο των Δελφών που του έλεγε: «να φοβάσαι το μονοσάνδαλο»! Όταν λοιπόν είδε το παλικάρι με το ένα σανδάλι, κατά-λαβε αμέσως ποιος ήταν και τaráχτηκε πολύ. Κι όταν ο Ιάσοντας του ζήτησε το θρόνο του πατέρα του, του είπε ότι θα του τον έδινε, αν του έφερνε από την Κολχίδα το χρυσόμαλλο δέρας.

Ο Ιάσοντας δέχτηκε κι αμέσως παρήγγειλε στον Άργο, που ήταν περίφημος τεχνίτης, να του φτιάξει ένα γερό καράβι με πενήντα κουπιά. Η Ήρα βοήθησε να φέρουν κορμούς πεύκων από το Πήλιο και με τη βοήθεια της Αθηνάς ο Άργος έφτιαξε ένα πολύ γερό καράβι. Η ίδια η Αθηνά κάρφωσε στην πλώρη του ένα κομμάτι ξύλο από την ιερή βελανιδιά του Δία στη Δωδώνη, που είχε

ανθρώπινη μιλιά και προφήτευε το μέλλον. Το καράβι ονομάστηκε **Αργώ**.

Τον Ιάσονα ήρθαν να βοηθήσουν πενήντα ακόμη ήρωες απ' όλη την Ελλάδα. Ανάμεσα τους ήταν ο Ηρακλής, ο Θησέας και ο περίφημος μουσικός, ο **Ορφέας**. Όλοι αυτοί ονομάστηκαν **Αργοναύτες**.

Ταξιδεύοντας για την Κολχίδα, οι Αργοναύτες σταμάτησαν στη Θράκη. Εκεί συνάντησαν το μάντη Φινέα, που τους φανέρωσε ότι θα συναντούσαν στο ταξίδι τους τις **Συμπληγάδες πέτρες** και τους συμβούλεψε, πριν περάσουν ανάμεσα τους, ν' αφήσουν πρώτα ένα περιστέρι να περάσει. Αν περνούσε το περιστέρι, θα περνούσε και η Αργώ.

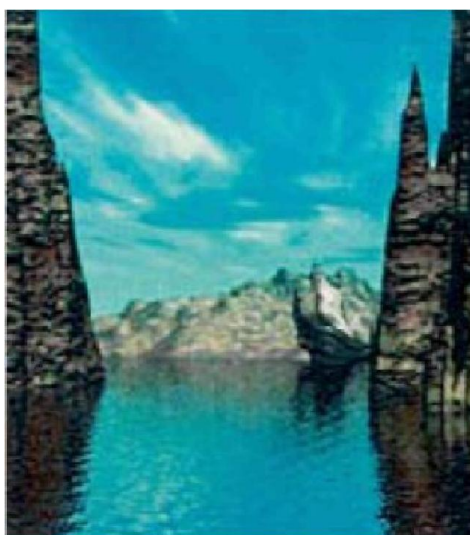
1. Η Αθηνά και ο Άργος (δεξιά) κατασκευάζουν την Αργώ.
Αρχαίο ελληνικό ανάγλυφο

2. Οι συμπληγάδες πέτρες

Εκεί είναι πέτρες κρεμαστές, και του μενεξεδένιου πελάγου απάνω τους χτυπούν τα κύματα αφρισμένα. Μήτε πουλιά από κει περνούν, μήτε άγρια περιστέρια, που του μεγάλου του Διός την αμβροσία φέρνουν,

μον' κάποιο η πέτρα η γλιστερή κάθε φορά θ' αρπάξει,
κι ο Δίας στέλνει άλλο, σωστός να γίνει ο αριθμός τους.
Θνητών καράβι εκεί ποτέ δεν γλίτωσε όποιο πήγε,
μον' σύψυχα, ναυτών κορμιά και караβοσανίδια,
τα παίρνουν τ' άγρια κύματα κι οι κεραυνοί κι οι μπόρες.
Ένα μονάχο πέρασε πελαγοδρόμο πλοίο,
η κοσμοζάκουστη Αργώ, σαν ήρθε απ' τον Αιήτη.
Κι εκείνο τότε θα 'σπάζε στις πέτρες, αν η Ήρα,
δεν το 'σώζε, το φίλο της Ιάσωνα πονώνοντας.

Όμηρος, Οδύσσεια μ 60-73, μτφ. Ζ. Σίδερη

3. Ορφέας και Ευρυδίκη

Ο Ορφέας ήταν μουσικός από τη Θράκη. Όταν τραγουδούσε κι έπαιζε τη λύρα του, η θάλασσα γαλήνευε, τα ζώα ημέρευαν και τα κλαδιά των δέντρων σάλευαν στο ρυθμό της μουσικής του. Κάποιοι λένε πως ήταν γιος του Απόλλωνα και πως ο Απόλλωνας του χάρισε τη λύρα.

Ο Ορφέας αγάπησε και παντρεύτηκε τη νύμφη Ευρυδίκη. Η Ευρυδίκη όμως πέθανε από το δάγκωμα ενός φιδιού. Απαρηγόρητος ο Ορφέας πήρε τη λύρα του και κατέβηκε στον Άδη. Σαν άρχισε να παίζει και να

τραγουδά, ο Κέρβερος ημέρεψε, οι νεκροί πλησίασαν ν' ακούσουν κι η Περσεφόνη και ο Πλούτωνας μαγεμένοι από τη μουσική του δέχτηκαν να του δώσουν πίσω την Ευρυδίκη, με έναν όρο: μέχρι να βγει απ' τον Άδη να μη γυρίσει πίσω να τη δει. Ο Ορφέας όμως λίγο πριν βγει απ' τον Άδη, δεν άντεξε και γύρισε να δει την Ευρυδίκη. Εκείνη τότε χάθηκε για πάντα στο σκοτάδι.

Απολλόδωρος, Βιβλιοθήκη Α 3,2 (διασκευή)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιον άθλο ανέθεσε ο Πελίας στον Ιάσονα και γιατί;
2. Παρατηρώ την εικόνα 1 και αφηγούμαι πως κατασκευάστηκε η Αργώ;
3. Τι ήταν οι Συμπληγάδες πέτρες; Με βοηθάει το κείμενο 2

3. Η Αργοναυτική εκστρατεία

Η Αργώ, αφού διέσχισε το Αιγαίο και το στενό του Ελλήσποντου, έφτασε στις Συμπληγάδες πέτρες. Αυτές ήταν δυο πελώριοι βράχοι που ανοιγόκλειναν και τσάκιζαν τα καράβια που περνούσαν. Οι Αργοναύτες, ακολουθώντας τη συμβουλή του Φινέα, πριν μπουν στο στενό πέρασμα, άφησαν ένα περιστέρι να περάσει. Το περιστέρι πέρασε και μόνο η ουρά του πιάστηκε λίγο στην άκρη από τους βράχους. Τότε οι Αργοναύτες χτύπησαν γρήγορα τα κουπιά τους και με τη βοήθεια της Ήρας πέρασε και η Αργώ, που μόνο στην πρύμνη της χτύπησε λιγάκι. Από τότε οι βράχοι αυτοί έμειναν ακίνητοι για πάντα.

Ταξιδεύοντας ανατολικά, η Αργώ έφτασε στην Κολχίδα. Εκεί ο Ιάσοντας παρουσιάστηκε στο βασιλιά Αιήτη και του ζήτησε το χρυσόμαλλο δέρας. Εκείνος του είπε ότι θα του το έδινε, αν κατάφερνε να κάνει κάποιους άθλους δύσκολους. Να δέσει, δηλαδή, δυο ταύρους με χάλκινα πόδια και πύρινη ανάσα, να οργώσει μ' αυτούς ένα χωράφι, να σπείρει δόντια δράκου και να σκοτώσει τους οπλισμένους γίγαντες που θα ξεφύτρωναν από τη γη.

Ο Ιάσοντας δέχτηκε και με τη βοήθεια της κόρης του Αιήτη, της Μήδειας, που ήταν ξακουσμένη μάγισσα, έδεσε τους άγριους ταύρους, όργωσε κι έσπειρε δόντια δράκου. Αμέσως πετάχτηκαν απ' τη γη γίγαντες οπλισμένοι και τον περικύκλωσαν. Ο Ιάσοντας έριξε αμέσως ανάμεσα τους μία μεγάλη πέτρα, όπως τον είχε συμβουλέψει η Μήδεια. Οι γίγαντες τότε άρχισαν να χτυπιούνται μεταξύ τους, ώσπου σκοτώθηκαν όλοι.

Μετά από αυτό το κατόρθωμα του Ιάσωνα, η Μήδεια έμαθε ότι ο πατέρας της δε σκόπευε να δώσει το χρυσόμαλλο δέρας και σχεδίαζε μάλιστα να κάψει την

Αργώ. Τότε ο Ιάσονας διέταξε τους Αργοναύτες να καθίσουν στα κουπιά της Αργώς κι εκείνος μαζί με τη Μήδεια και τον Ορφέα, όταν βράδιασε, έτρεξαν στο δάσος του θεού Άρη. Εκεί η Μήδεια έριξε μαγικό υγρό στα μάτια του δράκου που φύλαγε το δέρας. Ο Ορφέας έπαιξε πολύ γλυκά τη λύρα του κι ο δράκος αποκοιμήθηκε. Αμέσως ο Ιάσονας άρπαξε το χρυσόμαλλο δέρας. Έτρεξαν γρήγορα στη θάλασσα, μπήκαν όλοι στην Αργώ κι έφυγαν από την Κολχίδα.

Όταν γύρισαν στην Ιωλκό, ο Πελίας δεν κράτησε το λόγο του και δεν έδωσε το θρόνο στον Ιάσονα. Εκείνος παντρεύτηκε τη Μήδεια και πήγαν μαζί στην Κόρινθο. Αφιέρωσαν την Αργώ στον Ποσειδώνα, και, για να θυμούνται όλοι την Αργοναυτική εκστρατεία, όρισαν να γίνονται εκεί αγώνες προς τιμήν του Ποσειδώνα.

Ο Ιάσονας πήγαινε συχνά και καθόταν κοντά στην Αργώ. Κάποτε όμως, κι ενώ είχε γίνει πια γέρος, έπεσε ένα ξύλο από το κατάρτι της Αργώς και τον σκότωσε.

1. Ενώ η Μήδεια αποκοιμίζει το δράκο, ο Ιάσονας αρπάζει το χρυσόμαλλο δέρας.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

2. Ο Ιάσοντας παραδίδει το χρυσόμαλλο δέρας στον Πελία. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο

3. Η πορεία που ακολούθησαν οι Αργοναύτες από την Ιωλκό στην Κολχίδα και το πέρασμά τους από την Κρήτη κατά την επιστροφή.

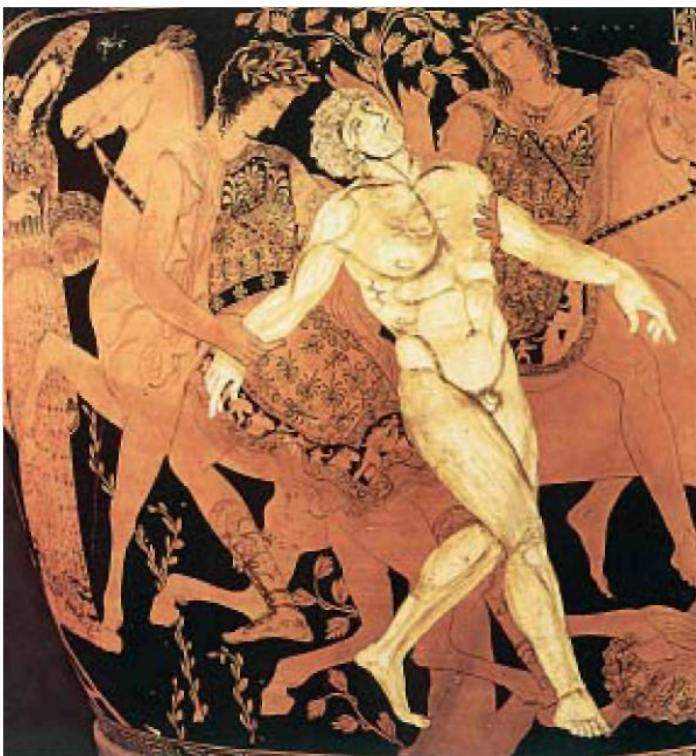
4. Ο Τάλως, το πρώτο ρομπότ;

Για να φτάσουν οι Αργοναύτες απ' την Κολχίδα στην Ιωλκό, περιπλανήθηκαν αρκετά στη θάλασσα.

Πέρασαν κι απ' την Κρήτη. Το νησί της Κρήτης όμως το φύλαγε ο χάλκινος γίγαντας Τάλως, που έκανε τρεις φορές τη μέρα το γύρο του νησιού κι εμπόδιζε τα ξένα πλοία να πλησιάσουν στην ακτή.

Ο Τάλως είχε μόνο μια φλέβα με αίμα που ξεκινούσε απ' το λαιμό κι έφτανε στον αστράγαλό του κι έκλεινε εκεί μ' ένα χάλκινο καρφί. Όταν είδε την Αργώ να πλησιάζει, άρχισε να της πετά τεράστιους βράχους. Η Μήδεια όμως, με το μαγικό της βλέμμα και με τα ξόρκια της, τον έπεισε να τους αφήσει να πλησιάσουν, τάχα για να του βγάλει το χάλκινο καρφί, κι έτσι να γίνει αθάνατος. Ο Τάλως την πίστεψε. Όταν όμως η Μήδεια τράβηξε το χάλκινο καρφί από το πόδι του, το αίμα του όλο χύθηκε κι ο Τάλως έπεσε νεκρός.

Απολλόδωρος, Βιβλιοθήκη Α 9, 26 (διασκευή)

5. Ο Τάλως ετοιμοθάνατος. Αριστερά η Μήδεια.

Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

6. Μύθοι για τους αστερισμούς

Η Αθηνά έκανε την Αργώ αστερισμό για να μη λησμονηθεί το τολμηρό ταξίδι της. Από τότε η Αργώ αρμενίζει στο πέλαγο του ουρανού, που τέλος δεν έχει. Και στους ανθρώπους, όταν στρέφουν τα μάτια τους ψηλά, θυμίζει τα ένδοξα παλικάρια που κάποτε, χιλιάδες χρόνια πριν, πήραν στα χέρια τους τα κουπιά της και ταξίδεψαν στα πέρατα της γης. Και λένε και για τη λύρα του Ορφέα πως έγινε και αυτή στο τέλος αστερισμός για όσα καλά πρόσφερε η μουσική της.

Άθα Γιαλούρη, Μύθοι των αρχαίων Ελλήνων για τους αστερισμούς, σελ. 52

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1. Πώς πέρασαν οι Αργοναύτες τις Συμπληγάδες πέτρες;**
- 2. Ποιους άθλους ανέθεσε ο Αιήτης στον Ιάσωνα; Ποιος άλλος ήρωας ανέλαβε να εκτελέσει μεγάλους άθλους και γιατί;**
- 3. Με ποιο τρόπο άρπαξε ο Ιάσωνας το χρυσόμαλλο δέρας; Ποιος τον βοήθησε;**

Ο ΤΡΩΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

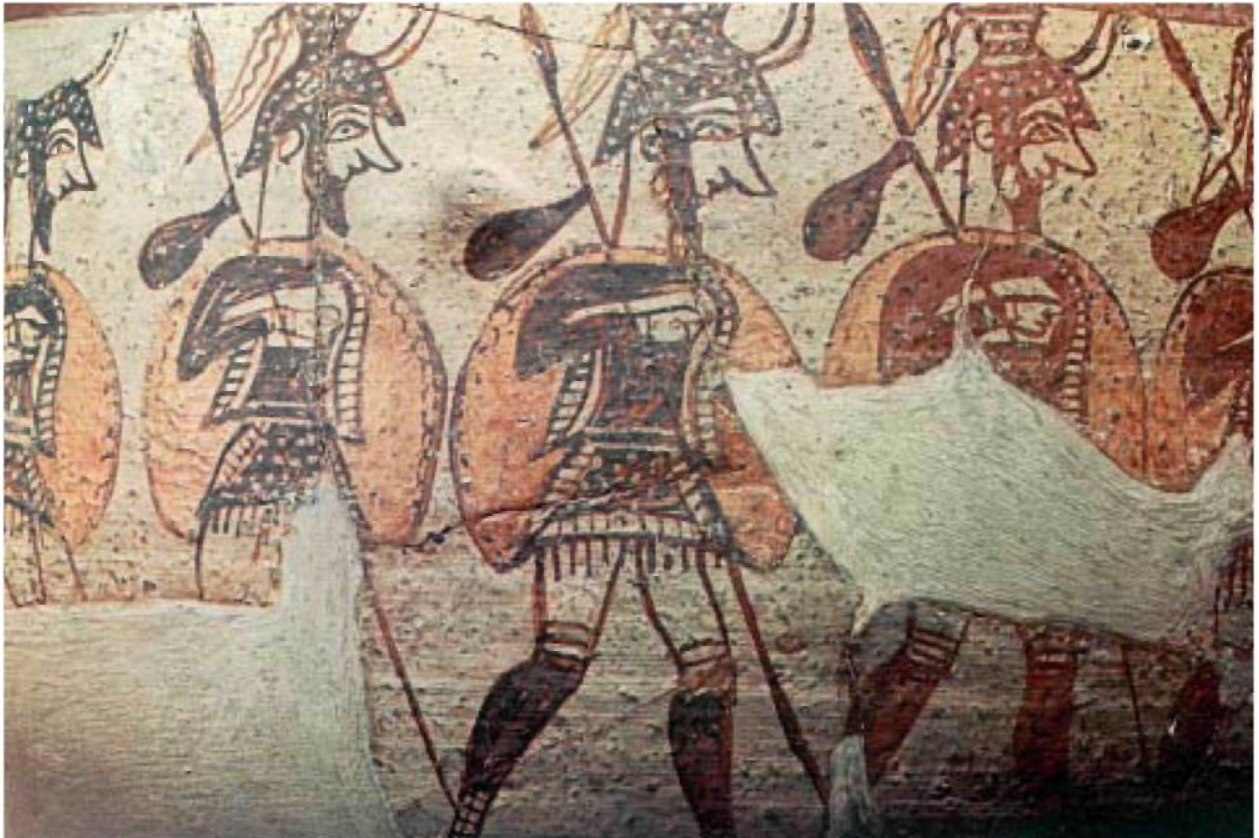
Πριν από πολλά χρόνια, οι Αχαιοί που κατοικούσαν τότε στην Ελλάδα, ενώθηκαν και με τα πλοία και το στρατό τους πήγαν να κυριεύσουνε την Τροία.

Έτσι άρχισε ο Τρωικός πόλεμος που κράτησε δέκα χρόνια. Ήταν ο μεγαλύτερος πόλεμος της αρχαιότητας κι οδήγησε στο θάνατο αμέτρητους Τρώες κι Αχαιούς. Αφορμή ήτανε μια γυναίκα, η ωραία Ελένη, η βασίλισσα της Σπάρτης.

Πολλά σπουδαία παλικάρια πολέμησαν σ' αυτό τον πόλεμο. Ο Αχιλλέας, ο γιος της Θέτιδας, ο Έκτορας, ο αρχηγός των Τρώων, ο ατρόμητος Διομήδης, ο δυνατός Αϊάντας, ο Μενέλαος, ο άντρας της Ελένης, ο αδελφός του ο Αγαμέμνονας, που ήταν αρχηγός των Αχαιών, ο πολυμήχανος Οδυσσέας κι άλλοι πολλοί.

Όλους αυτούς θα τους γνωρίσουμε στα επόμενα μαθήματα. Επίσης, θα γνωρίσουμε την Ανδρομάχη, την όμορφη γυναίκα του Έκτορα, τους σεβαστούς γονείς του, την Εκάβη και τον Πρίαμο, κι άλλους πολλούς!

Τι να πρωτοθυμηθεί κανείς απ' όλα αυτά που έγιναν. Οι μύθοι που τα αναφέρουν είναι τόσο γοητευτικοί, που αξίζει τον κόπο να τους διαβάσουμε και να τους θυμόμαστε για πάντα.

**Αχαιοί πολεμιστές ξεκινούν για τον πόλεμο.
Λεπτομέρεια από αρχαίο ελληνικό αγγείο.**

1. Το μήλο της Έριδας

Πριν από πολλά χρόνια, στην αρχαία εποχή, τότε που στον Όλυμπο κατοικούσαν οι δώδεκα θεοί, ο Δίας αποφάσισε να παντρέψει το βασιλιά της Φθίας, τον Πηλέα, με μια θαλασσινή νεράιδα, τη Θέτιδα, την κόρη του Νηρέα.

Ο γάμος έγινε στο Πήλιο κι ήτανε καλεσμένοι όλοι οι θεοί και οι θεές. Μόνο την Έριδα δεν κάλεσαν, τη θεά της φιλονικίας, γιατί όπου πήγαινε έσπερνε μίσος και καβγάδες. Εκείνη θύμωσε πολύ κι πήγε στο γάμο αόρατη κι άφησε στο τραπέζι ένα μήλο ολόχρυσο, που πάνω του είχε γράψει: «στην ομορφότερη».

Αμέσως η Ήρα, η Αθηνά κι η Αφροδίτη άρχισαν να μαλώνουν για το ποια ήταν η ομορφότερη που θα έπαιρνε το μήλο. Ρώτησαν και το Δία, μα αυτός δεν ήθελε να στενοχωρήσει καμιά από τις τρεις θεές. Γι' αυτό είπε να πάνε στο βουνό Ίδη, δίπλα στην Τροία, όπου ο Πάρης, ο γιος του βασιλιά Πρίαμου, έβοσκε το κοπάδι του σε μια πλαγιά, για να διαλέξει εκείνος την ομορφότερη θεά.

Πέταξαν λοιπόν οι τρεις θεές, μαζί με τον Ερμή, στην Ίδη και στάθηκαν μπροστά στο ξαφνιασμένο βασιλόπουλο. Ο Ερμής τού είπε το θέλημα του Δία και του έδωσε το χρυσό μήλο της Έριδας.

Τότε η Ήρα τού έταξε να τον κάνει τον πιο μεγάλο βασιλιά, η Αθηνά τον πιο γενναίο και σοφό πολεμιστή και η Αφροδίτη να του βρει την πιο όμορφη γυναίκα για να την παντρευτεί. Ο Πάρης, αφού το καλοσκέφτηκε, έδωσε το χρυσό μήλο στην Αφροδίτη.

1. Η κρίση του Πάρη. Δεξιά ο Πάρης, στο κέντρο ο θεός Ερμής και ακολουθούν οι τρεις θεές: Αφροδίτη, Αθηνά, Ήρα. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

Η Ήρα και η Αθηνά έφυγαν θυμωμένες, ενώ η Αφροδίτη φανέρωσε στον Πάρη πως η ωραία Ελένη, η γυναίκα του Μενέλαου, του βασιλιά της Σπάρτης, ήταν η ομορφότερη στον κόσμο και τον συμβούλεψε να πάει να την πάρει.

Ο Πάρης ετοίμασε καράβι γρήγορο κι έφυγε για τη Σπάρτη. Έφτασε στο παλάτι του Μενέλαου κρατώντας πλούσια δώρα. Εκεί όλοι τον καλοδέχτηκαν και τον φιλοξένησαν, όπως ταίριαζε στο βασιλόπουλο της Τροίας. Όμως ο Πάρης, με τη βοήθεια της Αφροδίτης, ξεμυάλισε την Ελένη και την έπεισε να τον ακολουθήσει. Και μια μέρα που έλειπε ο Μενέλαος, έφυγαν για την Τροία.

**2. Η αρπαγή της Ελένης από τον Πάρη. Ανάμεσά τους
ο φτερωτός θεός Έρωτας.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο**

3. Η κρίση του Πάρη

Να, πώς ένας αρχαίος συγγραφέας, ο Λουκιανός, φαντάστηκε και έγραψε το διάλογο του Πάρη με τον Ερμή και τις τρεις θεές.

ΕΡΜΗΣ: Γεια σου, βοσκόπουλο. Ο Δίας προστάζει να γίνεις κριτής στην ομορφιά των τριών θεών και το βραβείο του διαγωνισμού θα το μάθεις άμα διαβάσεις τι γράφει επάνω στο μήλο.

ΠΑΡΗΣ: Δος μου το, να δω τι λέει:

Η ΟΜΟΡΦΗ, γράφει, **ΑΣ ΤΟ ΠΑΡΕΙ.** Μα τούτες όλες είναι το ίδιο όμορφες και δεν είναι εύκολο πράγμα να κρίνει κανείς. Πρέπει να εξετάσω την κάθε μία χωριστά, γιατί τώρα τα έχω χαμένα και δεν ξέρω σε ποια να σταματήσω τη ματιά μου.

ΑΦΡΟΔΙΤΗ: Ας γίνει κι αυτό.

ΠΑΡΗΣ: Μείνε εσύ, Ήρα.

ΗΡΑ: Αν με κρίνεις, Πάρη, εμένα πως είμαι η πιο όμορφη, θα σε κάμω αφέντη ολόκληρης της Ασίας.

ΠΑΡΗΣ: Πλησίασε εσύ, Αθηνά.

ΑΘΗΝΑ: Αν κρίνεις, Πάρη, εμένα σαν την πιο όμορφη, ποτέ δεν θα γυρίσεις νικημένος από τη μάχη, μα πάντα θριαμβευτής.

ΠΑΡΗΣ: Και τώρα η σειρά της Αφροδίτης.

ΑΦΡΟΔΙΤΗ: Εγώ από καιρό τώρα σ' έβλεπα που είσαι τόσο νέος κι όμορφος κι έπρεπε κιόλας να είσαι και παντρεμένος με κάποια γυναίκα σαν την Ελένη, που είναι νέα κι όμορφη, γιατί εκείνη και μονάχα να σ' έβλεπε είμαι βέβαιη πως θα τα παρατούσε όλα και θα σ' ακολουθούσε οπουδήποτε. Αν δώσεις το μήλο σε μένα, θα τα καταφέρω εγώ να γίνει γυναίκα σου.

Λουκιανός, Θεών διάλογοι,
μτφ. Ν. Σφυρόερα (με αλλαγές)

4. Η ωραία Ελένη.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Γιατί οι τρεις θεές μάλωσαν μεταξύ τους; Ποιος έλυσε τη διαφορά τους;
2. Αν ήσουν εσύ στη θέση του Πάρη, ποια θεά θα διάλεγες και γιατί;
3. Παρατηρώ και περιγράφω την εικόνα 2 και συζητώ στην τάξη για τα πρόσωπα που φαίνονται σ' αυτή.

2. Η θυσία της Ιφιγένειας

Οργίστηκε πολύ ο Μενέλαος, που ο Πάρης του πήρε την Ελένη, και θέλησε να τον εκδικηθεί και να τη φέρει πίσω. Γι' αυτό ζήτησε βοήθεια από τον αδελφό του, τον Αγαμέμνονα, που βασίλευε στις Μυκήνες. Εκείνος κάλεσε όλους τους βασιλιάδες των Αχαιών να ετοιμαστούν να πάνε στην Τροία, να πολεμήσουν να πάρουν πίσω την Ελένη.

Στο λιμάνι της Αυλίδας μαζεύτηκαν όλοι οι Αχαιοί με τα πλοία και το στρατό τους. Πήγε ο γερο-Νέστορας, ο βασιλιάς της Πύλου, ο Ιδομενέας από την Κρήτη, ο Αίαντας από τη Σαλαμίνα, ο άλλος Αίαντας απ' τη Λοκρίδα, ο Διομήδης από το Άργος, ο Φιλοκτήτης, ο φίλος του Ηρακλή, από τη Μαγνησία, ο Οδυσσέας απ' την Ιθάκη κι ο Αχιλλέας, ο γιος του Πηλέα και της Θέτιδας από τη Φθία με το φίλο του τον Πάτροκλο και τους γενναίους Μυρμιδόνες.

Διάλεξαν για αρχηγό τον Αγαμέμνονα κι αφού έκαναν θυσίες, περίμεναν να φυσήξει ο άνεμος, να ξεκινήσουν τα καράβια για την Τροία.

**1. Αχαιοί
πολεμιστές.
Αρχαίο ελληνικό
αγγείο.**

2. Ο Αγαμέμνωνας

Όσοι προέρχονταν από την καλά οχυρωμένη πόλη των Μυκηνών [...] είχαν αρχηγό τον Αγαμέμνονα Ατρείδη με εκατό καράβια. Οι άνδρες του ήταν οι περισσότεροι και οι καλύτεροι όλων, ενώ αυτός ανάμεσα τους ήταν χαλκοφορεμένος και υπερήφανος, γιατί σαν καλύτερος οδηγούσε και τους πιο πολλούς άνδρες.

Όμηρος, Ιλιάδα Β 509-576, μτφ. Γ. Γιοβάνη

Όμως φύλλο δεν εσάλευε κι οι βασιλιάδες ρωτήσανε το μάντη Κάλχα να τους πει γιατί οι άνεμοι δε φυσούσαν. Εκείνος τότε είπε ότι η θεά Άρτεμη κρατούσε τους ανέμους. Είχε θυμώσει, γιατί ο Αγαμέμνωνας είχε σκοτώσει το ιερό ελάφι της. Και δε θα της περνούσε ο θυμός, αν πρώτα ο Αγαμέμνωνας δε θυσιάζε στο βωμό της την κόρη του, την Ιφιγένεια.

Αβάσταχτη θλίψη πλάκωσε την καρδιά του Αγαμέμνονα. Δεν ήθελε να θυσιάσει την αγαπημένη του κόρη. Μέρες θρηνούσε. Τέλος έστειλε μήνυμα στην Κλυταιμνήστρα, τη γυναίκα του, να φέρει στην Αυλίδα την Ιφιγένεια, να την παντρέψει τάχα με τον Αχιλλέα.

Όταν η Ιφιγένεια κι η μητέρα της έφτασαν στην Αυλίδα, με δάκρυα στα μάτια ο Αγαμέμνωνας τους είπε την αλήθεια. Η Κλυταιμνήστρα έκλαιγε και τον παρακαλούσε να μην αφήσει να γίνει η θυσία. Η Ιφιγένεια τελικά αποφάσισε να θυσιαστεί για την πατρίδα της.

Τη μέρα της θυσίας πήγε στολισμένη στο βωμό και με θάρρος έσκυψε το κεφάλι. Κι ο μάντης Κάλχας, αφού της φόρεσε χρυσό στεφάνι στα μαλλιά, σήκωσε το μαχαίρι. Όμως εκείνη τη στιγμή η Άρτεμη ήρθε μέσα σε ένα σύννεφο, άρπαξε την κόρη και πάνω στο βωμό άφησε ένα μικρό ελάφι. Την Ιφιγένεια την πήγε μακριά

στη χώρα των Ταύρων σ' έναν από τους ναούς της.
Αμέσως φύσηξε άνεμος και οι Αχαιοί κίνησαν για την
Τροία.

1. Μενέλαος

2. Πάρης

3. Διομήδης

4. Οδυσσέας

5. Νέστορας

6. Αχιλλέας

7. Αγαμέμνωνας

3. Οι πιο σπουδαίοι ήρωες του Τρωικού πολέμου.

4. Η θυσία της Ιφιγένειας. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

5. Λίγο πριν τη θυσία

Ο αρχαίος ποιητής Ευριπίδης περιγράφει τη συγκινητική σκηνή πατέρα και κόρης, λίγο πριν τη θυσία.

Την κόρη μόλις είδε ο βασιλιάς
προς το άλσος να βαδίζει για σφαγή,
αναστενάζει, το κεφάλι γυρίζει από την άλλη,
με το ιμάτιο τα μάτια του σκεπάζει και δακρύζει.
Εκείνη τότε στάθηκε κοντά του
και μίλησε: «Πατέρα, ήρθα σ' εσένα,
για την πατρίδα, για όλη την Ελλάδα
με τη θέληση μου δίνω το κορμί μου»

στο βωμό της θεάς ας μ' οδηγήσουν,
και, αφού ο χρησμός το ορίζει, ας με θυσιάσουν».

Ευριπίδης, Η Ιφιγένεια στην Αυλίδα, στ. 1547-1560,
μτφ. Θρ. Σταύρου (με αλλαγές)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τι εμπόδιζε το στόλο των Αχαιών να ξεκινήσει για την Τροία; Τι έγινε τελικά;
2. Διαβάζω το κείμενο 2 και απαντώ. Γιατί οι Αχαιοί διάλεξαν για αρχηγό τους τον Αγαμέμνονα;
3. Διαβάζω το κείμενο 5 και απαντώ.
Πώς νιώθει ο Αγαμέμνονας, λίγο πριν τη θυσία;
Πώς χαρακτηρίζεις την Ιφιγένεια από τα λόγια της;

3. Οι Αχαιοί φτάνουν στην Τροία

Ταξιδεύοντας για την Τροία οι Αχαιοί πέρασαν απ' τη Δήλο. Εκεί, στο ναό του Απόλλωνα, ήταν ιερέας ο Άνιος που είχε τρεις κόρες, τις Οινότροπες. Το χώμα που άγγιζε η Σπερμώ γινόταν σιτάρι. Το χώμα που άγγιζε η Οινώ γινόταν κρασί και το χώμα που άγγιζε η Ελαΐδα γινόταν λάδι. Ο Άνιος, που ήταν και μάντης, είπε στους Αχαιούς ότι σε δέκα χρόνια θα έπαιρναν την Τροία και τους κάλεσε να μείνουνε εννιά χρόνια στη Δήλο και το δέκατο χρόνο να πάνε στην Τροία. Εκείνοι όμως δεν δέχτηκαν.

Έφυγαν λοιπόν από τη Δήλο οι Αχαιοί και σε λίγες μέρες έφτασαν στην Τροία. Εκεί βασίλευαν ο Πρίαμος και η Εκάβη που είχαν πενήντα γιους και πολλές κόρες. Μια από τις κόρες τους ήταν η Κασσάνδρα που ήταν μάντισσα. Όμως ο Απόλλωνας την είχε τιμωρήσει και κανένας δεν πίστευε τα λόγια της.

Οι Τρώες, βλέποντας τα αμέτρητα καράβια των Αχαιών, πήραν τα όπλα τους κι έτρεξαν στην ακρογιαλιά για να τους πολεμήσουν. Αρχηγό είχαν τον πιο μεγάλο γιο του Πριάμου, τον Έκτορα, τον αδελφό του Πάρη.

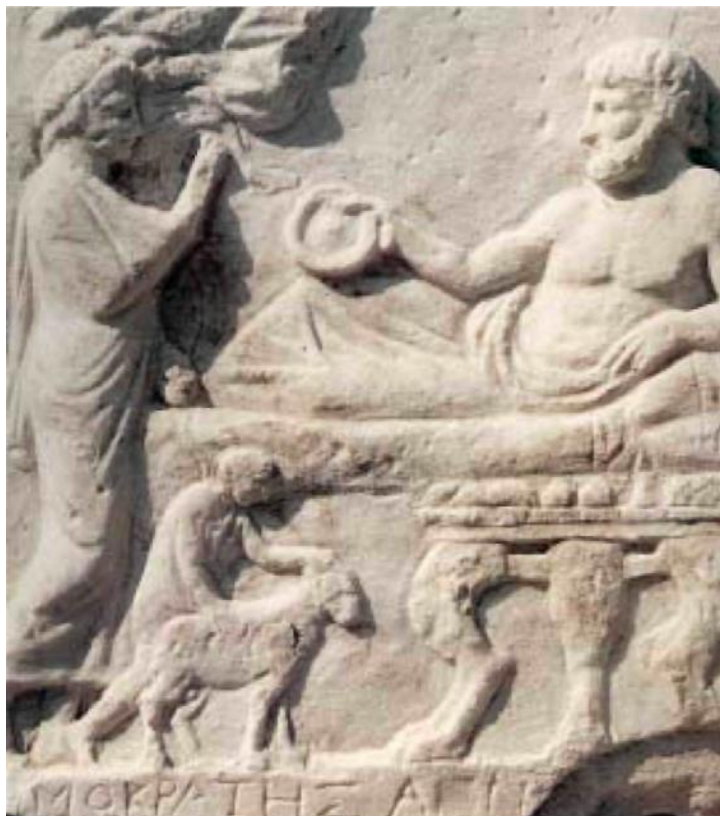
Από τους Αχαιούς κανένας δεν τολμούσε να πατήσει στη στεριά. Η Θέτιδα τους είχε πει πως ο πρώτος που θα πατούσε της Τροίας το χώμα θα έπεφτε νεκρός. Τότε ο Οδυσσέας πέταξε την ασπίδα του στη στεριά και με ένα πήδημα στάθηκε πάνω της. Ξεγελασμένος από το τέχνασμά του ο Πρωτεσίλαος πήδησε δεύτερος και πάτησε στο χώμα. Κι αμέσως έπεσε νεκρός απ' το κοντάρι του Έκτορα.

Άρχισε τότε μάχη φοβερή. Οι Τρώες νικήθηκαν και κλείστηκαν στα τείχη της πόλης. Οι Αχαιοί τράβηξαν τα

πλοία τους στη στεριά κι έφτιαξαν στρατόπεδο που το έκλεισαν με τείχος ξύλινο, γιατί κατάλαβαν ότι θα χρειάζονταν πολύ καιρό μέχρι να καταφέρουν να κυριεύσουν την Τροία.

Και οι θεοί κοιτούσαν από τον Όλυμπο. Ο Ποσειδώνας, η Ήρα, η Αθηνά ήταν με το μέρος των Αχαιών. Ο Άρης, η Αφροδίτη, ο Απόλλωνας με το μέρος των Τρώων. Κι ο Δίας άλλοτε με τους Αχαιούς κι άλλοτε με τους Τρώες.

Τον τελευταίο χρόνο του πολέμου, που τα τρόφιμα λιγόστεψαν και ο στρατός πεινούσε, ο Αγαμέμνωνας έστειλε ένα καράβι να φέρει στην Τροία τις Οινότροπες. Εκείνες όμως φεύγοντας απ' τη Δήλο παρακάλεσαν το θεό Διόνυσο να τις βοηθήσει. Κι ο Διόνυσος τις έκανε περιστέρια και πέταξαν και γύρισαν στη Δήλο.

1. Ο πατέρας των Οινότροπων, ο Άνιος.
Αρχαίο ελληνικό ανάγλυφο.

2. Οι περιοχές απ' όπου ξεκίνησαν οι Αχαιοί και η πορεία τους από την Αυλίδα προς την Τροία.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

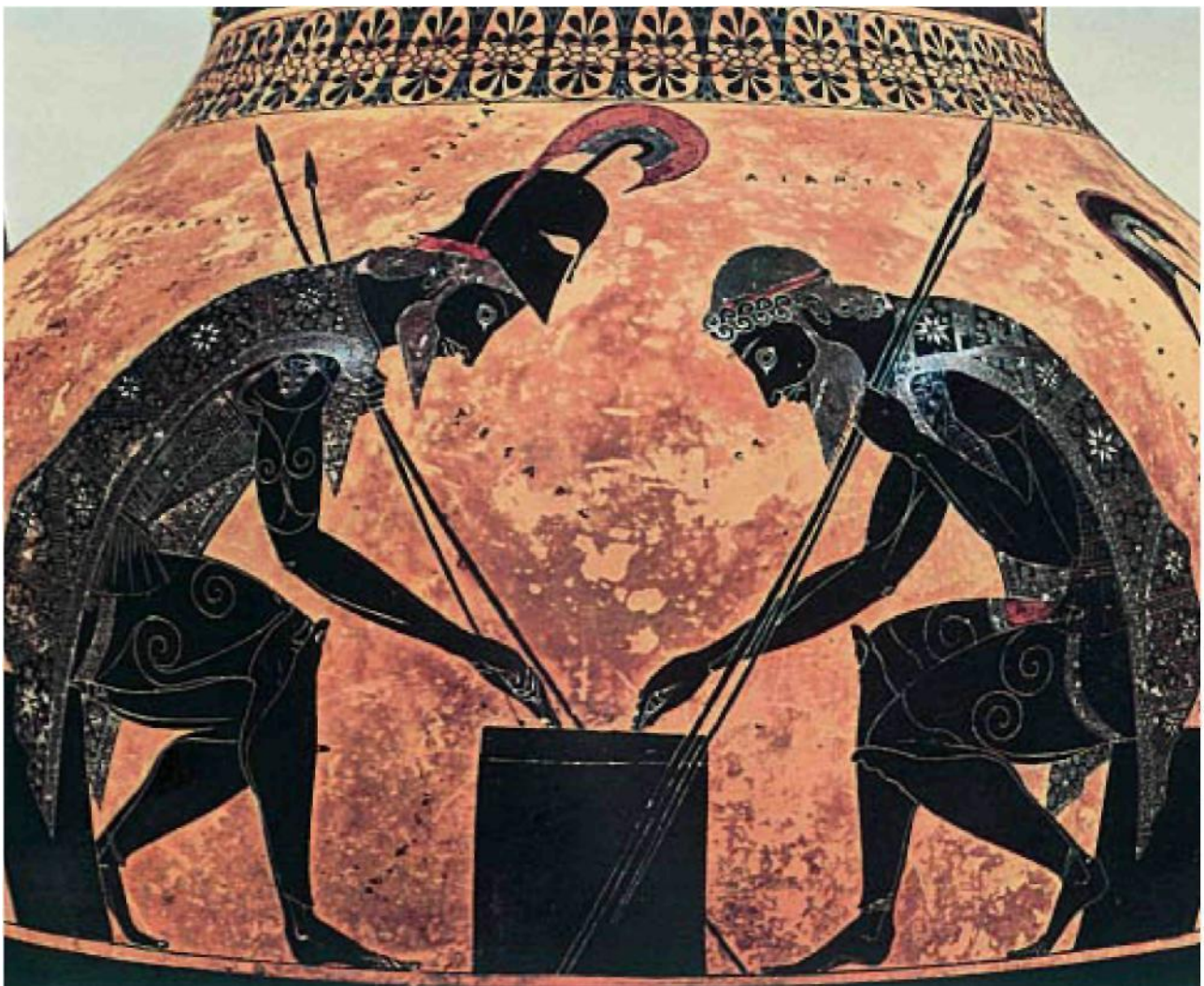
1. ΜΑΓΝΗΣΙΑ Φιλοκτήτης	6. ΠΥΛΟΣ Νέστορας
2. ΦΘΙΑ Αχιλλέας	7. ΣΠΑΡΤΗ Μενέλαος
3. ΙΘΑΚΗ Οδυσσέας	8. ΚΡΗΤΗ Ιδομενέας
4. ΜΥΚΗΝΕΣ Αγαμέμνωνας	9. ΣΑΛΑΜΙΝΑ Αίαντας
5. ΑΡΓΟΣ Διομήδης	10. ΛΟΚΡΙΔΑ Αίαντας

3. Ο Πρωτεσίλαος

Όταν ο Πρωτεσίλαος πήγε στον κάτω κόσμο, ο Αιακός, ο δικαστής του Άδη, του είπε:

ΑΙΑΚΟΣ: ...Για το θάνατό σου, Πρωτεσίλαε, δεν φταίει κανείς άλλος παρά μονάχα εσύ, αφού, όταν φτάσατε στην Τροία, λησμόνησες τη νιόπαντρη γυναίκα σου κι όρμησες πριν από τους άλλους, τόσο απερίσκεπτα και με τέτοια αδιαφορία για τον κίνδυνο – μόνο και μόνο για να δοξαστείς! – που σκοτώθηκες πρώτος στην απόβαση.

Λουκιανός, Νεκρικοί Διάλογοι, 19, μτφ. Π. Μουλά

4. Οι πολεμιστές στα διαλείμματα των μαχών, έπαιξαν διάφορα παιχνίδια για να ξεκουραστούν. Στην εικόνα ο Αϊαντας και ο Αχιλλέας παίζουν πεσσούς.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τι ήταν οι Οινότροπες;
2. Πώς κρίνεις τη συμπεριφορά του Οδυσσέα και πώς του Πρωτεσίλαου; Θα σε βοηθήσει και το κείμενο 3.
3. Παρατηρώ την εικόνα 4. Με ποιο σημερινό παιχνίδι νομίζεις ότι μοιάζει το παιχνίδι που παίζουν οι δύο ήρωες;

4. Ο θυμός του Αχιλλέα

Εννιά χρόνια πολέμησαν οι Αχαιοί στην Τροία, μα το κάστρο του Πρίαμου ήταν άπαρτο κι οι Τρώες, με αρχηγό τους τον Έκτορα, το υπεράσπιζαν γενναία.

Το δέκατο όμως χρόνο μάλωσαν ο Αχιλλέας κι ο Αγαμέμνονας για δυο όμορφες σκλάβες, τη Χρυσηίδα και τη Βρισηίδα. Αυτό έφερε πολλές συμφορές στους Αχαιούς.

Σκλάβα του Αγαμέμνονα ήταν η Χρυσηίδα. Ο Χρύσης, ο πατέρας της, που ήταν ιερέας του Απόλλωνα, ήρθε ικέτης στο στρατόπεδο των Αχαιών, κρατώντας πλούσια δώρα, το χρυσό ραβδί και τα ιερά στεφάνια του θεού. Έπεσε στα πόδια τού Αγαμέμνονα και τον παρακαλούσε να του δώσει πίσω τη Χρυσηίδα. Ο Αγαμέμνονας δε σεβάστηκε το γέροντα και τον έδιωξε θυμωμένος.

Ο Χρύσης τότε παρακάλεσε τον Απόλλωνα να τιμωρήσει σκληρά τους Αχαιούς. Ο Απόλλωνας τον άκουσε από τον Όλυμπο κι αμέσως πήρε το τόξο του και πήγε στο στρατόπεδο των Αχαιών. Κάθισε παράμερα και αόρατος χτυπούσε με τα βέλη του τα ζώα και τους ανθρώπους.

Έπεσε τότε αρρώστια φοβερή ανάμεσα τους και πέθαιναν οι Αχαιοί, ο ένας μετά τον άλλο.

Εννιά μέρες κράτησε το κακό. Τη δέκατη ημέρα οι βασιλιάδες ρώτησαν το μάντη Κάλχα να τους πει γιατί τους βρήκε τέτοια συμφορά. Εκείνος είπε πως ο Απόλλωνας ήτανε θυμωμένος, γιατί ο Αγαμέμνονας δε σεβάστηκε το Χρύση.

Για να σταματήσει το κακό, ο Αγαμέμνονας έστειλε τη Χρυσηίδα πίσω στον πατέρα της. Όμως διέταξε να φέρουν στη σκηνή του τη σκλάβα του Αχιλλέα, τη Βρισηίδα.

**1. Ο Απόλλωνας ρίχνει τα βέλη του.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.**

Θύμωσε ο Αχιλλέας πολύ, μίσος και οργή γέμισαν την ψυχή του. Θέλησε να σκοτώσει τον Αγαμέμνονα για την προσβολή που του έκανε, μα έτρεξε η θεά Αθηνά και τον συγκράτησε. Πικραμένος όμως κλείστηκε στη σκηνή του κι ορκίστηκε να μην ξαναπολεμήσει.

2. Η Βρισηίδα φεύγει από τη σκηνή του Αχιλλέα για να παραδοθεί στον Αγαμέμνονα.

Η καθιστή μορφή δεξιά είναι ο Αχιλλέας. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

3. Ο θυμός του Αχιλλέα

Ο Αχιλλέας έμενε πάντα θυμωμένος κοντά στα γρήγορα καράβια του. Και ούτε πήγαινε στις συνελεύσεις, που είναι τιμή για τον άνδρα, ούτε έβγαινε στη μάχη. Η καρδιά του σπάραζε κι έμενε μόνος του εκεί κι ας λαχταρούσε τη βοή της μάχης.

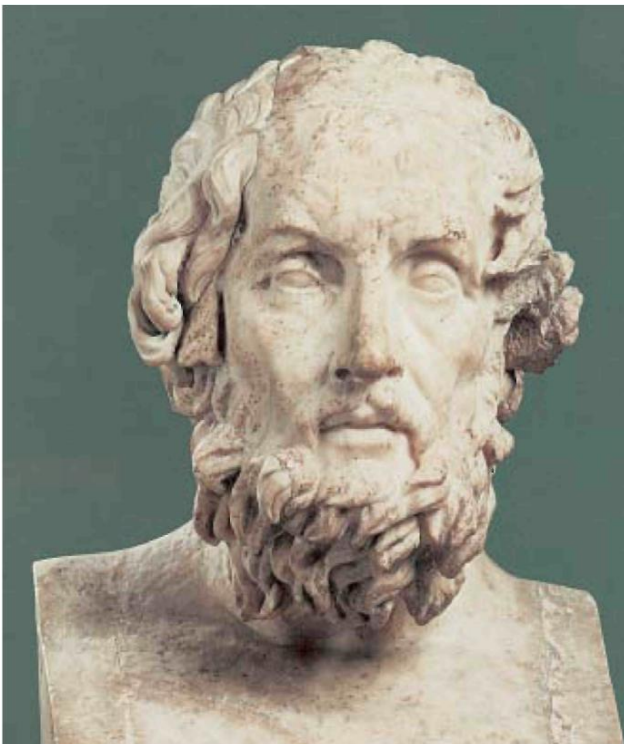
Όμηρος, Ιλιάδα Α 488 - 492 (ελεύθερη απόδοση)

5. Η Ιλιάδα του Ομήρου

« Ω μεγαλόχαρο βιβλίο σε καρτερούσα μάθημα, κ' εσύ ήρθες θάμα».

Κ. Παλαμάς

Την ιστορία του Τρωικού πολέμου την περιγράφει ο ποιητής Όμηρος στο έργο του Ιλιάδα. Το ποίημα αυτό αρχίζει με τη σύγκρουση του Αχιλλέα με τον Αγαμέμνονα, που συγκλονίζει το στρατόπεδο των Αχαιών, γι' αυτό και η πρώτη λέξη της Ιλιάδας είναι η «μήνις», δηλαδή ο θυμός του Αχιλλέα.

4. Ο αρχαίος ποιητής Όμηρος.
Αρχαίο ελληνικό γλυπτό.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Γιατί οργίστηκε ο Απόλλωνας; Με ποιο τρόπο έδειξε την οργή του;
2. Ο Κάλχας είχε κάνει κι άλλη φορά δυσάρεστες προβλέψεις για τον Αγαμέμνονα. Θυμάσαι πότε;
3. Ποια ήταν η αιτία που μάλωσαν ο Αχιλλέας με τον Αγαμέμνονα;

5. Ο θάνατος του Πάτροκλου

Ο Αχιλλέας δεν πολεμούσε πια κι οι Τρώες πήραν θάρρος. Άγριες μάχες γίνονταν έξω απ' της Τροίας τα τείχη κι αμέτρητοι Αχαιοί έπεφταν νεκροί.

Απελπισμένος τότε ο Αγαμέμνωνας έστειλε στον Αχιλλέα το γέρο Φοίνικα, το δάσκαλο του Αχιλλέα, τον Αίαντα, τον πιο δυνατό πολεμιστή των Αχαιών, και τον πολυμήχανο Οδυσσέα, να τον παρακαλέσου-νε να ξαναβγεί στη μάχη και θα του έδινε πίσω τη Βρισηίδα και δώρα αμέτρητα. Μα ο Αχιλλέας δε δέχτηκε κι είπε ότι θα πολεμούσε μόνο αν οι Τρώες έφταναν στα καράβια του.

Οι μάχες συνεχίζονταν πιο άγριες. Οι Τρώες κυνήγησαν τους Αχαιούς ως το στρατόπεδό τους. Ο Έκτορας έσπασε την ξύλινη πύλη του στρατοπέδου με μια τεράστια πέτρα κι οι Τρώες όρμησαν μέσα κι έβαλαν φωτιά σ' ένα καράβι. Τους Αχαιούς έσωσε ο Αίαντας, που τραυμάτισε τον Έκτορα και η μάχη σταμάτησε για λίγο.

Βλέποντας τις συμφορές των Αχαιών, ο Πάτροκλος πήγε στο φίλο του τον Αχιλλέα. «Αχιλλέα», του είπε, «οι Τρώες καίνε τα καράβια μας. Αφού εσύ δεν πολεμάς, κανένα δε φοβούνται. Δος μου την πανοπλία σου, το άρμα με τα αθάνατα άλογά σου και τους γενναίους Μυρμιδόνες, να πολεμήσω εγώ στη θέση σου».

Ο Αχιλλέας δέχτηκε και τον συμβούλεψε να διώξει τους Τρώες από το στρατόπεδο και να γυρίσει πίσω.

Όρμησε ο Πάτροκλος με τους γενναίους Μυρμιδόνες στη μάχη. Οι Τρώες, όταν τον είδαν, νόμισαν πως ήταν ο Αχιλλέας κι έφυγαν τρέχοντας προς την Τροία.

1. Ο Αχιλλέας περιποιείται τον τραυματισμένο Πάτροκλο. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

Ο Πάτροκλος ξέχασε του Αχιλλέα τη συμβουλή και κυνήγησε τους Τρώες ως τα τείχη της Τροίας. Όμως εκεί τον γνώρισε ο Έκτορας, πήγε κοντά κι άρχισαν να παλεύουν. Τότε ο Απόλλωνας χτύπησε τον Πατροκλο πισώπλατα. Εκείνος έπεσε κάτω κι ο Έκτορας τον σκότωσε και του πήρε τα θεϊκά όπλα του Αχιλλέα.

Έγινε μάχη γύρω απ' το νεκρό. Τ' αθάνατα άλογα του Αχιλλέα, ο Ξάνθος κι ο Βαλίος, που του τα είχε χαρίσει ο Ποσειδώνας, σαν είδαν τον Πάτροκλο νεκρό, έσκυψαν τα κεφάλια τους και με τα δάκρυα τους έβρεχαν τη γη. Οι Αχαιοί πήραν το νεκρό Πάτροκλο και τον έφεραν στα πλοία.

Βλέποντας ο Αχιλλέας το φίλο του νεκρό, ξέσπασε σε θρήνο. Τον άκουσε η μητέρα του η Θέτιδα και βγήκε από τη θάλασσα να τον παρηγορήσει. Και πήγε η ίδια στον Όλυμπο και του έφερε καινούργια πανοπλία, που του την έφτιαξε ο Ήφαιστος.

2. Η ασπίδα του Αχιλλέα

Ο Ήφαιστος βάζει όλη την τέχνη του, για να φτιάξει την καινούργια πανοπλία του Αχιλλέα. Μα πιο πολύ δούλεψε τη στρογγυλή ασπίδα. Στην εικόνα τον βλέπουμε να την παραδίδει στη Θέτιδα.

Βάζει πρώτα τη γη, τη θάλασσα και τον ουρανό με τον ήλιο, το φεγγάρι κι όλα τ' αστέρια. Κι έπειτα αρχίζει να σχεδιάζει δυο πολιτείες δίπλα δίπλα. Στην πρώτη οι άνθρωποι έχουν ειρήνη. Παντρεύουν τα παιδιά τους με τραγούδια και χαρές και λύνουν σε κριτές τις διαφορές τους. Στην άλλη πολιτεία έχουν πόλεμο. Μέσα στην πόλη έχουν μείνει οι γυναίκες, τα παιδιά και οι γέροντες, ενώ έξω από τα τείχη δυο στρατοί έχουν πέσει στη μάχη.

Οι λαβωμένοι και οι νεκροί κείτονται ολόγυρα. Έτσι ο Ήφαιστος ιστορεί τις χαρές της ειρήνης και τις συμφορές του πολέμου. Έπειτα βάζει τους γεωργούς που όργωναν τα χωράφια τους, τους εργάτες που θέριζαν με τα δρεπάνια, βάζει αμπέλια φορτωμένα σταφύλια κι ανθρώπους που τα τρυγούσαν τραγουδώντας, βάζει βοσκούς που έβοσκαν τα κοπάδια τους, βάζει αγόρια και κοπέλες που χόρευαν με άνθη στα μαλλιά τους. Και γύρω γύρω βάζει τον απέραντο Ωκεανό να αστράφτει. Και όταν τελειώνει, στέκεται να την κοιτάξει. Ξέρει πως αν οι άνθρωποι προσέξουν την

ομορφιά της ασπίδας, δεν θα θέλουν πια να πολεμούν. Θα θέλουν να χορεύουν και να τραγουδούν, να οργώνουν τα χωράφια τους, να τρυγούν τα αμπέλια τους και να βόσκουν τα κοπάδια τους. Θα θέλουν να

ζουν ειρηνικά. Και είναι αυτή η ασπίδα του Αχιλλέα το πρώτο, το μοναδικό όπλο που φτιάχτηκε ποτέ και δεν προσκαλεί σε πόλεμο αλλά σε ειρήνη.

Μ. Καπλάνογλου, Η ασπίδα της ειρήνης, σελ. 25-26 (με αλλαγές)

3. Τα άλογα του Αχιλλέως

Ο ποιητής Κ. Καβάφης μάς μιλά για το θρήνο των αλόγων πάνω από το νεκρό Πάτροκλο. Με το θρήνο τους νιώθουμε ακόμα βαθύτερα τι συμφορά ήταν ο χαμός του Πάτροκλου.

Τον Πάτροκλο σαν είδαν σκοτωμένο
που ήταν τόσο ανδρείος, και δυνατός και νέος,
άρχισαν τ' άλογα να κλαίνει του Αχιλλέως.

Η φύσις των η αθάνατη αγανακτούσε
για του θανάτου αυτό το έργον που θωρούσε.

Τίναζαν τα κεφάλια των και τες μακριές χαίτες

κουνούσαν,

την γη χτυπούσαν με τα πόδια και θρηνούσαν
τον Πάτροκλο που ενιώθανε άψυχο-αφανισμένο...
ανυπεράσπιστο- χωρίς πνοή...

Κ. Καβάφης, Ποιήματα, τόμ. Α', σελ.113

4. Ο θρήνος του Αχιλλέα

Την είδηση του θανάτου του Πάτροκλου έφερε στον Αχιλλέα ο γιος του Νέστορα, ο Αντίλοχος.

«Έπεσε ο Πάτροκλος, και γύρα του για το νεκρό
χτυπιούνται,
γυμνό, γιατί ο Έχτορας επήρε τ' άρματά του!».

Στο άκουσμα αυτό ο πόνος του Αχιλλέα ξεσπάει άγριος: δίχως μιλιά ο ήρωας χύνει με τα δυο του χέρια στάχτη μαύρη στο κεφάλι του πάνω, κι έπειτα, με ασκημισμένο το ωραίο του πρόσωπο, με το θείο χιτώνα λερωμένο, πέφτει και ξαπλώνει στο χώμα τραβώντας και ξεριζώνοντας τα μαλλιά του. Από φόβο, μήπως στην απελπισία του βγάλει το σπαθί του και σκοτωθεί, αναγκάζεται ο Αντίλοχος να του κρατεί τα χέρια. Ο Αχιλλέας δε μιλάει, βογγάει μόνο δυνατά.

Όμηρος, Ιλιάδα Σ 20-35 (απόδοση Ι.Θ.Κακριδής,
Ομηρικές έρευνες σ. 85-86)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα της οργής τον Αχιλλέα;
2. Τι ζήτησε από τον Αχιλλέα ο Πάτροκλος;
3. Ποιος σκότωσε τον Πάτροκλο και με ποιο τρόπο;
4. Διαβάζω το κείμενο 4 και απαντώ. Πώς δείχνει το πένθος του ο Αχιλλέας; Δικαιολογούνται οι αντιδράσεις του αυτές;

6. Ο Αχιλλέας σκοτώνει τον Έκτορα

Οργή κι απελπισία μαζί γέμιζαν την καρδιά του Αχιλλέα μετά το θάνατο του Πάτροκλου και ήθελε να εκδικηθεί τον Έκτορα, που σκότωσε τον αδερφικό του φίλο. Την άλλη μέρα φόρεσε την καινούρια πανοπλία του, έδεσε στο άρμα του τ' αθάνατα άλογά του και με τους Μυρμιδόνες του πήγε να πολεμήσει.

Μέσα στο κάστρο της Τροίας, ο Έκτορας αποχαιρέτησε την Ανδρομάχη, τη γυναίκα του, πήρε στην αγκαλιά του για τελευταία φορά το μικρό του γιο, τον Αστυάνακτα, και βγήκε κι αυτός να πολεμήσει. Οι Τρώες ήταν έξω από τα τείχη τους έτοιμοι για μάχη. Βλέποντας όμως τον Αχιλλέα να φτάνει, τρόμαξαν. Οι μισοί έτρεξαν μέσα στα τείχη να σωθούν κι οι άλλοι μισοί έτρεξαν προς τον κάμπο. Ο Αχιλλέας τους κυνήγησε κι έγινε άγρια μάχη. Οι Τρώες έπεφταν νεκροί ο ένας μετά τον άλλο. Ο Πρίαμος, που παρακολουθούσε τη μάχη από τα τείχη, διέταξε κι άνοιξαν τις πύλες να μπει ο στρατός για να σωθεί.

Μόνο ο γενναίος Έκτορας δεν κλείστηκε στα τείχη, αλλά έμεινε να αντιμετωπίσει τον εχθρό. Άδικα του φώναζαν ο Πρίαμος και η Εκάβη, η μητέρα του, και η όμορφη Ανδρομάχη ψηλά από τα τείχη. Κάποια στιγμή τον είδε ο Αχιλλέας κι όρμησε σαν το θεριό επάνω του. Ο Έκτορας τα έχασε κι άρχισε να τρέχει. Τρεις φορές έκανε το γύρο της πόλης τρέχοντας κι ο Αχιλλέας τον κυνηγούσε. Στο τέλος ο Έκτορας σταμάτησε το τρέξιμο και στάθηκε να τον αντιμετωπίσει. Ο Αχιλλέας όρμησε πάνω του κι άρχισε η πάλη.

Πάλεψαν σκληρά, γιατί κι οι δυο ήταν γενναία παλικάρια. Τέλος ο Αχιλλέας με το κοντάρι του χτύπησε στο λαιμό τον Έκτορα και τον έριξε στο χώμα. Ο πιο γενναίος πολεμιστής της Τροίας ήταν πια νεκρός. Ψηλά

από τα τείχη κοίταζαν οι Τρώες και θρηνούσαν. Μα πιο πολύ θρηνούσαν ο Πρίαμος και η Εκάβη, η μητέρα του, και η όμορφη Ανδρομάχη.

1. Ο Έκτορας αποχαιρετά την Ανδρομάχη και τον Αστυάνακτα.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

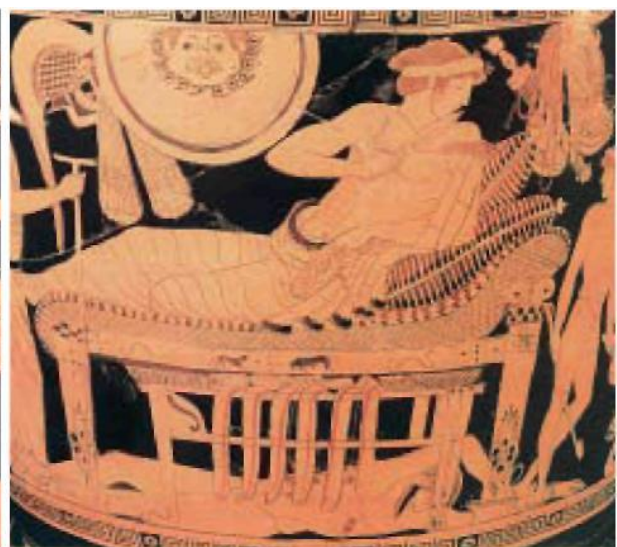

2. Μονομαχία Αχιλλέα-Έκτορα.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

Αμέσως ο Αχιλλέας πήρε τα όπλα τού νεκρού, έδεσε τα πόδια του με δερμάτινα λουριά από το άρμα κι άφησε το κεφάλι του να σέρνεται στο χώμα. Μετά χτύπησε τ' άλογά του κι εκείνα έτρεξαν γρήγορα προς τα πλοία σέρνοντας το νεκρό Έκτορα μαζί τους.

Την άλλη μέρα οι Αχαιοί έκαψαν το νεκρό Πάτροκλο. Ο Αχιλλέας έκοψε τα μακριά μαλλιά του και τα έβαλε στα χέρια του Πάτροκλου, για να καούν μαζί του. Έπλυνε τα οστά του με κρασί και τα έβαλε σε χρυσό δοχείο, που του είχε δώσει η μάνα του η Θέτιδα.

Ο νεκρός Έκτορας έντεκα μέρες έμεινε άταφος, ώσπου ο Πρίαμος πήγε στον Αχιλλέα, έπεσε στα πόδια του και τον παρακάλεσε να του δώσει το σώμα του παιδιού του να το θάψει. Ο Αχιλλέας συγκινήθηκε. Διέταξε να πλύνουν και να στολίσουν το νεκρό και τον έδωσε στο γέρο βασιλιά, για να τον πάει στην Τροία. Και πρόσταξε να σταματήσει ο πόλεμος έντεκα μέρες, για να προλάβουνε οι Τρώες να θρηνήσουν και να κάψουν το νεκρό, όπως είχαν συνήθεια.

3. Ο Πρίαμος έρχεται με δώρα στη σκηνή του Αχιλλέα και τον ικετεύει.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο

4. Τα όνειρα των γονιών για τα παιδιά τους

Ο Έκτορας, πριν συγκρουσθεί με τον Αχιλλέα, μπαίνει στο κάστρο της Τροίας και αποχαιρετά τους δικούς του. Εκεί συναντά τη γυναίκα του την Ανδρομάχη και το μικρό γιο του τον Αστυάνακτα. Μόλις άνοιξε την αγκαλιά του στο γιο του, ο μικρός φοβήθηκε από τα όπλα και την περικεφαλαία και τραβήχτηκε. Γέλασαν τότε ο Έκτορας κι η Ανδρομάχη. Έβγαλε εκείνος τη λαμπρή περικεφαλαία και την ακούμπησε στη γη.

Παίρνει μετά το γιο, τον φίλησε, τον χόρεψε στα χέρια, κι έτσι μετά στο Δία προσεύχουνταν
και στους θεούς τους άλλους:
«Πατέρα Δία κι εσείς οι υπόλοιποι θεοί,
και τούτος δώστε,
ο γιος μου, όπως εγώ περίλαμπρος
μέσα στους Τρώες να γίνει,
άντρας τρανός, και πολυδύναμα
την Τροία να κυβερνήσει.
κι ένας να πει: "πολύ καλύτερος
απ' το γονιό του ετούτος,"
σα θα γυρίζει από τον πόλεμο με λάφυρα αιματωμένα
εχθρού που σκότωσε, κι η μάνα του
βαθιά ν' αναγαλλιάσει».

Όμηρος, Ιλιάδα Z 474-481, μτφ. Ν. Καζαντζάκη - Ι. Θ. Κακριδή (με μικρές αλλαγές)

5. Αγώνες για να τιμηθεί ο Πάτροκλος

Ο Αχιλλέας, ύστερα από την ταφή του Πάτροκλου, οργανώνει αγώνες για να τιμήσει το νεκρό φίλο του. Τα αγωνίσματα είναι πολλά: αρματοδρομία, πυγμαχία, πάλη, δρόμος, οπλομαχία, δισκοβολία, τοξοβολία, ακοντισμός. Στους αγώνες πήραν μέρος όλα τα παλικάρια των Αχαιών και κέρδισαν σπουδαία βραβεία από τα χέρια του Αχιλλέα. Οι θεατές συμμετέχουν φωνάζοντας και βάζοντας στοιχήματα. Στο τελευταίο αγώνισμα ο Αχιλλέας δίνει στον Αγαμέμνονα το πρώτο βραβείο χωρίς να τον αφήσει ν' αγωνιστεί, αφού όλοι το ήξεραν ότι και στη δύναμη και στ' άρματα ήταν ο πρώτος μέσα στους Έλληνες. Έτσι οι δυο αντίπαλοι συμφιλιώνονται, ύστερα από την καταστροφή που προκάλεσε η σύγκρουση τους. Ο Πάτροκλος τιμήθηκε όσο κανένας άλλος ήρωας. Όλοι θα θυμούνται τη δύναμή του και θα θέλουν να του μοιάσουν. Αυτός ήταν και ο σκοπός που έγιναν οι επιτάφιοι αγώνες.

Όμηρος, Ιλιάδα Ψ 258-897 (διασκευή)

6. Νικητές και νικημένοι κλαίνε μαζί

Και καθώς κι οι δύο τους θυμήθηκαν τον πόνο τους, έκλαιγε ο Πρίαμος τον αντρειωμένο Έκτορα, κουβαριασμένος μπρος στα πόδια του Αχιλλέα, κι έκλαιγε ο Αχιλλέας για τον πατέρα του για τον Πάτροκλο, κι οι θρήνοι ολόγυρα αντηχούσαν.

Όμηρος, Ιλιάδα Ω 509-512 \
(ελεύθερη απόδοση Γ. Οικονομίδης)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Γιατί ο Αχιλλέας ξαναγύρισε στη μάχη;
2. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα της μονομαχίας Αχιλλέα - Έκτορα;
3. Πώς τίμησε ο Αχιλλέας το νεκρό φίλο του; Θα σε βοηθήσει το κείμενο 5.
4. Παρατηρώ με προσοχή την εικόνα 3 και αφηγούμαι το περιεχόμενο της.

7. Το τέλος του Αχιλλέα

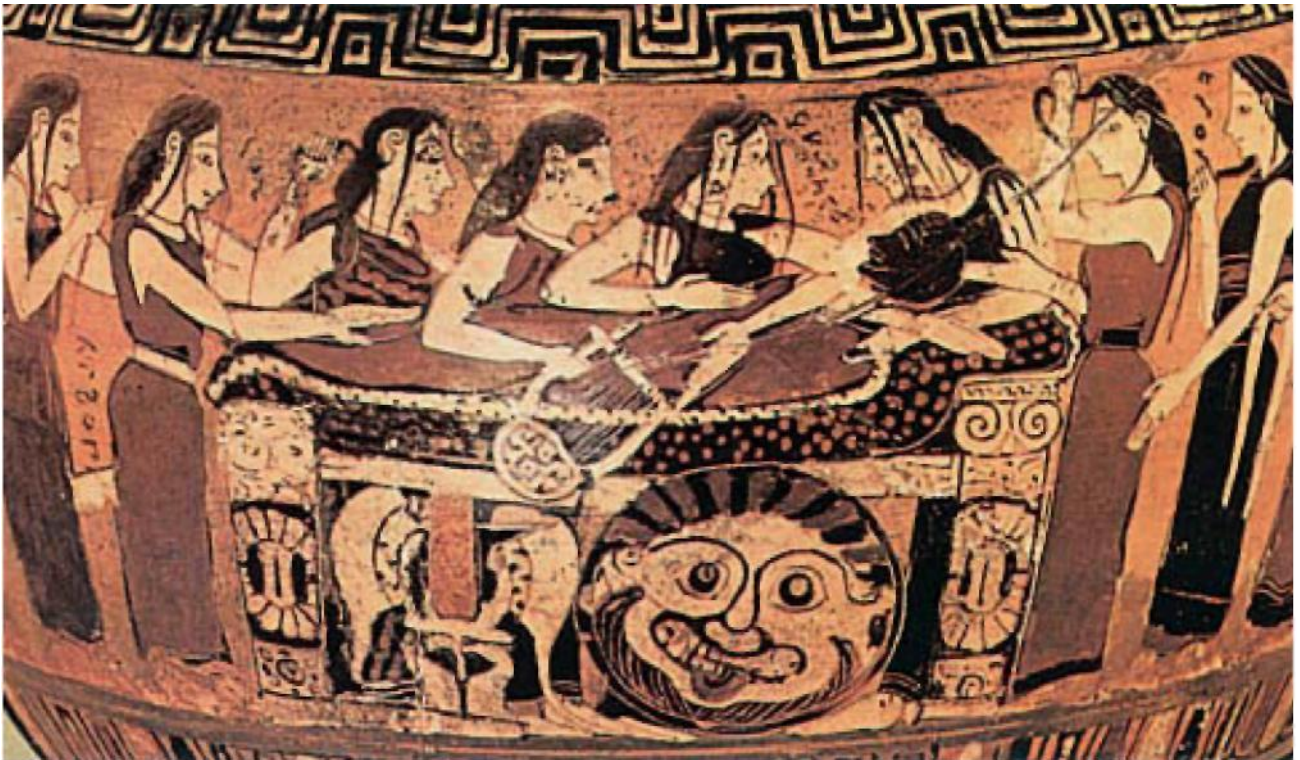
Μετά την ταφή του Έκτορα, ξανάρχισε ο πόλεμος έξω από της Τροίας τα τείχη. Ο Αχιλλέας σκότωνε τους Τρώες πολεμιστές τον ένα μετά τον άλλο. Μια μέρα όμως που βρισκόταν έξω από τις Σκαιές πύλες, τη μεγαλύτερη πύλη του κάστρου της Τροίας, τον είδε ο Απόλλωνας και συμβούλεψε τον Πάρη να τον χτυπήσει με τα βέλη του στη δεξιά του φτέρνα.

Η μητέρα του, η Θέτιδα, όταν ήταν μικρός, τον είχε κάνει αθάνατο βουτώντας τον στα μαγεμένα νερά της λίμνης Στύγας. Όμως η δεξιά του φτέρνα δεν είχε βραχεί, γιατί από εκεί τον εκρατούσε. Σημάδεψε λοιπόν ο Πάρης τον Αχιλλέα και κάρφωσε ένα φαρμακωμένο βέλος στη δεξιά του φτέρνα. Βογκώντας ο ήρωας γονάτισε στη γη. Με πονεμένες κραυγές προσπαθούσε να τραβήξει το βέλος απ' τη φτέρνα του. Μετά από λίγο σωριάστηκε νεκρός.

Γύρω από το νεκρό του σώμα έγινε άγρια μάχη. Αγωνίζονταν οι Τρώες να τον πάρουν. Όμως ο Οδυσσέας κι ο Αίαντας τον άρπαξαν και τον έφεραν στα πλοία.

Όλοι οι Αχαιοί θρηνούσαν για το χαμό του ήρωα. Ξαφνικά ακούστηκε μια τρομερή βουή απ' τη θάλασσα και μέσα από τα κύματα βγήκε η Θέτιδα και οι Νηρηίδες, οι αδερφές της. Στάθηκαν όλες γύρω απ' το νεκρό. Δέκα επτά μέρες έκλαιγαν και τον μοιρολογούσαν. Μετά έκαψαν το σώμα του, έβαλαν τα οστά του στο ίδιο δοχείο με τα οστά του Πάτροκλου και, για να τον τιμήσουν, έκαναν αγώνες.

Μετά από λίγες μέρες σκοτώθηκε κι ο Πάρης. Τον σκότωσε ο Φιλοκτήτης με ένα από τα δηλητηριασμένα βέλη, που του είχε χαρίσει ο Ηρακλής.

1. Οι Νηρηίδες θρηνούν τον Αχιλλέα.
Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

2. Ο πατέρας συμβουλεύει το γιο του

Ο Πηλέας συμβουλεύει το γιο του, τον Αχιλλέα, την ώρα που φεύγει για τον πόλεμο.

« Αιέν αριστεύειν ... », δηλαδή, « να είσαι πάντα πρώτος κι όλους να τους ξεπερνάς στη μάχη ».

Ο Πηλέας, επειδή ήταν ακόμη πολύ νέος ο Αχιλλέας, έστειλε μαζί του και το δάσκαλό του, το Φοίνικα, για να τον συμβουλεύει:

Ο Αχιλλέας. Από αρχαίο ελληνικό αγγείο.

«Να είσαι ικανός στα λόγια και άξιος στις πράξεις».

Όμηρος, Ιλιάδα

3. Ταφικά έθιμα

Πλένουν το νεκρό, τον αλείφουν με λάδι, τον τυλίγουν με λευκό σεντόνι και τον στολίζουν. Τον βάζουν πάνω στο νεκρικό κρεβάτι και τον θρηνούν συγγενείς και φίλοι. Οι στενοί φίλοι και συγγενείς κόβουν τα μαλλιά τους, για να δείξουν το πένθος τους. Υψώνουν μια ξύλινη κατασκευή από κούτσουρα και ξερά κλαδιά. Τοποθετούν επάνω το νεκρό με πολλά από τα προσωπικά του αντικείμενα(κτερίσματα). Αφού ανάψει η φωτιά και κάψει ανθρώπους, σφαγμένα ζώα και αντικείμενα, τη σβήνουν και συλλέγουν προσεκτικά τα οστά του νεκρού. Τα πλένουν, τα τοποθετούν μέσα σ' ένα αγγείο και τέλος υψώνουν τύμβο από χώμα και πέτρες σκεπάζοντας όλα τα υπολείμματα. Στο τέλος τρώνε όλοι μαζί.

Όμηρος, Ιλιάδα (διασκευή)

4. Ο θάνατος του Αχιλλέα.
Γλυπτό της νεότερης εποχής

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1. Ποιες συμβουλές δίνει ο Πηλέας στον Αχιλλέα; (κείμενο 2). Νομίζεις ότι ο Αχιλλέας τήρησε τις συμβουλές του πατέρα του και του δασκάλου του; Οι δικοί σου γονείς και δάσκαλοι ποιες συμβουλές σου δίνουν;**
- 2. Ποιος σκότωσε τον Αχιλλέα και με ποιο τρόπο; Γιατί τον χτύπησε στη φτέρνα; (εικόνα 4).**
- 3. Παρατηρώ με προσοχή την εικόνα 1 και την περιγράφω στην τάξη.**

Πίνακας Περιεχομένων του 1ου τόμου

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1:

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ 6

1. Τιτανομαχία..... 8
2. Οι θεοί του Ολύμπου 14
3. Οι θεές του Ολύμπου..... 21
4. Ο Προμηθέας, η Πανδώρα, ο Δευκαλίωνας
και η Πύρρα..... 28

ΕΝΟΤΗΤΑ 2:

Ο ΗΡΑΚΛΗΣ 32

1. Η γέννηση του Ηρακλή 34
2. Το λιοντάρι της Νεμέας 40
3. Η Λερναία Ύδρα και ο κάπρος του Ερρύμανθου 43
4. Το ελάφι με τα χρυσά κέρατα, οι Στυμφαλίδες
όρνιθες, οι στάβλοι του Αυγεία 46
5. Κι άλλοι άθλοι 51
6. Ο κέρβερος του Άδη και τα χρυσά μήλα
των Εσπερίδων 56
7. Το τέλος του Ηρακλή..... 60

ΕΝΟΤΗΤΑ 3:

Ο ΘΗΣΕΑΣ 66

1. Ο Θησέας, το βασιλόπουλο της Τροιζήνας..... 68
2. Ο Θησέας σκοτώνει το Μινώταυρο..... 72
3. Ο Θησέας επιστρέφει στην Αθήνα 76

ΕΝΟΤΗΤΑ 4:

Η ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ.....	79
1. Ο Φρίξος η Έλλη και το χρυσόμαλλο δέρας	80
2. Πελίας και Ιάσοντας	84
3. Η Αργοναυτική εκστρατεία	88

ΕΝΟΤΗΤΑ 5:

Ο ΤΡΩΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ.....	93
1. Το μήλο της Έριδας	95
2. Η θυσία της Ιφιγένειας.....	100
3. Οι Αχαιοί φτάνουν στην Τροία	105
4. Ο θυμός του Αχιλλέα	110
5. Ο θάνατος του Πατρόκλου.....	114
6. Ο Αχιλλέας σκοτώνει τον Έκτορα	119
7. Το τέλος του Αχιλλέα	125

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

